

Varga Domokos György

EGYETLEN TÖRTÉNET

A csúf kiskacsa – és egyéb állatmesék

Varga Domokos György

EGYETLEN TÖRTÉNET

A csúf kiskacsa

- és egyéb állatmesék

Jó Jósának

Varga Domokos György

EGYETLEN TÖRTÉNET

A csúf kiskacsa
- és egyéb állatmesék

LKD
BUDAPEST, 2009

Felelős szerkesztő:
Maleczki József

Tervező szerkesztő:
LÁZÁR TIBOR

Borítóterv:
KURDI REBEKA

© Varga Domokos György, 2009

ISBN 978-963-87534-1-0

Kiadja az LKD Bt.
1021 Budapest, Budakeszi út 57/b.
Telefon: 06-20-481-4489; (+ 36 1) 200-5683
E-cím: dombi52@t-online.hu
Honlap: <http://web.t-online.hu/dombi52/>
A kiadásért felel az LKD Bt. vezetője

TARTALOM

A csúf kiskacsa	7
A kutya és a farkas.....	115
A gólya és a béka.....	120
A róka és a nyúl.....	125
A vadméh és a fürkészdarázs.....	130
A nyúl és a sün	136

A csúf kiskacsa

Réce mama boldog révületben ült tojásain. Kikukucskált a deszka-rezen, felpillantott a Holdra, s megállapította: még kerek egy hét, s kikelnek a kicsinyek. Végre-valahára! Behunyta szemét, úgy ábrándozott. Hirtelen mintha apró gallyacska csapta volna meg hasfalát. Még a pattanást is tisztán hallotta. „Csak nem?“, csodálkozott el. „Hiszen még nincs itt az ideje!”

Üggyel-bajjal felkecmergett, s a derengő fényben körbehordta tekintetét a fészekalján. Tizenegy tojás domborodott a szeme előtt, tizenegy vékony héjú, tompa fényű, síkos tojás. Az egyiket megpillantotta, amit keresett: jókora repedés éktelenkedett rajta. Egyszer csak megemelkedett a burok, véres szárnyacska türemkedett elő, aztán kikandikált egy csenevész csőr is.

Réce mamának elállt a lélegzete, úgy figyelt. Rossz érzés kerítette hatalmába. Nem, az ő csőrük nem ilyen. Egyáltalán nem ilyen. Ez a csőr olyan hegyes, mint a rózsa tövise. Olyan, mintha... mintha csökött volna. Torz. Beteg. Most vette észre, hogy a tojás maga is lényegesen kisebb a többinél. Eszébe jutott, hogy a cseresznyénél meg a mogyorónál szokott ilyet látni: az érik meg előbb, amelyik beteg. Hamarabb megpirosodik vagy hamarabb megbarnul, hamarabb le is hull, ám nincs benne köszönet: alakra hibás, íze keserű.

Réce mama beleborzongott.

Reccsent megint a tojáshéj, a repedés szerteszét szaladt. Az izgága lény egyszeriben elődugta véres-borzas fejecskéjét, majd nagy keservesen kihámozta magát kocsonyás burkából. Réce mama a legmélyebb kétségekbe zuhant. „Micsoda torzszülemény!” – csóválta fejét. „Se rendes csőre, se rendes farka! Vajon a többi is ilyen lesz?” Csendben fohászzkodott, nehogy bekövetkezzék ez a borzalom. Szerencsére a többi tojás békésen szendergett: rá sem hederített, miféle szörnyűség történik ott a fészekaljban, épp a tőszomszédságában.

Réce mama legszívesebben kipenderítette volna a többi mellől ezt a formátlan, rút teremtményt. De amikor széles, lapos

csőrével erőteljesen feléje bökött, hogy odább taszítsa, szíve legmélyén – mitől, mitől nem – hirtelen megszólalt a határtalan anyai gyengédség. „Mégiscsak az enyém! Én tojtam! Én ültem rajta hétszámra!”

– Háp-háp! – mondta oda neki, egyszerre nagyon kedvesen és nagyon szomorúan.

– Csip-csip – felelte az új jövevény.

*

– Hát ez meg miféle szerzet? – szörnyülködött Réce papa, mikor a Nap első sugarára nagy nehezen kinyitotta szemét.

– Pszt! – pissegett Réce mama. – Nehogy megsértsed hamvas kis lelkét!

– Honnan szalajtották? Kinek a csúf kölke?

– Ki másé, mint a tied meg az enyém! Innen kelt ki a fészekaljából. – S azzal Réce mama, mielőtt valami nagy baj történe, gyorsan szárnya alá vette kicsinyét.

Réce papának haragra gyúlt a feje.

– Szedte-vette teremtetted! A vak is látja, hogy ez nem kacska, inkább valami tikivadék!

– Ez már legyen a maga baja! – hápogott mérgesen Réce mama. – Én ültem rajta, én melengettem, én láttam a saját két szememmel, hogy az én tojásomból bújt elő. A többi nem érdekel!

– És ha a gazdasszony komisz kölke csinálta? – erősködött Réce papa. – Idecsent egy csirketojást. Belőle aztán kinézem!

– Megmondtam, amit megmondtam! – szögezte le Réce mama ellentmondást nem tűrően. – Az enyém! Nem adom!

„Végül is” – legyintett már erre Réce papa – „ahol jut enni-való tíz éhes csőrnek, jut a tizenegyediknek is”.

*

Hamarosan örvendve állapíthatta meg: kedvére való ez az aprócska, eleven jövevény. Mivel Réce mama a fészekaljhoz volt kötve, a csúf kiskacsa egy nap elunta magát, s Réce papa nyomába eredt. Réce papa eleinte úgy tett, mintha észre sem venné. Mintha semmi köze nem volna ehhez a született rondasághoz. Sietősre fogta lépteit, hátha lemarad. Egy-két pillanat s máris lerázza. A csúf kiskacsa azonban bámulatos eltökéltséggel kapkodta vékonyka lábait, s fáradhatatlanul ott pihegett Réce papa nyakában.

Réce papa fülét hangos szamárbögés ütötte meg.

- Hová olyan sietős, Réce úr? Nem látja, hogy küszködik szegény kicsike?

Réce papa már-már elhápogta magát, hogy „Maga szamár! Mi köze hozzá!”; ám a robusztus állat szemében harag villant, s patás lábával dobantott is egy jókorát hozzá. Réce papa behúzta nyakát, s úgy tűrte, hogy csúf kicsinye mellette lépdeljen.

Hirtelen egy hatalmas kandúr toppant eléjük.

- Szép, nagyon szép! - nyávogta hízelgően, s mellső lábával a csúf kiskacsa után kapott.

Réce papa előrenyújtotta a nyakát, csattogtatta a csőrét, amennyire csak telt tőle, gégéjét hörögtette, egészen addig, amíg a kandúrt vissza nem rettentette.

- Jól van, jól van! - nyávogott békítőn a macska. - Csak vicceltem.

- Csip-csip-csip! - rebegte a csúf kiskacsa.

- Háp-háp - felelte méltóságteljesen Réce papa. S hozzátette: - A nagy ijedségre, meglásd, jót tesz majd egy kis fürdőzés.

Ráérősen odaslattyogott a kacsafürösztőhöz, csúf kicsinye meg szaporán ott tipegett mellette.

- Na, ugorjunk! - vezényelt jókedvűen Réce papa, s belevetette magát a vízbe. A csúf kiskacsa azonban nem ugrott vele, de még utána sem. - Gyerünk, gyerünk! - nógatta Réce

papa, ám a csúf kiskacsa hajthatatlan maradt. Riadtan nézett hol a kavargó vízre, hol a körbe-karikába úszkáló gácsérra.

Réce papát egyszeriben elfutotta a méreg. – Ki látott már olyat, hogy a jóért könyörögni kelljen?! Bezzeg, ha igazi kacsa volnál, már rég itt lubickolnál mellettem! – háporgott.

Megrebbentette szárnyát, kint termett a parton, s hamar a háta mögé került a kicsinek. Kemény csőrével, se szó, se beszéd, úgy megtaszajtotta, hogy amaz bucskázva érkezett a kacsa-fürösztő kellős közepébe. Ide-oda forgott, pörgött, szegény, s közben némán tátogott, mint aki épp megfulladni készül.

– Gácsér uram, maga bolondgombát evett, hogy elment az összes esze? – röffentett rá Réce papára a mangalica koca. – Ha nem akar fürödni, ne fürödjék! Én sem erőltetem a malacaimat. Ha valamelyik nem akarna dagonyázni, nem dagonyázik. Biztos ismeri a mondást: „Nem erőszak a disznótor”. Nohát!

Réce papa éppenséggel nem ismerte a mondást, de hamar visszaugrott a vízbe, csőrét a csúf kiskacsa alá tolta, s máris evezett ki a partra. Amikor szárazföldet értek, csak megkérdezte:

– No, aztán csakugyan volt-e, amelyik ne szeretett volna dagonyázni?

– Olyan disznót még nem hordott hátán a Föld! – röförszett erre a mangalica koca, s olyan jót mulatott a képtelenségen, hogy még a hasalji hája is megremegett belé.

– Na látja! – bólintott erre nagy komolyan Réce papa. – Nem disznó az, amelyik nem dagonyázik. De nem is kacsa, amelyik nem fürdik!

Erre már a mangalica mérgesen ráreccsent:

– Ne legyen olyan fafejű, Réce uram! A világ nem fekete-fehér! A maga fiókája kacának kétségkívül kissé különös, csakhogy nem mindig válogathatjuk meg, kinek-minek adunk életet. Nekem is akadt már olyan csenevész malacom, mint annak az ecetfának az ága, s hiába nyomkodtam szájába a tejet, mire a Hold feljött, vége lett. Nohát!

Réce papa erre azt felelte volna, hogy hiszen ha csak annyi baj volna a csemetéjével, hogy nem eszik, egy szót sem szólna. De nem mert feleselni a hatalmas mangalicával, inkább nyelt egy nagyot, s hazavitte a gondolatot Réce mamának. Ő még ekkor is boldog révületben ült a tojásokon. – Ha minden igaz – hepegte –, maholnap kibújnak mind egy szálíg. S most már bizonyosan mindegyik ép és egészséges lesz!

– És bizonyára szeretnek majd fürdeni is – toldotta meg Réce papa.

– Hát hogy ne szeretnének! Látott már maga olyan kacsát, amelyik ne szeretne?

– Nem csak láttam, de látok is – hápogta Réce papa sokat sejtetően. Kacsamód odadülöngélt Réce mamához. Elmesélte, hogyan járt a fiókájukkal és mit mondott a szamár, aztán meg a mangalica. Réce mama figyelmesen hallgatta.

– Örüljön neki, édes uram, hogy ilyen világ járja errefelé! A nagyok, a hatalmasok is a szeretet és türelem igéjét hirdetik! Hát nem sokkal jobb magának is, ha élete hátra levő részét nem utálkozással, zsörtölődéssel tölti, hanem derűs megbékéléssel, beletörődéssel? – Csőrével a csúf kiskacsa felé bökött. – Ártott magának ez a kis jószág valaha is? Semmit az égvilágon! Tehet róla, hogy olyannak született, amilyen? Hát dehogyis tehet! Na látja!

A csúf kiskacsa, mintha csak értette volna, miről diskurálnak, illedelmesen lehorgasztotta fejét. Réce papa a szárnyával gyengéden megsuhintotta, s csak ennyit mondott:

– Jól van, na! Jól van!

*

Legelől imbolygott Réce papa, utána sorjázott mind a tizenegy fiókája. Leghátul a csúf kiskacsa szedte csenevész lábait, amilyen gyorsan csak bírta. A tanya népe, a kancától kezdve a szapora nyúlcsaládig, mind felkapta a fejét – nem csupán a látványos

vonulásra, de a harsogó, vidám nótára is. A kacsák ugyanis teli torokból fújták:

*Háp-háp-háp, jönnek a kacsák,
Hű, de éhes, hű, de szomjas ez a társaság!**

- Jó világ ez, szép világ ez! - jegyezte meg hangosan a tehén. Elégedetten körülnézett, mit szólnak ehhez a többiek; látván pedig, hogy azok ugyancsak bólogatnak, visszatért legfőbb foglalatosságához, a békés kérődzéshez. Csupán Buttyó kutyán, a tanya nyughatatlan puliján látszott, hogy megragadta valami gondolat. S csakugyan, épp azon tépelődött, vajon mit keres ott az a pici csirkecsibe a kacsacsibék között. A jámbor tehén rá sem hederített, ám a szamár nem bírta szó nélkül hagyni.

- Valami nem tetszik talán? - vetette oda.

- Dehogy! - vont a vállát Buttyó kutya. - Csak fölöttébb fura látvány a sok illegő-billegő kacska közt az a csirkecsöppség!

- Én a helyedben nem mondanám, hogy csirke.

- Szent isten, így megöregedtem volna? Már addig sem látok el rendesen?

Meresztgette nagyon a szemét, felemelte, majd leengedte a tekintetét, végül kijelentette: - Bárhogy nézem is, az bizony csirke. Tyúkivadék.

- Nem a látásodnak van híja, pajtás, hanem az illemtudásodnak! - csóválta fejét a szamár. - Hogy jut eszedbe, hogy csirkekének mondjad egy tisztas kacsacsalád bármely tagját?

- Úgy, hogy tényleg csirke! - morrant erre Buttyó kutya. - Téged sem hívlak lónak, még ha szeretnéd is. A ló - ló. A szamár: szamár. A csirke pedig csirke, akárhogy csúrjuk-csavarjuk. Attól, mert tavaly vagy mikor a csirkevész kipusztította őket, még nem felejtettem el, milyenek a csirkék, no és nem is estem a fejem lágyára!

* Szabó Lőrinc *Falusi hangverseny* c. verséből

- Hát ez az! - dobbantott ekkor nekilelkesezve a szamár. A tőle telhető leghevesebb izgalomba jött, vér szökkent hosszú pofájába, habár szőre miatt ezt kevésbé lehetett észrevenni. - Éppen erről beszélek! A csirkevésről! A tanyánkat valaha is ért legszörnyűbb tragédiáról! Egyáltalán nem tudhatod, hogy nem ébreszt-e rossz emlékeket akár Réce papában és Réce mamában vagy akár a tanya bármely más lakójában, ha itt hangosan csirkézni kezdesz!

- Úgy véled? - kérdezte erre a puli, és tétován megcsóválta farkát. - Végül is...

- Végül is?

- Végül is: miért akarnék én akár a légynek is ártani?

- Helyes! - dobbantott erre a szamár. S azt is mondhatnánk, nem csupán a lábával, de a szívével is: hiszen az valóban váratlanul nagyot dobbant a felettébb nemes cselekedettől. El is határozta a szamár, hogy mától fogva személyes védelme alá helyezi a gyámoltalan kiskacsát. S már ettől a puszta gondolattól is olyan jó érzés áradt szét természetes testében, a füle hegyétől szinte le egészen a patájáig, hogy szinte bizsergett a gyönyörűségtől.

*

A csúf kiskacsa ott ácsorgott a kacsafürösztő partján, s jobb híján elnézegette, mint pancsolnak, lubickolnak a többiek. Mi tagadás, némi megvetéssel figyelte testvéreit, de még Réce papát is: mit lehet egy koszos pocsolón annyira élvezni? Nem is bánta, hogy egyszeriben meghallotta a szamár döngő lépteit, s látta közeledni a hatalmas, patás lábakat. Legalább szóba elegyedek a tekintélyes szomszédsággal, jobb híján azzal is telik-múlik az idő.

- Hogy vagyunk, hogy vagyunk? - szuszogott a szamár, s odahajította óriási pofáját a csúf kiskacsához.

- Köszönöm szépen, igazán nem panaszkodhatom! - felelte rémültem a csúf kiskacsa; mert hát azt nem szeretted, hogy ez az irdatlan nagy állat hatalmas orrcimpáival ráfújtat.

- Helyes! - bölintott rá a szamár, de azért nem hagyta annyiban. - Nem unatkozol?

- Talán egy kicsit.

- Helyes! - bölintott megint a szamár. - Pontosabban: nem helyes! Nem jó az, ha valaki unatkozik. Egyáltalán nem jó. Én is mindig keresek valami elfoglaltságot. Mondd csak! Miért nem fürdesz a többiekkel?

- Mert nem szeretek fürdeni. Különben is, innen elég koszosnak látszik.

- Mármint micsoda?

- Hát a kacsafürösztő. Koszos pocsolya.

- Aha! - nyérített a szamár. - Minden testvéreké, egytől egyig szeret pancsikolni benne, csak épp te nem szeretsz?

Erre a csúf kiskacsa egy darabig nem felelt semmit, még-hozzá azért nem, mert még csak nem is sejtette, hogy a nagy állat mit szeretne hallani, hová akar kilyukadni. Nem tudhatta, hogy a szamár ennél sokkal együgyűbb teremtség; a szava éppen addig terjed, ameddig az esze - ez az egyenesség pedig tiszteletre méltó tulajdonsága.

Végül a csúf kiskacsa ezt válaszolta:

- A mangalica koca szerint nem erőszak a disznótor.

- Hát persze hogy nem erőszak! - nyérített erre a szamár. - Hogy is volna erőszak! Ami erőszak, az már csakis rossz lehet. Kerülendő. Erősen kerülendő! Hiába no, bölcs állat ez a mangalica!

Erre már a mangalica is ott termett.

- Szamár uram, jól hallom, dicsérni méltóztattál?

- Dicsérni, bizony! Ami jár, az jár. Amint látom, meggyőzted a családot, ne erőltesse szegény kiskacsa feredőzését.

- Igaz, ami igaz. De az igazi mégis az lenne, ha egyikük sem fürödne. Hát miféle dolog az, hogy amíg ők boldogan lubickolnak, ő hétszámra itt unatkozzék? Ráadásul, ha belegondolunk, annak a szerencsétlen sorsú csirkedinasztiának ő az egyetlen élő sarja.

A csúf kiskacsa felkapta fejét.

- Csip-csip - mondta.

- Ó! - sóhajtott együtt érzően a szamár.

- Azt hiszem, itt már kevés a sóhajtozás! - csóválta fejét hosszan a mangalica. - Valamit tenni kéne!

- Úgy érted, hogy ki kellene zavarni őket a vízből? - A szamár szemlátomást megrettent ennek pusztá gondolatától is. - Nem kenyerem az erőszak! - bögte hangosan.

- Hát kinek kenyerere?! - rőffentett rá a mangalica. - A vadonban, ott igen! De mi nem vadállatok vagyunk, ugyebár, hanem háziállatok. Így is kell viselkednünk!

A szamár megnyugodott.

- Iá.

- Csip-csip - bólított a csúf kiskacsa is.

- De azért annyit elmondhatnál nekik - fordult a mangalica a szamárhoz -, hogy egy igazi házilényhez nem méltó felhőtlenül élvezkedni, miközben mások gyászolnak.

- Mármint ki gyászol? - nézett értetlenül a szamár.

- Hát ő! - biccentett amaz a fejével. - A csúf kiskacsa! Mit gondolsz, ő miért nem fürdik? Mert soha nem tudja és soha nem is akarja elfelejteni a szörnyű tragédiát!

A csúf kiskacsa csodálkozva meredt rá.

- Én nem gyászolok! Csak épp nem szeretek fürdeni! - csipogta.

- Ez is csak azt bizonyítja, milyen csodálatos jellem vagy! - felelte rá a mangalica. - Mély érzésű! Valódi szüleid most biztos meghatódva tekintenek le rád, odafentről.

A csúf kiskacsa oldalvást mozdította fejét és felpillantott az égre. Addig még sosem érzett melegség suhant át szíve tájékán.

Akárcsak a számárén.

- Megyek, megmondom nekik! - csobbant patája a kacsafürösztő vízében.

*

- Hogy vagyunk, hogy vagyunk? - érdeklődött szívélyes hangon a számár.

- Köszönjük, kedves és hatalmas barátunk, igazán nem panaszkodhatunk! - hápogta rá Réce papa. - Csodálatos idő van és csodálatos a víz is! Kell ennél több? - Bucskázott egyet a vízben, a fiókák mind utána.

- Hát, éppenséggel jobb lenne, ha több lenne!

- Napból? Vízből?

- Illendőségből! Együttérzésből!

Réce papa kérdően nézett fel.

- Azt hiszem, nálunk egyikből sincs hiány - szögezte le aztán. - Ezt te tudod a legjobban, kedves és hatalmas barátunk. Kissé különös fiókánkat ugyanolyan szeretettel vesszük körül, mint bármely másikat!

- Szóból valóban nincs hiány, szemernyi sem! De tetteiből! Szegény ott ácsorog óraszám egymagában, ti meg itt vígan lubickoltok. Ebben a piszkos pocsolyában.

- Hol?!

- Ebben a piszkos pocsolyában.

Réce papa egy pillanatra úgy megdermedt, mint akit váratlanul fejbekólintottak.

- Szabadjon megjegyezmem, kedves és hatalmas barátunk - háporogta -, hogy ez *kacsafürösztő*. Ez a becsületes neve, mióta világ, világ. Különben pedig én sem hívom az istállótokat, mondjuk, ganajgyűjtőnek, holott igazán sűrűn telepotyogtatjátok.

A számár felkapta fejét, majd hosszasan megcsóválta, végül kijelentette:

- Azt hiszem, erre a hangra itt semmi szükség, Réce úr! Próbáljunk meg hozzánk illő méltósággal viselkedni! Én baráti, segítő szándékkal jöttem, s ebből nem is óhajtok engedni! Ám ugyanezt a jó iránti elkötelezettséget, hajlíthatatlan eltökéltséget várom el Réce uramtól is! A legkisebb engedmény is veszedelmes következményekkel járhat!

Réce papa értetlenül bámult a számárra. Megfoghatatlan, rossz érzés kerítette hatalmába.

- Akkor most voltaképpen mi a teendő?

A számár felemelte mellső patáját.

- Mindenekelőtt: legyőzni kártékony, kirekesztő ösztöneinket! Úgy kell berendeznünk a mi kis világunkat, hogy mindenki a lehető legjobban érezze magát benne!

- Nosza! - hápogta Réce papa. - Mi aztán nem vagyunk semmi jónak elrontói! Mindenki úgy érzi magát benne, ahogy neki tetszik.

- Nem egészen, kedves Réce úr! Nem egészen! Ha csúf kiskacsánknak például kedve támadna koszos pocsolyának nevezni a kacsafürösztőt, nem kellene Réce uramnak úgy kiakadnia rajta!

- Aha, hát innen fúj a szél! - csapott homlokára Réce papa.

A számár mintha meg sem hallotta volna, úgy folytatta.

- Bizony, meg kell tanulnunk tiszteletben tartani mások álláspontját! Hogy úgy mondjam, mi, normálisak, szerencsés csillagzat alatt születünk, mert mi sokan vagyunk, ennél fogva erősek lehetünk. Még azt is megengedhetjük magunknak, hogy nagyvonalúak legyünk a nálunk szerencsétlenebbekkel. Figyelmesekek, előzékenyek! Nem fogod elhinni, Réce uram, de még érdemes is. Hasznunkra válik! Amióta elhatároztam, hogy pártfogásba veszem a csúf kiskacsát, olyan, mintha nem is a földön járnék.

- Csakugyan? - ámuldozott Réce papa.

- Úgy bizony! - bólintott a szamár. Átszellemülten nézett a távolba, csendben bugyogtak elő hosszú pofájából a réveteg szavak. - Azt hiszem, megtaláltam az életem értelmét. Eddig csak úgy elvoltam a nagyvilágban. Akár ne is lettem volna. Legfeljebb akkor figyeltek rám úgy istenigazán, ha elbögtem magam. Olyankor aztán elkezdtek az eget kémlelni. Vagyis akkor sem rám figyeltek igazán. Nem számítottam én semmit! És most?

- És most?

- És most már tudom, hogy bennem volt a hiba! Réce uram, jó, ha egy életre megtanulod: te is más vagy, te sem vagy más.

- Hogy méltóztattál mondani?

- Te is más vagy, te sem vagy más.

- Aha.

- Látom, nem igazán érted. Pedig roppant egyszerű. Pillants rám, aztán pillants a csúf kiskacsára. Látsz köztünk különbséget?

- Már hogy ne látnék!

- Szóval, látsz. Ez azért van, mert hozzá képest én más vagyok, de hozzám képest ő is más.

- Roppant elmés felfedezés! - csattintotta össze csőrét Réce papa.

A szamár elengedte a füle mellett.

- Ám ez az igazságnak csak az egyik fele! A másik fele, hogy a csúf kiskacsa nélkül én egy nagy senki vagyok. Azzal viszont, hogy a lelkekre veszem az ő, hogy úgy mondjam, másságát, egész kicsinységét, védtelenségét, a nyomorult sorsának egész szerencsétlenségét, nos, csodák csodájára teljessé válok! Én ő vagyok, ő én vagyok, vagyunk tehát a mindenség!

Réce papa csak ámult-bámult.

- Milyen okos vagy te, szamár!

A szamár illő alázattal lehajtotta fejét.

- Úgy véled?

- Legalábbis eddig nem tűnt fel, hogy ilyen jól forogtad a szót.

- Tudod, amikor a réten szabadon kószálhatok, itt harapok bele a fűbe, ott harapok bele a fűbe, nincs is annak aztán semmi látszatja. De ha egy karóhoz kikötnek, olyan szépen körbelegelem a fűvet, hogy a végén még magam is elcsodálkozom.

*

Réce papa még akkor is a szamár szavain merengett, amikor az már rég kitapicskolt a kacsafürösztőből. „Nem lenne-e jobb nekünk is egy karóhoz kötve feredőzni?“, tépelődött, de aztán eszébe jutott a csúf kiskacsa, s kipillantott a partra. Csakugyan nagyon árvácska, nagyon elhagyatott lény képzetét keltette, ott, egymagában, ahogy egyik lábacsájáról a másikra álldigált. - No, gyerünk, kifelé a vízből! - adta ki a parancsot Réce papa a fiókáinak. - Indulás hazafelé!

- Hamar megjöttetek - jegyezte meg otthon Réce mama.

- Hamar - bólintott Réce papa, majd kisvártatva hozzátette: - Lehet, hogy többé nem is megyünk a kacsafürösztőre.

Réce mama felkapta fejét.

- Valami baj történt?

- Piszkos pocsolya.

- Nofene. Mióta ilyen kényes, férjem uram?!

- Nem én mondom. Mások mondják.

- És miért nem tojik rájuk? Beszélni sok mindent lehet.

- Mondják kicsik is, mondják nagyok is.

- A tehén? A ló?

- A szamár.

- A szamár?! Mióta foglalkozik az az ostoba állat a mi kacsafürösztőnkkel?

- Amióta pártfogásába vette csúf kiskacsánkat.

Réce mama egyszeriben úgy felfújta magát, mint egy mérges gúnár. Odabillegett a csúf kiskacsához, dühös tekintetét a szemébe fúrta.

- Idefigyelj, te csirke!

- Mama, én kacska vagyok! - szepegett a csúf kiskacsa, de még a könnye is eleredt.

- Na, ne mondd! Mit gondolsz, miért nem a másik tíz fiókámat pátyolgatja az a nagy szamár?

- Mert ők nem szorulnak rá - hüppögött a csúf kiskacsa. - Ők nagyok. Én meg kicsi vagyok.

- Na és? Tán hátrányt szenvedsz bármiben is? Nem kapsz meg bármit is tőlünk? Nem adunk enni? Nem törődünk eleget veled?

- De igen.

- Akkor?

- Nem is tudom - szepegett a csúf kiskacsa.
Erre már Réce papa is odatotyogott hozzá.

- De nagyon is jól tudod, szedte-vette teremtette! Nem a patájából szopta szamár urunk, hogy a mi jó kis fürösztőnk piszkos pocsolya! Megmondanád anyádnak meg a testvéreidnek, vajon kitől hallhatta?

A csúf kiskacsa még annál is kisebb lett, mint amilyen valójában volt. Égett a képe, mintha a déli nap forrósága hevítette volna. Lehorgasztotta fejét, úgy csipogta:

- Tőlem.

A tíz kacsafióka szörnyű sipákolásba kezdett. Egy darabig összevissza szaladgáltak, mígnem az egyikük hirtelen odakapott, s belecsípett a csúf kiskacsába. Rögtön feléje fordult a többi is, hogy most aztán menten halálra mardossák. Réce mama azonban hirtelen széttárta szárnyát, ráripakodott fiókáira:

- Most aztán elég! Tűnés innen!

A fiókák szétrebbentek.

A csúf kiskacsa alig hallhatóan hüppögte:

- Azért mondtam, hogy piszkos pocsolya, mert ilyenek láttam. De az eszembe sem jutott, hogy ti ne fürödhetnétek! Szavamra mondom!

- Jól van, kisfiam! - bólintott Réce mama is, Réce papa is.

Réce mama megköszöörülte torkát.

- Amíg nem akarsz magad kilógni a sorból, addig hozzánk tartozol. De ha külön utakra térsz, többé nem leszek az anyád, nem leszel a fiókám. Megértetted?

- Megértettem - szipákkolt a csúf kiskacsa, fejcskéjével sűrűn bólogatva.

*

Réce papa a másnapi verőfényben újra fürödni vezényelte népes családját. Igyekezett elfeledkezni az előző napi kellemetlenségekről, ezért a szokásosnál is hangosabban fújta:

*Háp-háp-háp, jönnek a kacsák,
Hú, de éhes, hú, de szomjas ez a társaság!*

Legelől imbolygott ő maga, utána mind a tizenegy fiókája. Vidáman énekeltek s meneteltek egytől-egyig, beleértve a leg-hátul iparkodót, a csúf kiskacsát is.

- Jó világ ez, szép világ ez! - jegyezte meg hangosan a tehén, majd békésen kérődzött tovább. Buttyó kutya akaratlanul is megint azon elmélkedett, milyen fura látvány a sok illegő-billegő kacsá közt az a csirkecsöppség. Hirtelen körbepillantott, nem figyel-e a számár. De amaz éppen a kacsasor végéhez csatlakozott, kedvesen odabiccentett a csúf kiskacsának, majd megkérdezte:

- Hogy telt az éjszakád? Remélem, jól. Minden rendben?

- Minden rendben - csipogta a csúf kiskacsa és megszaportá lépteit. Nem csak azért, hogy le ne maradjon testvéreitől, de azért is, mert zavarta a hatalmas paták döngése, porzó puffanása.
- Nem mennél egy kicsit odább?

- Ó, hogyan, bocsánat! - felelte amaz, s csakugyan odább húzódott. Buttyó kutyának megint akadt min csodálkoznia: a szamár egy jó lépésnyire haladt a kacsasor mellett, a feje, bár kissé kitekeredve, mégis kitartóan ott vonult a csúf kiskacsa fölött. Közben be nem állt hosszú pofája.

- Mi tagadás, én elég keveset aludtam. Nem bírt leállni az agyam. Sok minden jutott eszembe. A régi idők, amikor még velünk élt itt, a tanyán a csirkenemzetség. Kiváló egyedek, egytől-egyig. Igazán nagyon szomorú, ami történt. Úgy érzem, mintha velük együtt kicsit én is meghaltam volna. Az az orrfacsaró bűz...

- Milyen bűz? - pillantott fel futtában a csúf kiskacsa.

- Az elhullott madarakat, tudod, el szokták égetni. De azért, hogy elhullottak, mindenki felelősséggel tartozik. Engem sem kivéve! Nem lett volna szabad engedni úgy összezsúfolni őket! Szűköcske udvarba, ketrecbe zárni! Vérszomjas nyestnek, menyétnek kitenni! No meg hát a csirkevésznek... Legalább ezren haltak ott. Ha nem tízezen. Vagy akár százezen!

- Százezen? - hüledezett a csúf kiskacsa.

- Akár százezen. Köztük bizonyára a te igazi szüleid és igazi nagyszüleid is.

- Az nem lehet! - torpant meg a csúf kiskacsa. - Nekem élnek a szüleim!

- Hát persze! - bólintott a szamár. - Réce mama és Réce papa. Voltaképp csakugyan ők a te igazi szüleid. Igazán nagy szeretettel és tisztelettel bánnak veled. Bocsáss meg, hogy bolondságokat beszéltem. Nem akartalak megbántani.

- Nem bántottál meg egyáltalán.

- Csak, tudod, ez a százezer szerencsétlen nem hagy nyugodni. Nem tudom, nem kellene-e valahol itt a tanyán emléket állítani nekik.

- Miért ne! - csipogta a csúf kiskacsa, majd futtában hozzátette: - Bocsáss meg, de nem szeretnék lemaradni a testvéreimtől!

*

Alighogy a vízhez értek, Réce papa belevetette magát a kacsafürösztőbe. Fiókái ugyancsak a tavacskában lubickoltak már, midőn a csúf kiskacsa megérkezett, nyomában a poroszkáló számmal. A kacsahad igyekezett úgy tenni, mintha ott sem lennének. A szokásosnál is hangosabban hápogtak, különleges bogárcsemegékért bucskáztak alá, vagy épp kövér légy után lódultak meg a fodrokon. Réce papának azonban nem esett jól a víz, nem esett jól a fürdés, de maga sem értette, miért. Ugyanolyan hűs volt, mint máskor, ugyanolyan kedvesen is csobogott, most azonban egyáltalán nem üdítette fel. Nem simogatta és nem ringatta, inkább fogta, karmolta, mintha szederindába gabalyodott volna. Réce papa kipillantott a partra, s akkor hirtelen minden megvilágosodott. Határozottan úgy érezte, hogy a számm is, a csúf kiskacsa is őt bámulja. Persze az egyik virgoncabb fiókája mutatványait is követhették éppen, ám Réce papa mégsem tudott szabadulni a rossz érzéstől. Félre nézett, aztán hirtelen vissza, s még mindig úgy érezte, mintha őt figyelnék. Még hozzá szigorú, vádló tekintettel, mintha valamiféle szörnyűség, főbenjáró bűnt követett volna el. De hiszen nem követett el semmit! Attól, mert ő fürdik, még szereti a csúf kiskacsát, sőt, némileg még sajnálja is, hogy víziszonya miatt kirekesztődik a közös családi szórakozásból; és azt is őszintén bánja, ami a csirkenemzetséggel történt. De hát tehet is ő róla? Ugyan! Talán még a tojáshéj is ott volt a fenekén, amikor megtörtént a szörnyű tragédia, aligha tehetett volna ellene bármit is. Ám hiába tudta mindezt az eszével, a fojtogató érzés csak nem akart elmúlni. Kétségkívül az is átvillant a fején, hogy ha ő most nem szalad ki azonnal a vízből fiókáival egyetemben, s nem nyilvánítja ki ily módon a csúf kiskacsa iránti együttérzését, akkor a számm tanyaszerte elterjeszti majd, hogy ő csirkeellenes. Ám igazából

nem az ettől való félelem gabalyította össze lelkét. Hanem az, hogy hirtelen a csenevész csirke és a jóságos szamár szemével látta az egész világot. Ennélfogva helyénvalónak, sőt, határozottan szükségesnek ítélte a legszörnyűbb bűnnek, a lehető legelvetemültebb házilényi cselekedetnek – a szerencsétlen csirkék borzalmas elpusztításának – felemlegetését és hangoztatását, s vele együtt a bűntudat feltámasztását és kiterjesztését, megakadályozandó, hogy valaha is és valahol is még egyszer előforduljon valami hasonló.

Ami a szamarat illeti, Réce papa jól látta a helyzetet. Midőn értetlenkedő fiókáit – minden atyai tekintélyét latba vetve – szaporán kifelé terelgette a kacsafürösztőből, a szamár mindvégig helyeslően bólogatott, a végén pedig fennhangon még azt is kijelentette, hogy nincs derekabb házilény az egész tanyán, mint Réce papa, s bárcsak mindenki példát venne róla.

A csúf kiskacsa azonban egyáltalán nem volt boldog a váratlan fejleménytől. Miután a szamár felszegett fejjel, büszkén eltávozott, hogy hírt vigyen a tanya összes lakójának, ő odatipegett Réce papához. – Én örülök annak, ha ti úszkáltok. Ha jól érzitek magatokat – csipogta. – Igazán megvagyok én itt addig egyedül is!

– Hát akkor a szamárral mit sutyorogtatok?

– Nem sutyorogtunk. Csak mondtá, mondtá...

– No és mit?

– Hogy kellene egy emlékmű. Így mondtá: emlékmű. Ide, a tanyára. Örökre emlékezni.

– A csirkékre...

– Az elpusztult csirkenemzetségre. Így mondtá.

– Aha. És te mit válaszoltál?

– Nem válaszoltam semmit. Ijedtemben csak bólogattam. Olyan hatalmas állat!

– Aha. És nekem most mit válaszolsz? Szeretnéd vagy nem szeretnéd?

A csúf kiskacsa egy darabig habozott, végül Réce papára nézett, s úgy csipegte, alig hallhatóan:

- Végül is én kacsa vagyok, nem csirke.

S megvonta vállát.

*

- Ma még előbb jöttetek, mint tegnap! - háporgott Réce mama, midőn hazadülöngélt az egész kacsacsalád.

- Előbb - hagyta rá Réce papa, majd gyorsan hozzátette: - Holnap azonban megint rendes időben érkezünk! - S gyorsan sarkon fordult, eliszkolt a csalánosba, ne kelljen magyaráznia a megmagyarázhatatlant.

Másnap reggel megint verőfényes napsütés fogadta és némi jókedvre derült, ebből azonban énekszóra már nem futotta. „Ne hívjuk ki magunk ellen a sorsot!”, efféle gondolt, s inkább nem gyújtott nótára. Buttyó kutya - most épp a ház elülső fertályán a bejáratot őrizve - különösen sajnálta ezt, hisz minden reggel alig győzte várni a kacsák énekét. Hozzá tartozott ez már a tanya derűs életéhez, forgatagához. No, majd utána nézek, mi történhetett, gondolta, és hangosan ásított egyet.

Réce papa úgy érezte magát, mint egy besurranó menyét. Mint egy lopakodó tyúktolvaj. Mint aki rosszban sántikál. Erős iramot diktált, hogy minél előbb lételemükhöz, a kacsafürösztőhöz érjenek, minél előbb a vízben legyenek. Azt sem bánta, hogy a csúf kiskacsa, ott leghátul, már gyorsabban kapkodta a levegőt, mint a lábait. - Gyerünk, gyerünk! - hápogott hátra egyre sűrűbben.

Már csak az almafán kell túl lenni, s helyben is vannak. Ebben a pillanatban mintha nyakon zúdították volna egy dézsa vízzel, úgy érte a szamár bőgése.

- Iá!

- Röff! - kiáltotta a mangalica is. - Ne siessen annyira, Réce uram, amikor épp dicsérni és magasztalni jöttem. Új dolgok, szép dolgok vannak itt készülöben, ám sehova sem jutnánk az olyasféle határtalan önzetlenség és nagylelkűség nélkül, mint amilyenről Réce uram tett tanúbizonyságot. Szamár urunk mindenről aprólékosan beszámolt, s nyugodtan mondhatom, Réce uram a legnagyobbat cselekedte, amit csak házilény cselekedhet.

- Mire méltóztatik gondolni, hatalmas mangalica barátunk? - hepegett Réce papa.

- Arra, hogy önként lemondta a feredőzésről, csak hogy szegény csúf kiskacsánkat ne érje hátrányos megkülönböztetés. Szabadjon ünnepélyesen kijelentem: mindent elkövetek, hogy ezért kellő elismerésben részesítsenek!

- Igazán hálásan köszönöm, hatalmas barátom!

- Ugyan, nincs mit. Ez természetes. Mi vagyunk hálásak teneked. Belegondolni is rossz, mi lett volna ebből a világból, ha az utolsó pillanatban - egyebek között éppen a te példamutató-soddal - nem tudtuk volna visszalendíteni a rossz irányból.

- Rossz irányból?

- Bizony, rossz irányból. A baj olyan könnyen bekövetkezik, hogy csak na! Szinte még észre sem vesszük, és már itt van. A vérszomjasok már itt ólálkodnak, itt gyülekeznek a kert alatt! Nagyon hamar, nagyon könnyen felbátorítja őket mindenféle felelőtlen cselekedet, viselkedés. Ha csak kicsit is nem vagyunk éberek, máris visszatér a vérkorszak.

Réce papának vacogott a csőre.

- Emlékezni, emlékezni! Ez a legfontosabb! - folytatta a mangalica. - Soha egy pillanatig ne enyhülhessen a bűntudat, ne gyengülhessen a felelősségérzet, mert akkor végünk. Hamm! Nyekk! A vérszomjasok menten itt teremnek, s átharapják a torkunkat!

- Háp! Háp! - hápogott ijedtében Réce papa, s még azt is érezni vélte, hogy valami erősen a torkát szorongatja.

A kacsafiókákat elfogta a rémület. – Csip-csip! – jajveszékelt a csúf kiskacsa is. Odasereglettek Réce papa köré. Szárnyával körbefogta, betakarta őket.

A mangalica hangosan felröfögött.

– No, azért még nincs a nyakunkon a veszedelem! Épp azon serénykedünk, hogy ne is legyen. Gyere csak ki, csúf kiskacsa! – hajolt le Réce papa tollazatához.

Réce papa önkéntelenül is szorosabbra zárta szárnyát. A kacsafiókák magukhoz szorították testvérüket, s a csúf kiskacsa, amennyire csak tudott, bújt oda az ölelésükbe.

– Gyere csak bátran, kicsikém! – noszogatta a mangalica. – Kis csirkém – tette hozzá.

A csúf kiskacsát mintha meleg fuvallat érintette volna meg.

A szamár felkapta fejét.

– De mangalica asszony! Minő illetlenség!

– Már mint micsoda? – hunyorgott a mangalica.

– Lecsirkézni a csúf kiskacsát. Hamvas lelkébe taposni. Régi sebeit felszaggatni.

– Ugyan-ugyan, te oktalan szamár! Én nem szagatom a sebeit, hanem éppen hogy gyógyítom! Tudd meg, hogy egy olyan világban, ahol a csirkéket üldözik, magam is csirke vagyok! – A mangalica, amennyire csak tudott, átszellemült pofát vágott. Apró, élénk szemével a szamárra hunyorított. – Hogy is tanítottad, szamár? „Te is más vagy, te sem vagy más.” Bizony, hogy igazad van! Attól, mert éppenséggel nem tollas a hátam, még együtt érezhetek az üldözöttekkel. Mondjuk ki: a száz-ezernyi üldözöttel. S szívemen viselhetem nagyszerű ötletedet: legyen emlékművük. Hogy örökké emlékezzünk rájuk. S mi lehet alkalmasabb erre, mint egy tekintélyes méretű, messziről is jól látható szobor, méghozzá a csúf kiskacsánkról? Akarom mondani: a csirkenemzetség utolsó élő sarját ábrázoló emlékmű.

A mangalica körbenézett, leplezetlenül fürkészte az arcokat.

– Akad itt bárki köztetek, aki ezt ne helyeselné?

Ha Buttyó kutya épp ott lett volna, talán ő közbevakkantott volna. Így azonban mindenki a fejét rázta. Még az odakíváncsiskodó tehén is. De még a sorra előbukkanó kiskacsák is. Az ő szemükben még egy kis büszkeség is megcsillant: lám, éppen az ő testvérükről készülnek szobrot, vagy mit, állítani. Híresek lesznek.

A tehén átszellemülten mosolygott. A szamár is átszellemülten mosolygott. A mangalica pofáján elégedett vigyor áradt szét.

Réce papa gondterhelten hallgatott. Balsejtelme támadt...

S a csúf kiskacsa?

A csúf kiskacsa sehogy sem értette a helyzetet. Tekintete végigszaladt a hatalmasságokon, de ettől sem lett okosabb. Miért pont róla akarnak szobrot mintázni? Ha valaki, ő biztosan nem tartozik a százezerbe. Hiszen ő él. Vérének ki nem ontották, testét el nem hamvasztották.

- No itt vagy, kicsike? - vigyorgott rá a mangalica. - Csak előbújtál?

- Csip-csip.

- Hát ez az! - bólogatott a mangalica. - „Csip-Csip. Csip-csip.” Édes anyanyelved. Édes anyád... Ó, ha majd meglát téged odafentről agyagból megformázva. Ha-ha, nem tudja majd mire vélni, hogy kettő van belőletek!

A szamár jóízűen felnyihogott.

- Iá! Iá!

- Háp-háp! - nevettek a kiskacsák is.

- Én... - csipegte a csúf kiskacsa.

- Én...? No, ki vele! - ösztökélte a mangalica.

- Én kacska vagyok, nem csirke!

Egy pillanatra a szamárban is, a mangalicában is megállt a levegő. A mangalica ocsúdott előbb.

- Hát persze, hogy kacsa vagy! Az vagy, aminek gondolod magad. De annak azért örülnél, nemde, hogy édes szüleidnek emléket állítsunk?

- Réce mama és Réce papa, ők az én édes szüleim!

- Csodálatos, milyen nagyszerű lény vagy! Milyen emelkedett! Megint helyénvalóan szóltál. No de akkor azzal a sok százezernyi szerencsétlennel mi legyen? A gyilkos indulat sok százezernyi, ártatlan áldozatával? Nem érdemelnének egy akármilyen kicsi kis emlékművet? Értük nem állnál egy órácskát, két órácskát, hogy a mester lemintázhassa őket rólad? Ennyit a kacsafürösztő mellett is el-elácsorogtál!

- Dehogynem - bólintott a csúf kiskacsa. - Bárki szerencsétlenért álldogálok annyit.

A mangalica úgy érezte, mintha egy hatalmas kő gördült volna le mellkasáról. Körbehordozta tekintetét.

- Mondom nektek, hogy nagyszerű teremtés! Legszívesebben én magam önteném formába! Úgy értem, értek egy kicsit az agyagos földhöz, túrtam már eleget életemben...

- Igaz is, miért ne te csinálnád? - kiáltották többen is.

- Igaz is! Miért ne hozhatnék ennyi áldozatot? Rengeteg bíbelődés az ilyen, de ha arra gondolok, milyen csodálatos új világnak nézünk elébe, öröm az efféle vesződés.

*

A csúf kiskacsa egyik lábáról a másikra állt, közben álmosakat pislantott. A mangalica egy darab pálcával oda-odament hozzá, hozzáillesztette, itt-ott megmérgette, majd visszament a hatalmas agyagtömbhöz, és hol innen, hol onnan döfött bele egy jókorát az orrával. A csúf kiskacsa szeméből egyszer csak kiszökött az álmoság: hegyes csőrű, kackiás farkú, aranyos-tarajos hatalmas madár feszített előtte, de olyan, hogy még szíve is megbizsergett tőle.

- Na, hogy tetszik? – nézett rá a mangalica.
- Szép! Nagyon szép! Kicsoda ő?
- Ki más, mint te! Hát nem rólad mintáztam?
- Tényleg én?
- Hát persze! Pont így nézel ki!
- Ilyen nagy volnék?
- Ekkora éppenséggel nem vagy, de egyébként ilyen vagy.
- És akik elpusztultak, azok ilyen nagyok voltak?
- Ki ekkora, ki akkora.

A csúf kiskacsa elmerengett. A mangalica tett néhány óvatos lépést elfelé, hadd maradjon magára a gondolataival, ám a csúf kiskacsa utána szólt.

- Mondd csak, mangalica néni! A szüleim is így néztek ki? Ilyen hegyes volt a csőrük? Ilyen kackiás a farkuk? Ilyen piros a tarajuk?

- Réce mama? Réce papa?

- Nem. Az édes szüleimre gondolok.

- Ők aztán igen! Úgy hasonlítotok, mint két tojás. Ha nem jobban!

A csúf kiskacsa a távolba révedt. Sokára szólalt meg, de mintha más lett volna a hangja: a csipogásba itt-ott kotkodálás vegyült.

- Mangalica néni! Hálás leszek neked, amíg csak világ a világ! Szüleim hamvaira esküszöm, hogy sose hagyom elfeledni, milyen borzalmakon mentek keresztül! A sokszázezernyi szerencsétlennel egyetemben.

*

Másnap reggel a csúf kiskacsa nem kíváncszott el a többiekkel. Hiába mondta neki Réce papa, hogy amúgy sem a kacsafürösztőre készülnek, gyere csak nyugodtan velünk, ő fejét csóválva kijelentette, hogy fontosabb elfoglaltsága akadt. – De hiszen a

szoboravatás csak napnyugta előtt lesz – intette Réce mama, de erre meg azt felelte, hogy éppen ezért olyan sürgős neki, hiszen addig még meg kell találnia az emlékmű legmegfelelőbb helyét. – Hát akkor menj! – hagyta rá végül Réce mama, s jómaga nekiindult kedvenc eledelét, pongyola pitypangot keresgélni.

A csúf kiskacsa a disznóól felé vette útját. Mangalica nénit nem találta ott, de még a malacait sem; úgy látszik, a nyári forróság elől jó előre hűvösebb helyre menekültek. Tovább tipegett az istálló felé, ám itt sem járt nagyobb szerencséivel: a szamarat taligába fogták, épp akkor fordult ki a nagykapun.

Mit tegyen, mit ne, elindult a kacsafürösztőhöz. Habár eszébe villant, amit Réce papa mondott, hogy ma nem oda készülnek, de hát hova máshova mehetnének ilyen pokoli hőségben. Már messziről megütötte fülét a malacok sivítása, mangalica néni elégedett rőfögése. Önfeledtem pancsoltak, dagonyáztak a kacsafürösztőben.

– Csip-csip! – kiáltott a partról a csúf kiskacsa. – Csip-csip! – kiáltott még egyszer, de a nagy hangzavarban senki meg nem hallotta.

Ekkor a csúf kiskacsa széttárta szárnyát, erősen megrebentette. Sikert is a levegőbe emelkednie. A mangalica koca, mihelyt meglátta, ügyel-bajjal felkecmergett és amennyire tőle tellett, sietősen odatocsogott hozzá.

– Alig bújt ki a Nap, máris borzalmas meleg van! – rőfögte már messziről. – Muszáj lehútenem magam! Nagyon sok múlik a mai délutánon! Elmondhatatlanul sok!

– Én is épp így látom!

– Ó, nagyszerű! Különben valami baj van?

– Nincs semmi baj – rázta meg fejét a csúf kiskacsa. – Csak szeretném látni, hol állna a szobor. Méltó helyen-e?

– Úgy vélem – hunyorgott a mangalica –, hogy a legjobb helye ott van, ahol most van. Az udvar közepén, a vizes vályú közelében. Ott találkoznak vele a legtöbben. Ott szembesülnek

vele a legtöbben. Nem lehet úgy megkerülni, hogy rá ne pillant-
sanak. Ha komolyan vesszük, hogy ennek a szobornak az avatá-
sával egy új korszak kezdetét is ünnepeljük, akkor nem dughat-
juk el, nem vihetjük hátra a Gödörbe.

- Hova? - meredt rá a csúf kiskacsa.

- A Gödörbe. Így hívjuk azt a lezárt területet, ahol megsem-
misítették a csirkéket.

- Ó! - nyögött megrendülten a csúf kiskacsa.

- Szóval, te mondanál néhány szót, én mondanék néhány
szót, aztán lehúzzuk róla a lombos leplet, s ott fog meredezni
örök emlékezetül, a szeretetteljes, gyűlölet és kirekesztés nélküli,
szép új világ csodálatos nyitányaként.

- Ó! - csipogott meghatottan a csúf kiskacsa. - Ó! - Ám
hirtelen eszébe ötlött valami. - És a szamár? Nem kellene neki is
megszólnia? Végül is az ő gondolata volt!

- Dehogynem! Meg kellene! Ha nem lenne olyan eszeveszett
forráság. De attól félek, ha sokan és sokat beszélünk, a közönség
elbágyad, vagy még el is unja. Nem érnénk el azt az átütő erőt,
amelyet szeretnénk. Azt hiszem, most nem szabad kockáztat-
nunk! A szamárra nagyon szép feladatok várnak még.

- És Réce papa?

- No, látod, milyen okos vagy! Nagy szív, nagy ész! Ígérem
neki, hogy elismerést kap. Hát most megkapja, ő is, a szamár is.
Név szerint megemlíjtük őket, s akkor máris ígéretünkhöz
méltón viselkedtünk. No, megyek vissza a malacaimhoz! Tisztál-
kodjanak meg rendesen, hisz nem akármilyen eseményre készü-
lünk! - hunyorgott, s belegázolt a kacsafürösztőbe.

*

Hosszú, göröngyös utat tett meg a csúf kiskacsa, mire a sűrű
léckerítéssel körbezárt - Gödörnek nevezett - területhez ért. Sok
eső leesett már azóta, s a kert alji patakon is sok víz lefolyt, de az

égetés üszkös nyomai, a vastag méasztakaró fehér foltjai itt-ott még mindig láthatók voltak, mármint annak, aki a lécek közötti szűk résen bekandikált.

- Hát neked mi keresnivalód van itt? - vakkantott a csúf kiskacsára Buttyó kutya.

- A szüleimhez jöttem. Az enyéimhez jöttem.

- Ó, igazán sajnálom! - mormogta Buttyó, s még a fejét is lehajtotta.

- Ugyan! Nem tudhattad!

Buttyó egy darabig hallgatott. Végül csak kiprészelt magából:

- Az az igazság, hogy tudhattam. Tudtam, hogy a szüleid s a rokonságod itt végezték.

- Végezték?! - A csúf kiskacsa mérgesen nézett Buttyóra. - Megölték őket! S ha csak őket ölték volna meg! De százezer-számra!

- Hát...

- Hát?

- Hát, hogy úgy mondjam, nem teljesen ez a helyzet.

A csúf kiskacsa csaknem felnyársalta a tekintetével.

- Nem engedem az emléküket meggyalázni!

- Mi sem áll távolabb tőlem!

- Különben sem hiszem, hogy te jobban tudhatnád, mint akár a mangalica, akár a szamár! A szamárnak nagyon nagy szíve, a mangalicának nagyon nagy esze van. Te meg mindenbe csak beleütöd az orrod.

- Ezt mondják?

- Így hírlík.

- Ez a dolgom. Szaglászni. Hiszen én őrzöm a tanyát! Én felelek a rendért!

A csúf kiskacsa ezen elgondolkodott. Kisvártatva megkérdezte:

- Mi nincs teljesen úgy?

A puli habozott egy darabig. Szólásra nyitotta száját, aztán becsukta. Végül ezt mondta:

- Nem hiszem, hogy alkalmas volna rá ez a pillanat. Inkább fogadd őszinte részvétem és együttérzésem.

A csúf kiskacsa hálásan biccentett.

*

A Nap még javában sütött, amikor a tanya népe összegyűlt a szoboravatásra. Az itatóvályútól alig pár számárlépésre ott magasodott valami, lombos ágakkal letakarva. A kanca is megjött már a napi munkából, megállt a valami előtt, s ráérősen nézegette. A kiskacsák hamar odasereglettek hatalmas árnyékába. Szemlátomást nagyon el voltak csigázva, hiányzott nekik az egész napi fürdőzés, hűsölés. Éppenséggel nem volt rossz a kert végi csalánosban bóklászni, de hát emez mégsem helyettesíthette amaszt.

Annál frissebbnek tűnt a mangalica had. Mangalica néni és malacai vidáman rőfögve, fűrgén csörtetve érkeztek a helyszínre. Szépen, rendben el is foglalták a lombokkal letakart valami környékét. Mangalica néni éppen a lábánál cövekelt le, szemben a nézőközönséggel, s a csúf kiskacsát meg a szamarat szólította magához.

A csúf kiskacsa szaporán odatipegett, a szamár komótosan lépett kettőt-hármat. A várakozás csendje töltötte be a tanyát. A mangalica megköszöri torkát, körbehordta tekintetét, s végtére megszólalt:

- Tisztelt egybegyűltek! Mindenekelőtt hadd köszöntsem hagyományteremtő ünnepségünk kimagasló csillagát, a csúf kiskacsát! Bizonyára kevesen tudjátok, hogy csúf kiskacsánk a csirkenemzetség utolsó sarja. Azé a nemzetségé, amely tehetségével és szorgalmával nem olyan régen még beragyogta közös életünket, mígnem egyik napról a másikra, a lehető

legváratlanabban vadállati, gyilkos ösztönöknek került célkeresztjébe, aljas ösztönöknek vált védtelen áldozatává. S ezzel bekövetkezett történelmünk legszörnyűbb tragédiája! Soha ennyi házilényt korábban, ilyen tudatosan és módszeresen, el nem pusztítottak!

- És a kergemarhák? - jegyezte meg félhangosan Buttyó kutya. Az almafa árnyékában üldögélt, odább a tömegtől, de a tehén így is mérgesen rádobbantott. A mangalica zavartalanul folytatta:

- Valamennyiünk jól felfogott, közös érdeke, hogy az efféle alantas ösztönök még egyszer ne lellessenek áldozatokra közöttünk. Emlékeznünk és emlékeztetnünk kell, hogy akik a vérkorszak borzalmas napjait és eszméit akarják visszahozni, ostobaságból, sértettségéből, cinizmusból vagy hatalomvágyból, elszigetelődjenek és karanténba záródjanak!

A mangalica lassú, jelentőségteljes mozdulattal körbemutatót:

- Mindenkinnek személyes felelőssége, hogy másokat örökön örökké a bűnök bűnére emlékeztessen! Akár bent az ólakban, akár kint a kertben, akár túl a kerítésen. Ami engem illet, itt, a tisztelt gyülekezet előtt ünnepélyesen megígérem, hogy minden malacomat ennek szellemében fogom nevelni!

- Brávó! - ordított a szamár! - Éljen! Éljen! - kérődzött a tehén. - Háp-háp! - hápogtak lelkesen a kiskacsák. Csak amikor észrevették Réce papa és Réce mama kissé rémült tekintetét, akkor csukták be csőrüket.

A libák a nyakukat nyújtogatták, a nyulak lapítottak. A kanca várakozásteljesen hallgatott.

- Nevezhető-e tisztességes, becsületes házilénynek, aki nem hajlandó együtt érezni a vérkorszak e szerencsétlen áldozataival? Aki nem hajlandó kivenni részét a főhajtásból? A bűnbánatból? Az emlékezésből?

- Nem! - nyerített a kanca. - Sőt! - gágogták a libák. -
Ketreche vele! - makogták a nyulak.

- Így mondtam, így neveztem: vérkorszak. Ne szégyelljük
nevükön nevezni a dolgokat! Növeli, ki elfödi a bajt!

- Úgy van! - hallatszott innen is, onnan is.

- Kedves barátaim, kortársaim! Az áldozatokra soha nem a
tegnapért kell emlékeznünk, hanem mindig a holnapért. A
kirekesztőket azért kell kirekeszteni magunk közül, a mások
megsemmisítésére ácsingózókat azért kell nekünk, magunknak
idejében megsemmisítenünk, hogy egymással békében, virágzó
közösségben élhessünk.

- Úgy van! Le velük! Röf-röf! Nyihaha! Gá-gá! Háp-háp!
Mak-mak! Iá! Iá! Búúú!

A mangalica a csúf kiskacsára nézett.

- Csip-csip - mondta ő halk méltósággal.

Buttyó kutya felpattant, néhányszor sebesen megfordult
maga körül; majd tétován visszaült és fejét hosszasan csóválta.

A mangalica úgy tett, mintha észre sem vette volna. Tekin-
tetét jelentősegteljesen végighordozta az egybegyűltek.

- Mióta világ, világ, mindig akadnak olyan elvetemültek,
akik megkérdőjelezik a békességre, virágzásra való elemi jogun-
kat. Akik tagadják vagy kisebbítik történelmünk leghatalmasabb
és legalávalóbb bűnét, lerombolva ezzel a büntudat jótékony
gátját egy újabb vérkorszak közelgő áradata elől. Méricskélik az
áldozatok számát, mintha ne lett volna főbenjáró bűn már az is,
ha csak egyetlen csirkét semmisítettek volna meg ott a poklok
poklában. Olyan bűn, amely tőlünk egész életünkre vezeklést,
együttérzést és emlékezést követel.

- Igaza van! - bögte a szamár. - Ketreche velük! - makogták
a nyulak.

A mangalica felemelte mellső lábát. Megvárta, amíg beáll a
csend, utána folytatta.

- Igen tisztelt egybegyűltek! Nekünk, házilényeknek ma azok a barátaink, akik példát mutatnak az emlékezésben és együttérzésben; és azok az ellenségeink, akik az ellenkezőjét teszik: házilényhez méltatlan közönytől, érzéketlenségről, ellenszenvről, sőt, gyűlöletről tesznek tanúbizonyságot. Ne feledjétek, soha egy pillanatra el ne feledjétek: az csak látszat, hogy ők a csirkéket gyűlölik. - Talányosan nézett körül, hadd fokozódjon az izgalom. - Ők mindenkit gyűlölnék! - tört ki belőle. Ide-oda ugráltatta tekintetét. - Téged is! És téged is! A gyűlölet a lételemük! A gyűlöletért gyűlölnék! S mert házilénynek lélekben kicsik, ezért az esendők feje felett rendről szónokolnak, ám egészen másról álmodoznak. Megmondjam-e, hogy miről?

- Mak-mak! - makogott ijedten a nyúl népség.

- A hatalomról.

- Nyihaha! Rőf-rőf! Gá-gá! Háp-háp! Mak-mak! Búúú! Iá! Iá!

- Még hozzá a teljhatalomról!

- Nyihaha! Rőf-rőf! Gá-gá! Háp-háp! Mak-mak! Búúú! Iá! Iá!

- Csip-csip - szörnyülködött a csúf kiskacsa is.

Buttyó kutyán végigszaladt a rémület. Úgy érezte, mintha jégeső verné, aztán meg mintha sintér hurokja fojtogatná. Mintha minden tekintet lopva őt keresné, őt figyelné. Mikor végre fel-emelte fejét, pillantása a mangalica apró, hunyorgó szemével találkozott.

Kiverte a hideg veríték.

Saját végzetét látta tükröződni benne.

- Most pedig, tisztelt egybegyűltek - nézett körül a mangalica -, nem maradt más hátra, mint hogy ezen a hagyományteremtő ünnepünkön leplezzük le az emlékezés szobrát. Megkérem erre a két legilletékesebbet: a szamarat, kiből először született meg e nagyszerű, nemes gondolat, és a csúf kiskacsát, a csirkenemzetség utolsó élő sarját. Ám még előtte arra kérem Réce mamát és Réce papát, jöjjenek ki ide hozzánk. Mutassák meg magukat!

Réce mama és Réce papa zavartan pislogott. Bátortalan totyogásba fogtak, ám a mangalica rőfögésére mindketten megtorpantak.

- Azt mondtam az imént, nekünk, házilényeknek ma azok a barátaink, akik példát mutatnak az emlékezésben és együttérzésben. Réce mama és Réce papa nemcsak úgy, olyan szeretettel nevelik a csirkenemzetség utolsó sarját, mintha saját fiókájuk lenne, de az iránta való mérhetetlen együttérzésből még a mindennapi lételemükről, a fürdözésről is hajlandóak voltak lemondani, összes fiókájukkal egyetemben... Gyertek csak, gyertek! - intett oda nekik.

- Menjetek! Menjetek! - hangzott innen is, onnan is.

- Réce mama és Réce papa - mutatott a kifelé dülöngélőkre a mangalica - tehát a mi barátaink. Új világunk első igaz megtestesítői, úttörő eszmevivői, példamutatói. Kérem tehát, fogadjátok őket nagy tisztelettel és nagy szeretettel.

A házilénysereglet hangos rőfögésbe, nyihogásba, gágogásba fogott, nem is szólva a többi zajos tetszésnyilvánításról. Szépen kisorjázott az egész kacsacsalád, beleértve mind a tíz csemetét. Az egész gyülekezet a meghiúsultságával küszködött, midőn a csúf kiskacsa odatolta képét előbb Réce mamáéhoz, aztán Réce papáéhoz, majd pedig ezek a lapos csőrű, sárga pihéjű, természetesebb kiskacsák körbelelkendezték híres kis testvérüket.

Miután valamennyien visszabillegtek a helyükre, a csúf kiskacsa felröppent a mangalica hátára. Hosszasan küszködött torkában a meghiúsultság gombócéval, s végül nem is tudott többet kisajtolni magából, csupán ennyit: - Igazán nagyszerűek vagytok!

Buttyó kutya ijedten vette észre, hogy még őt is a sírás kerülgeti.

Szerencsére a szamár úgy érezte, nincs is alkalmasabb pillanat az emlékmű leleplezésére. Lapátfogaival megragadta a leghatalmasabb lombos ágat, s erőteljesen megrántotta. A meglepetés

moraja futott végig a közönségen. – A csúf kiskacsa! A csúf kiskacsa! – suttozták itt is, ott is.

A mangalica elégedetten bólintott.

*

A mangalica jólesően tocsolyázott a kacsafürösztő langyos vizében, pancsikáló malackái gyűrűjében. Sehol másutt nem tudott olyan jól tervezgetni, mint éppen itt és éppen így, márpedig – gondolta – rengeteg még a tennivaló. „Mi tagadás, nem sok eszük van az állatoknak”, állapította meg. „Könnyen fellelkesülnek, hamar lelohadnak.” Becsukta szemét, elengedte magát, így hűsítgette mázsányi testét, s így várta magához a jobbnál jobb gondolatokat. Ám hirtelen szokatlan neszezés ütötte meg fülét. „Hopp-hopp. Hopp-hopp-hopp.” Kilesett szemhéja alól, s a nyúlcsalád fejét látta tovaillanni.

– Megállni! – röffentett utána erőteljesen. – Megállni!

A természetes bak megtorpant. Úgy reszketett, mint a nyárfalevél; mint akit tetten értek; mint aki tilosban jár.

– Nocsak, nocsak! Csak nem megint kirágtad magad?

– Igazából nem kellett rágnom. Már korhadt volt a léc.

– Akkor miért reszketsz annyira?

– Félek mangalica asszony haragjától.

– Ugyan! Tízszer gyorsabb vagy nálam! Ha nem százszor!

– De attól még a haragja elől nem tudok elfutni.

A mangalica jóízűen felnevetett.

– Okos nyúl vagy te! – Kisvártatva hozzátette: – Bizonyára egyezségre tudnánk jutni.

– Mindenre hajlandó vagyok. Csak legyen mit ennie nyomorult családomnak!

– Ez a legkevesebb.

– No és még valami: védj meg Buttyó kutyától!

- Ez már nehezebb. Fejébe vette, hogy az ő dolga itt rendet tartani.

- Hát... Az ember őt bízta meg.

A mangalica ekkor dühösen kigázolt a vízből, odadugta hatalmas orrát a nyúl pofájához, s úgy rőfögte:

- Az ember disznósültet és nyúlpecsenyét zabál! Nem hiszem, hogy nekünk épp rá kellene hallgatnunk!

- Miről volna szó?

- Semmiségről.

- A nyúlnemzetség gyenge népség. Bátortalan népség. Harcra nem vagyunk jók!

- Ki beszél itt harcról, nyúl uram?! Vérig sért még a feltételezésed is! - fakadt ki a mangalica. - Éppen az indulatok megfékezésén fáradozom, éjt nappallá téve, ha nem vetted volna észre!

- Ó, dehogynem! - makogott rémulten a nyúl.

- Nohát! - A mangalica bátorítóan rámosolygott. - Nem kell félned, amíg engem látsz! Buttyótól igen, tőle kell félned, de tőlem nem. Buttyóban ott lapul a farkas, ez az igazság. Ösztönösen is megtámadja azt, aki gyengének mutatkozik. Márpedig a nyúlnemzetség pontosan ilyen: finom lelkű, gyengéd, kedves. Akárhány mese, akárhány festmény készül rólatok, mindig így ábrázolnak benneteket. Tény és való, hogy titeket mindenki szeret. De ha nem is mindenki s nem is mindenki olyan nagyon, egyet biztosan állíthatok: aki titeket bánt, az megérdemli a sorsát!

A nyúl kissé félrefordította a fejét. Erősen figyelt, így próbálta kihámozni a mangalica mondandóját. Mivel sokkal okosabb nem lett, megjegyezte:

- Nagyon szapora a család. Talán ezért haragszik, aki haragszik ránk. Amúgy tényleg megvagyunk mindenféle népekkel.

- És Buttyó kutya? És a ketrec?

- Igaz, ami igaz, éhségünkben néha rákapunk a máséra. Nem szólhatok egy szót sem, ha ezért bezárnak. Meg azért, ha feltúrjuk a veteményest.

- Már az is baj, ha felássátok?

- Nem felássuk, feltúrjuk. Ha épp nem bírunk a vérünkkel. Amikor kiütnek rajtunk az üregi ősök, egyszerűen nem bírunk magunkkal.

A mangalica hosszasan elgondolkodott. Mire gondolatai végére jutott, szélesen elmosolyodott.

- Azt mondtad, üregi?

- Igen. Üregi. Magunk között így is hívjuk magunkat. Üregi.

- Nagyon jó. Üregi. Az ősi nép. A jövő népe. Akit a többség erőnek erejével kirekeszt. Üldöz. Gyűlölettől fűtve ketrecekbe zár. Nos, a mi dolgunk, hogy megálljt parancsoljunk ennek! Nohát! - S a nyomaték kedvéért a mangalica dobbantott egy nagyot.

A nyúl összerázkódott.

- Mit tudnék én tenni? - makogott.

- Semmit. Éppen hogy semmit! Ez benne a nagyszerű, hogy nektek nem kell tennetek semmit! Az persze helyénvaló, ha nyíltan üreginek nevezitek magatokat, mert ezen a földön mindenkit megillet, hogy az lehessen, ami akar. Hogy szabadon megválaszthassa, micsoda ő. Legyen végre mindannyiunk számára világos: a *gyengéd* lélek, bármennyire ez is a közvélekedés, egyáltalán nem jelent *gyáva* lelket! Inkább szelíd hajthatatlanságot takar: az igazság iránt valót.

A nyúlnak fátyolossá vált a tekintete. Ilyen szépen még soha senki sem beszélt róluk!

- Tudd meg, mangalica asszony, mindenkinek el fogjuk mondani, milyen derék állat vagy! Mekkora szíved van! Előbb pártfogásodba vetted a csúf kiskacsát, lelkedre vetted a szegény csirkenemzetséget, most pedig az egész nyúlnemzetséget. Ha

egyszer megkérdez róla valaki, kinek kellene még szobrot állítani itt a tanyán, mi biztosan rád fogunk szavazni!

A mangalica koca elképzelte magát szobornak. Ott állna felszegett fejjel egy hatalmas oszlopon, s eltökélten meredne a távoli jövőbe. Közben esetleg – miért is ne? – tíz szeretett malackáját szoptatná...

– Rőf-rőf! – rőfögött, s a nyúlra hunyorított. Aztán méltóság-teljesen visszatocsogott a kacsafürösztőbe.

*

Buttyó kutya órák óta leste a kedvező alkalmat, hogy megszólíthassa a csúf kiskacsát. Nem akart azzal rárontani, hogy „az ígéret szép szó, ha megtartják úgy jó”, s éppen ideje tisztázni a tisztázandókat. Ajtóstól rontani a házba – efféle kényes kérdésekben különösen – nagy butaság, valahogy szőr mentén kellene elővezetni a dolgot. Tekintetbe kell venni, tiszteletben kell tartani a másik érzékenységét. „Csak aztán bent ne ragadjon a szó, kimondatlanságával azt is megmételtyezve, akire olyan nagyon tekintettel igyekeztünk lenni!” – bölcsködött magában Buttyó, a csúf kiskacsa nyomába eredve. – Vak-vak! – vakkantott halkán a háta mögött.

Amaz alig pár csirkelépésnyire volt a Gödör kapujától. Egy pillanatra megállt, aztán úgy tett, mintha mi sem történt volna, s tovább tipegett a kapu felé. Ott belesett a leláncolt és bedeszka-zott kapuszárnyak közötti résen.

– Szeretnék valamit mondani! – vakkantott ismét Buttyó kutya.

– Nem hiszem, hogy mondanivalónk volna egymásnak! – csipogta a csúf kiskacsa, és még csak hátra sem fordult.

– Én meg úgy vélem, hogy nagyon is van!

A csúf kiskacsa erre már megfordult.

– Nocsak, nocsak! Csak nem szólalt meg a lelkiismereted?

- Ha arra gondolsz, hogy lelkifurdalásom volna, hát nincs.
- Igazán kár - ingatta fejét a csúf kiskacsa. - Mert akkor még lett volna miről társalognunk. Kérlek, hagyj magamra! Emlékezni jöttem ide, nem fecsegni!

Buttyó szomorúan pislogott.

- Hát nagyon nem esik jól, hogy bűnösnek látsz. Hiszen teljesen ártatlan vagyok!

- Ártatlan?! Ártatlan?! Hogyan is lehetnél te ártatlan?! - kiáltott rá mérgesen a csúf kiskacsa. - Ők az ártatlanok! - mutatott a Gödör felé. - Tudd meg, Buttyó, senkinek sincs joga ártatlannak mondani magát az élők közül! Senkinek sincs joga semmiféle felelősséget elhárítani magáról! Neked a legkevésbé!

A csúf kiskacsa elfordult, háta erősen rázkódott.

Buttyónak összeszorult a szíve, ám hirtelen gondolt egyet. Nekiindult a Gödör kerítése mellett, vigyázva rá, hogy egyforma hosszúságúakat lépjen. Minden tizedik lépésére ugatott egyet. A csúf kiskacsa értetlenül nézett a nyomába. Mikor a gödröt megkerülve visszaért, Buttyó csak ennyit mondott:

- Éppen hússzor húsz kutyalépés.

- Na és?

- Innentől fogva egyszerű számtanpélda. Hány csirke is fér el egy ekkora területen? - Buttyó lépett egyet előre, aztán elfordult, s ezt addig ismételte, amíg vissza nem ért a kiindulási pontra. - Nos?

- Nem akarom tudni!

- Engem viszont bűnösnek akarsz tudni!

- A te szellemed, Buttyó, nagyon veszedelmes! - csipogta. - Nem hiszem, hogy te magad gonosz volnál, de meggyőződésem, hogy lovat adsz a vérszomjasok alá. Lelked rajta!

- Lovat alájuk a hazugság ad, nem az igazság.

- Az igazság nem szórszálhasogatás!

- Nekem aztán felesleges bizonygatnod. A puli nemzetség mindig arról volt híres, időtlen idők óta, hogy az igazságot szolgálta, nem saját magát. Mi aztán soha nem a magunk hasznát

lestük, mint némelyek mostanság. Nem győznek a vérkorszakra emlékeztetni, számokkal dobálózni, csak hogy magukat fényez-
zék. Vakulj, házilény!

- Kire gondolsz? A számárra?

- Például.

- Érte tűzbe tenném a szárnyam. Csupaszív, áldott jó teremtés.

- Jónak jó, csak nem lát messzebb az orránál. Ha ragaszkod-
na az igazsághoz, mindenki jobban járna. Ő kezdett először száz-
ezrekről beszélni. Meg csirkézésről beszélni. A mangalica csak
kapva kapott rajta. S a maga hasznára aztán még megcifrázta.

A csúf kiskacsa képéből kiszaladt a vér. Érezte, amint
megragadja a tehetetlenség. Moccanni sem bírt. Aztán meg
hirtelen magával ragadta az indulat: odaszaladt Buttyó lábához,
és csípte, marta, ahogy csak bírta.

- Sajnálom - morogta Buttyó, és egy erőteljes lendülettel
odább penderítette. A csúf kiskacsa nagyot nyekkent. - Mármint
azt sajnálom - tette hozzá Buttyó -, hogy ennyire fáj az igazság.
Csakhogy nincs a világon lény, akiért hazudnék. Az legyen az
utolsó szavam, amikor nem mondtam igazat.

A csúf kiskacsa sokáig hüppögött, mire így-úgy összeszedte
magát. Mély szomorúsággal a szemében odatipegett Buttyó elé, s
úgy csipogta:

- Szerencsétlen sorsom egy valamire biztosan megtanított:
érzékenynek lenni minden igazságtalanságra. Nagyon okosnak
hiszed magad, Buttyó, pedig, hadd mondjam ki: fafejű vagy!
Borzalmasan fafejű! Az igazság ugyanis egy és oszthatatlan. Ha
egyszer volt vérkorszak, akkor utána már csak egyetlen igazság
létezik: hogy ne lehessen még egyszer vérkorszak. Ha ehhez
örökre emlékeznünk kell, akkor bizony örökre emlékeznünk kell!
Ha az emlékezéshez büntudat kell, akkor bizony büntudatot kell
kelteni! Ha ehhez nem elég egy áldozatról szólni, akkor tíz-
ezerről kell, vagy akár százezerről, de akár millióról! Hiszen nem

a számok számítanak, hanem egyes egyedül az, hogy mindenki mindenkor ugyanazt akarja: ne legyen még egyszer vérkorszak! S ha ezt a megkérdőjelezhetetlen, vitathatatlan igazságot te még mindig nem látod be, akkor kénytelen vagyok azt gondolni, hogy túl jóhiszemű voltam veled. Valójában te örülsz a csirkék pusztulásának! Csak épp nem mered nyíltan bevallani. És engem is gyűlölsz, csak épp ezt sem mered bevallani. Mert félsz! Buttyó, a híres házőrző, fél a kiközösítéstől! Fél a kirekesztéstől! És most megmondom neked, Buttyó; ha menten darabokra tépsz, akkor is szemedbe mondom, mert tartozom ennyivel az áldozatoknak, tartozom ennyivel a kortársaimnak: van okod félni!

A csúf kiskacsa hirtelen sarkon fordult, és habár remegő lábakkal, ám mégis határozott léptekkel elindult a tanyaudvar felé.

Buttyónak – hogy, hogy nem – eszébe villant a mangalica hunyorgó, sötét tekintete, vészjósló pillantása. Leült a bezárt kapu elé, s felnézett a bárányszerű járta, derűs égre.

Keservesen, hosszan vonított.

*

A mangalica elégedetten felröfögött. „Szorul a hurok”, jegyezte meg félhangosan, csak úgy magának. Nagyot nyújtózkodott. – Imádom ezt a gyönyörű időt! Imádom ezt a pocsolyát! S mily szerencse, hogy malacaim is órákig békén elvannak benne!

– Hallottad? – toppant oda hozzá a szamár.

– Buttyót? Hallottam. Szépen alakulnak a dolgok. Iszunk mi még ketten az új időkre, új világrendre!

A szamár toporgott egy darabig, aztán csak kibökte.

– Én tulajdonképpen sajnálom Buttyót. Végül is, így vagy úgy, de rendesen őrizte és tisztességesen rendben tartotta a tanyaát. De mostanság mintha megzavarodott volna.

– Meg bizony. De vessen magára! Nem hallgatott rád. Nem hallotta meg az új idők szavát. Az egész világ megértette, hogy

az erősebb nem zsarnokoskodhat a gyengébb felett! A többség nem uralkodhat a kisebbség felett! A szerencsések nem rekeszthetik ki a kevésbé szerencséseket! Csupán itt, a tanyán állt meg az élet. Ennek isszuk most a levét. De már nem sokáig.

- Nem is tudom - tűnődött el a szamár. - Azért régen a nyulak ezt nem engedték meg maguknak ...

- Üregiek.

- Hogy mondd?

- Üregi. Így hívják magukat. Így illik nekünk is hívni őket.

- Aha. Szóval, kiszöknek a ketrecükből, szanaszét túrják a veteményest, elemelik a másét...

- Mert éhesek.

A szamár ezen elgondolkodott.

- Bizonyára éhesek. Mindenesetre veszélyeztetik a közrendet, veszélyeztetik a közellátást, Buttyó meg csak ímmel-ámmal fegyelmezi őket. Este bezárja őket, reggelre hűlt helyük!

- Mert Buttyó nem ért hozzá. Azt hiszi, erővel mindent meg lehet oldani. Lelketlenül bánik velük, ahelyett, hogy megpróbálná megérteni őket. Én bezzeg nagyon jól szót tudok érteni a nyulakkal! Akarom mondani, az üregiekkel.

- Régen elég volt, ha Buttyó egyet vakkantott, máris rend lett. Most meg... Úgy hírlik...

- Úgy hírlik?

A szamár egy darabig habozott, csak utána folytatta:

- Úgy hírlik, hogy te bátorítottad fel őket.

Önkéntelenül is hátralépett, félve a mangalica hirtelen támadó haragjától. Ám a mangalica váratlanul hunyorított egyet, s még el is elmosolyodott. Nagy nehezen feltápászkodott, s odacsozott a szamárhoz.

- Mondd csak, szamár barátom! Szeretnéd, ha megint üldöznék a csúf kiskacsát? Szeretnél egy olyan világot? Egy olyan világot, amelyben kiirtják a csirkéket, csak mert csirkének születtek?

- Tudod jól, mangalica testvér, hogy nagyon nem szeretnék! S hogy magam is tettem azért egyet s más, hogy ilyen világ nálunk többé ne lehessen!

- Persze hogy tudom! A te ötleted volt a csúf kiskacsa szobra. Az emlékezés szobra! Csakhogy a csirkeirtás: történelem. Elmúlt. Akárhány szobrot állítanánk is, akárhány megemlékezést tartanánk is, az egyszerű nép mindig azt érezné: Mi köze hozzá? Ez már nem az ő világa, hanem a régmúlté.

A szamár kétségbeesett pillantást vetett a mangalicára:

- Így gondolod? Csakugyan így gondolod? Akkor semmi értelme nem volt az erőfeszítésünknek! Az égvilágon semmi!

- Ó, dehogynem, te szamár! Csak ami szükséges, az nem feltétlen elégséges. Ezért kellene az üregiek. Kapiskálsz már? - hunyorított a mangalica.

A szamár nem felelt.

- Az üregiek a mi mindennapi valóságunk. A jelenvalóság. Ha megtanítjuk a népet, hogyan kell velük tisztességesen viselkedni, akkor egy életre megtanul tisztességesen és becsületesen bánni minden elesettel, minden hátrányos helyzetével, minden kisebbségi sorsban élővel. Legyen az akár tyúkivadék, akár nyúlivadék. Vagy bárki más. Nohát!

A szamár hálásan nézett a mangalicára.

- Azt hiszem, most már értem. - Nagy levegőt vett és teli torokból belebögött a világba: - Iááá!

- Tudd meg, szamár testvér, nélküled semmire sem mennénk! - bólogatott a mangalica.

- Te meg tudd meg, mangalica testvér, szívemből sajnálom, hogy még nem tudtam felnőni hozzád! Hogy ilyen rosszakat gondoltam az üregiekről. Hiába, no! - tette hozzá kisvártatva. - Úgy látszik, még nekem is tanulni kell, hogyan kell házilényhez méltó módon élni. Indulat s gyűlölet nélkül. Megértésben, szeretetben. Iá. Iá.

*

Buttyó ide-oda szaladgált a veteményesben. Erősen szimatolt valamit. Amikor üregre lelt, hátsó lábával gyors kaparásba kezdett, s addig szórta a földet, amíg el nem tűnt a nyílás. Szaladt s szaglászott tovább. A következő üregeket ugyanez a sors érte. Amikor már csak egyetlen szűk lyuk maradt, Buttyó lehasalt mellé, s ugrásra készen, moccanatlan várakozott. Alig nyúlfarknyit haladt a Nap az égen, midőn egy nyúlfej bukkant elő az üregből. Forgott erre meg arra, s észre is vette a pulit, de már későn. Buttyó egy szökkenéssel ott termett, s fogai közé szorította a természetes bak nyúl prémes nyakát.

- Engedj el! Engedj el! - sívította amaz.

- Azt már nem! - morogta Buttyó, ügyelve arra, hogy szemernyit se lazítson a szorításon. - Még egyszer nem hiszek neked!

- Hazudtam én?

- Megint megszöktél.

- Sok az éhes száj!

- Ehhez nem kell tönkretenni a veteményest.

- Ugyanúgy az enyém is, mint másé!

- Éppen ezért kellene vigyáznod rá!

- Te csak ne mondd meg nekünk, hogy mit csináljunk! A mangalica majd jól megszorítja a tökeidet, aztán nézhetsz! Úgysem mersz megfojtani!

A nyúl sívított, ahogy csak kifért a torkán.

Buttyó összerezzen. Hirtelen úgy összezárta az álkapcsát, hogy a nyúl nyögni sem tudott, halálsápadt lett, aztán meg lassan lilulni kezdett. Buttyó engedett a szorításon.

- Vadállat! - nyöszörögte a nyúl, s könnyekre fakadt.

Buttyó elengedte.

- Mondok én neked valamit, nyúl - szólt fáradt, keserű hangon. - Egyszer még rossz vért szül, hogy törvényen kívül

helyezitek magatokat. Velem ujjat húzhattok, mert én egy szál magamban vagyok. Tőlem a mangelica meg a hasonszórúek megvédhetnek. De a néptől nem fognak tudni megvédeni. A nép addig szeret titeket, amíg ti is a nép vagytok. Amíg hozzá tartoztok. De ha elkezdtek *üregizni*, magatokat a népen és a törvényen kívül, vagy a törvény fölé helyezni, akkor itt, én mondom neked, veszedelmes világ lesz. Vér fog folyni. Sok vér. Nyúlvér is. Ezt akarod?

- Élni akarok. Csak élni úgy, mint akárki más. Mi sem születünk rosszabbnak. Nekünk is jár annyi, mint másoknak!

- Ki az a nekünk? Ki az a mi?

- Üregiek.

- De hát soha senki sem mondta, hogy nektek, üregieknek, kevesebb járna bármiből is.

- Mégis kevesebb jut.

- De nem azért, mert nyulak vagytok, hanem mert ilyenek vagytok. Nem azért, mert üregiek vagytok, hanem mert *ilyen* üregiek! A kacsát, a libát ugyanúgy elkapom, ha tilosban jár. Egyetlen szóval sem állíthatod, hogy ez nem így van!

- De rajtunk az nem segít, hogy őket is elkapod. Nekünk sokkal nyomorúságosabb a helyzetünk, sokkal nyomorúságosabb az egész nyomorult életünk! Rajtunk csak az segíthet, ha több jut a jóból és kevesebb a rosszból, mint másoknak.

- Csakhogy ilyen törvény alatt nem lehet élni! Nem lehet rendet tartani!

- Ugyan bizony miért ne lehetne?! A mangelica megmondta, hogy segíteni fog nekünk.

- Mindegy, hogy mit mond a mangelica! Vagy bárki más! A természet törvényét senki sem írhatja át büntetlenül! Ha én megdolgozom a betevőért, és te is megdolgozol a betevőért, akkor a többiek szemében nem az számít, hogy én kutya vagyok, te pedig nyúl. Hanem az számít, hogy mindketten derék állatok vagyunk. De ha te csak azért kapnál többet, mert üregi vagy,

akkor már az fog számítani, hogy üregi vagy, és mindegy, hogy egyébként derék állat vagy-e. És a magad szemében is mindegy lesz. Hiszen a kiváltságok emeltek ki a többiek közül. A kiváltságaiddhoz fogsz ragaszkodni, nem a becsületedhez. Kiváltságnak, járandóságnak fogod tekinteni a büntetlenséget is. Ha teheted, lopsz, ha teheted, ölsz. Lehet, hogy a többiek értetlenségükben, ámulatukban eleinte hagyják. Aztán még egy darabig félelmükben: a hatalmasok fenyegetése miatt nem mernek a kiváltságosokhoz nyúlni. De ez, mondom neked, csak idő kérdése. A nép, a többség a természet törvényének fog engedelmeskedni: megelégsz és fellázad.

A nyúl nagyon lassan hátrált néhány lépést, aztán alig halhatóan megkérdezte.

- És ha a többség már mi leszünk?

Buttyó egy ugrással ott termett s a pofájába meredt.

A nyúl moccanni sem mert.

- Idefigyelj, nyúl! - morogta Buttyó vészjóslóan. - Annál inkább értsd meg, miről beszélek! Különben hetedízigen is megbánjátok!

A nyúl még mindig dermedten állt.

- Ahol felülkerekedhet az alávalóság, ott az alávalóság üli majd torát! - lihegte a puli. - Akkor fogjátok csak igazán megérteni: nem az számít, hogy ki üregi, ki más. Egy számít: derék állat, vagy hitvány!

A nyúl sűrűn bólogatott.

- Elmehetnék végre?

- Menj csak, menj! - legyintett Buttyó.

Némán felnézett a báránnyelű járta, derűs égre. Lefeküdt egy bokor árnyékába, behúzta fülét, farkát.

Szamárordításra ébredt.

*

- Közhírré tétetik! - kiabált a szamár. - Rendkívüli népgyűlés a szobornál!

A házilények kisebb csoportokban sereglettek a kihirdetett helyre. Teljes létszámban vonult a libahad, ugrabugrált a nyúl-népség és kocogott a mangalicacsalád. A lassacskán poroszkáló szamár és kanca között a csúf kiskacsa tipegett szaporán. Buttyó kedvetlenül kullogott, éppen az orra előtt pedig Réce papa és Réce mama kóválygott elcsigázott fiókáival.

- Kettővel kevesebben vannak - állapította meg magában.

- Réce asszonyosság! - vakkantott előre. - Jól számolom, hogy ketten otthon maradtak?

- Betegek szegények - hápogott Réce mama. - Sehogy sem bírtak lábra állni.

- Ó, igazán sajnálom! - dünnyögte Buttyó, s elfoglalta helyét az almafa alatt.

A mangalica koca fejet hajtott a szobor előtt, aztán a gyülekezet felé fordult. Szigorú, szúrós tekintettel körbenézett. A házilények a fejüket forgatták, egymással pusmogtak. „Csak nincs valami baj?” „Csak nem történt valami?” - kíváncsiskodtak.

- Tisztelt egybegyűltek - szólalt meg nagy sokára a mangalica. - Ahogy mondani szokták, van egy jó hírem, meg van egy rossz hírem. De én most nem kérdezem meg, melyiket mondjam előbb, mert úgy vélem, hogy először közös életünknek egy igen tragikus fejleményéről kell beszámolnom, ennek végére kell pontot tennünk, s csak utána adhatjuk át magunkat az örömnak. Megkérem a nyúl-nemzetség fejét, valamint a csirkenemzetség utolsó sarját, hogy fáradjanak ide, az emlékmű elé.

A természetes bak nyúl első szóra kint termett. A csúf kiskacsa előbb körülnézett, valóban őt szólították-e. Nem volt tudomása semmiféle tragikus fejleményről, s arról sem volt elképzelése, hogyan tudhatna ő, a csúf kiskacsa, bárhogyan is pontot tenni

bárminek is a végére. Ám a közönség hangos biztatására csak kitípegett, s megállt a nyúl mellett.

A mangalica hol egyikükre, hol másikukra mutatott mellső csülkével.

- Azt gondolnátok, kedves barátaim, hogy két egyszerű, közönséges házilényt láttok magatok előtt. Egynémely értelemben így is van. Mindketten éppen olyan egyszerű, hétköznapi házilények, mint mi magunk is vagyunk. Ám e nevezetes emlékmű tövében minden jelképpé válik. Tudjátok meg, kedves barátaim, hogy személyükben maga a Múlt és maga a Jövő áll előttetek! Itteni találkozásuk pedig nem más, mint maga a Jelen. Vagyis mi magunk. A mi jelenünk, a mi életünk.

A mangalica rövid szünetet tartott. Elégedetten állapította meg, hogy minden szem rá szegeződik. Még Buttyó is, ott az almafa alatt, feszülten figyelt, vajon mi fog kisülni mindebből. A mangalica akaratlanul is elvigyorodott egy pillanatra, ám gyorsan visszaigazította képét kellőképpen felelősségteljesre és ünnepélyesre.

- Tisztelt egybegyűltek! Szeretett csúf kiskacsánk, amint ez köztudomású, a csirkenemzetség utolsó sarja. Ő tehát a Múlt. A mi közös múltunk, a mi közös tragédiánk. És legfőképpen: a mi közös felelősségünk. Hogy ez a szörnyű népirtás bekövetkezhetett. Csak azért, mert csirkék voltak. Mert éppen csirkének születtek.

A csúf kiskacsa hátrafordította fejét, hogy pillantást vethessen a hatalmas szoborban megtestesített, szerencsétlen sorsú őseire. „Milyen szépek voltak! Milyen nagyszerűek”, merengett szomorúan. Alig hallotta meg, hogy a mangalica felszólította:

- Kedves barátom, mindannyiunk nevében arra kérlek, hogy meséld el, mi történt veled!

- Mire gondolsz? - értetlenkedett a csúf kiskacsa.

- Milyen megrázkódtatás ért a minap a Gödör kapujában?

A csúf kiskacsa körbepillantott. Mikor tekintete Buttyóhoz ért, amaz felpattant és rámeredt. A csúf kiskacsa a mangalicához fordult:

- Én nem azért meséltem el neked - hebegett -, hogy mindenkinek elmeséljem.

- Hát persze hogy nem azért! Hanem azért, mert fájt neked! Borzalmasan fájt neked! Mert te pontosan érezted, amiről most beszélek: amikor az a vadállat neked rontott, erőnek erejével felrúgott a levegőbe, akkor ezt nem veled, hanem az egész csirke-nemzettséggel tette!

A mangalica kivárt egy darabig, aztán így folytatta:

- Azt gondolhatjátok, hogy ugyan, érdekel is ez titeket! Fátylat rá! Csakhogy ez a vérszomjas vadállat már a jövőnket is megtámadta! Nyúl, mutasd meg a nyakad! Mutasd meg a gyilkos fogak helyét!

A nyúl oldalt billentette fejét, s amennyire csak tudta, mancsával széthúzta nyakán a bundáját. A mangalica felemelte mellső lábát, s mintha csengőt rázna, úgy folytatta.

- Ha nem fékezzük meg azt a vadállatot, azt a vadállati szellemet, amelyik ezt tette, akkor tragikus múltunk után még tragikusabb jövő vár ránk. Ez a vadállati szellemség láthatólag már kiszemelte a következő áldozatot: a nyúlnépséget. Csak mert gyámoltalanok, védtelenek, nyomorultak. S legfőképpen: mert mások. Ahogy ők mondják: üregiek. De senki ne gondolja, senki ne remélje, hogy ez a vérszomjas szellem majd éppen őelőtte fog megtorpanni, éppen őelőtte fog jól lakni, eltelni. Ha nem fékezzük meg idejében, ugyanúgy járhatunk, mint akik most itt állnak színetek előtt. Nyúl, mutasd körbe a nyakad!

A nyúl ide-oda ugrált a nyakával, s mindenkinek hosszan odatartotta. - Rettenetes! Szörnyű! Borzalmas! - hallatszott innen is, onnan is. - Hol van az a fenevad? - ordított egyszer csak a számár. - Elfogni! - gágogták a libák. - Felkötni! - nyihogott a kanca.

Buttyó halálra rémült. Érezte, hogy kiszalad belőle az erő, lábai rogyadoznak.

- Én... - nyöszörögte alig hallhatóan. - Én... Én nem vagyok fenevad! - vakkantott keservesen.

Minden szem rászegeződött. Aztán kérdőn a mangalicára néztek, ő pedig némán bólintott. A libák és a nyulak megindultak Buttyó felé. Nyomukban a malacok, a kanca és a számár. Buttyóba egy szempillantásra visszatért az erő. Inai megfeszültek, ugrásra készen állt, hogy elmeneküljön, világgá bujdossék. Csakhogy szíve legmélyén tudta, ha mindenki elől elfuthat is, a sorsa elől soha. Megadóan tűrte, hogy körbefogják, s a mangalica koca elé vezessék.

Amaz kihúzta magát, s hangosan, jól tagoltan rőfögött, ahogy csak kitelt tőle:

- Vádolunk téged, Buttyó!

- Vádolunk! - visszhangozták az egybegyűltek.

- Vádolunk téged vadállati viselkedéssel! Tagadod-e, hogy fojtogattad a nyulat és felrúgtad a csúf kiskacsát?

- Nem tagadom, de...

- Nincs de! - rőffentett a mangalica.

- Nincs de! - visszhangozták az egybegyűltek.

- Vádolunk téged a bűnök bűnével: a másság gyűlöletével!

- Vádolunk!

- Vádolunk a kirekesztő szellem elszabadításával! A vérszomjasok felbátorításával!

- Vádolunk!

- Tagadod-e, Buttyó, hogy méricskélted a szenvedést, számítgattad az áldozatok számát!

- Nem tagadom, de...

- Nincs de!

- Nincs de! - visszhangozták az egybegyűltek.

- Nohát! - toppantott a mangalica, s az üresen tátongó nyúlketrecre mutatott! - Vigyétek s zárjátok be oda Buttyót! S zárjuk

el vele együtt a felelőtlen uszítás, a romboló gyűlöletkeltés bűnös szellemét! Álljunk ellent az újabb vérkorszaknak! Nyissunk utat a békés együttélésnek, tanyavilágunk soha nem látott virágzásának!

- Helyes! - bögte a szamár.

- Úgy legyen! - hallatszott innen is, onnan is. - Ketrecbe vele! Éljen a mangalica! Éljen a szamár! Éljen a csúf kiskacsa!

- Éljenek az üregiek! - csipogta a csúf kiskacsa.

- Éljenek az üregiek! - visszhangozták az egybegyűltek.

Buttyó tántorogva, botladozva haladt a ketrec felé. Mikor rázárták az ajtót, összetekeredett egészen kicsire, fejét a lába alá dugta, és lázasan gondolkodott. Mi történt itt? Mi történhetett itt? Pár nap alatt megbolondult a világ! Egyszeriben mindenkinek elillant az esze! Hacsak nem az enyém ment el - rémült meg Buttyó, s érezte, maradék ereje is elhagyja.

*

- Hát ezzel megvolnánk! - súgta oda a mangalica a szamárnak.

- Hát ezzel meg - súgta vissza a szamár. Aztán elordította magát: - Folytatjuk a rendkívüli népgyűlést! Mangalica testvérünk kér szót!

- Kedves barátaim! Köszönöm nektek a házilényhez méltó, felelős gondolkodást és viselkedést! Ha voltak is kétségeim, lesz-e még itt a mi életünkben egy szép, új világ, most mind egy szálíg elillant. Lesz, bizony, ha ti is úgy akarjátok!

- Akarjuk! Akarjuk!

- Helyes! Helyes! - ordított a szamár. - Halljuk a jó hírt!

- Nohát. A jó hír az, hogy új világunk erkölcsi alappillérét megerősítendő, úgy döntöttünk, hogy a csirkenemzetség utolsó sarjának, a csúf kiskacsának élete végéig jóvátételt fizetünk. Ám nem csak a múlt közös bűnét kell jóvátennünk, hanem az új

közös bűnnek is elejét kell vennünk! Éppen ezért úgy döntötünk, hogy enyhítünk az üregiek kiszolgáltatottságán, nyomorúságán, és rendszeres havi járandóságban részesítjük őket. Gondolhatja most akárki, hogy miért kell neki áldozatot hozni bárki másért is. Nem elég a maga baja? Nem elég a maga családját ellátni? Az ő csemetéi éhes száját betömni? Nos, aki így gondolkodik, akár még sokat is tudhat az életről, ám semmit a lényegről: nem a magunk hasznára születünk a világra, hanem mások szolgálatára!

- Iá! - bögött a szamár, egészen meghatódva. - Ha lehetne, én felajánlanám egy heti lóhereadagomat az üregieknek!

- Én is! - nyerített a kanca.

- Én is! - bögte a tehén.

- Mi meg gyűjthetnénk nekik pongyola pitypangot! Nem, mama? - fordult az egyik kacsafióka Réce mamához.

- Mi pedig helyet szorítunk az élelemraktárnak az ólunkban! - rőfögött mangalica koca, mire a malacok örömben sivítózni kezdtek. - Ó! - sóhajtott a koca, s mélyet szippantott a levegőbe. - Máris érezni vélem az új idő jöttét! Mintha csak álmodnék!

Hatalmas mellkasa megtelt elégedettséggel. Tekintetét végiglegeltette az ujjongó népségen. Ekkor vette észre, hogy a csúf kiskacsa nagyon ágaskodik.

- Csip-csip! Csip-csip! - mondta amaz, de a zshivaj miatt alig hallhatóan. - Csip-csip!

- Csendet! - rőffentett ekkor a mangalica. - A csirkenemzetség utolsó sarja kíván szólni! Hallgassuk meg illő tisztelettel!

- Hallgassuk! - ordított a szamár, s nyomban síri csend lett.

A csúf kiskacsát láthatóan nagy izgalom fogta el. Nézett erre, nézett arra, végül csak kibökte:

- Csak azt szeretném mondani, hogy nagyon meg vagyok hatva mérhetetlen jóságotoktól.

- Helyes! - ordított közbe a szamár.

- Valami a lelkem mélyén mégis azt mondja nekem - csipogott a csúf kiskacsa -, hogy ezt a kiváltságot nem szabad elfogadnom. Én nem voltam soha, egy pillanatig sem az Égő Ketrec foglya! Nem éreztem soha a bűzt! Nem kellett soha szembenézniem semmiféle szenvedéssel, borzalommal! Nem hallottam és nem hallattam halálsikolyokat! Akkor pedig hogyan is fogadhatnám el azt, hogy mások szenvedéséből életre szóló előnyt élvezzek?! Életem végéig hasznot húzzak?!

- Igaza van! - gáogták a libák. - Igaza van!

- Jól beszél! - bógte a tehén.

- Háp-háp! - mondta Réce mama és Réce papa.

Buttyó kutya felemelte fejét, aztán menten visszajött. - Vau! - motyogta magában.

- Tévedés! - makogott idegesen a nyúl. - Tévedés! - meresztette szemét az „üregi” népségre, mire minden nyúl sűrűn makogni kezdett: - Tévedés! Tévedés!

A mangalica erőteljesen közberöfögött.

- A csúf kiskacsának igaza van!

A csúf kiskacsa hálásan nézett fel rá.

- Igaza van mint csúf kiskacsának - folytatta a mangalica. - Ám a csirkenemzetség utolsó sarjaként - ezt sajnos el kell ismerem -, valóban téved! Habár csodálatos, mondhatni, lenyűgöző ez a határtalan nagylelkűség, ám örök igazság: nem illik nagylelkűnek lenni a mások kárára. - A mangalica ekkor a csúf kiskacsára mutatott mellső csülkével. - A te kiváltságod a mi áldozatunk, a mi tisztelgésünk. Éppen úgy egy felkiáltójel, mint ez a szobor itt a hátunk mögött. Soha többé kirekesztést, soha többé gyűlölködést, soha többé felelőtlen közönyt! Mert ennek árát egyszer még meg kell fizetnünk!

- Igaza van! - makogta a nyúl. - Igaza van! Igaza van! - makogta az „üregi” népség.

- Igaza van! - gáogták a libák.

- Helyes! - ordította a szamár.

- Jól beszél! - bögte a tehén.
- Éppen ezért - folytatta a mangalica - a magam részéről fenntartom vállalásunkat: ólunk egy tekintélyes részét átengedjük az adományok számára.
- Uiii, uiii! - sivítottak boldogan a malacok.
- Mi is fenntartjuk! - gáogták a libák.
- Én is állom a szavam! - nyerítette a kanca.
- Én is! - bögte a tehén.
- Mi is? - nézett kérdően az egyik kiskacsa Réce mamára. Ő azonban nem felelt, igaz, a nagy zsvajban ez nem is tűnt fel senkinek.
- Csendet! - bögte el magát a szamár. - A csúf kiskacsa akar szólni!
- Csip-csip - csipogott a csúf kiskacsa. - Hát ha így akarjátok...
- Így! Így! - kiáltozott a házilénysereglet.
Buttyó kutya némán vonított. Lehunyt szeme előtt a mangalica hunyorgott...

*

Az „üregiek” a csalánost is összevissza túrták-fúrták. A tanya felőli oldalon már kiszáradt az amúgy hűsítő és tápláló dús növényzet. Réce mama és Réce papa egymásra nézett. - Hamarosan innen is kiszorulunk - háporgott Réce mama. - Egyetek, egyetek! - biztatta fiókáit. - Ki tudja, jut-e legközelebb?

Hirtelen fordult a szél. Orrfacsaró bűzt hozott el hozzájuk. Réce mama és Réce papa lehorgasztotta fejét, s néhány pillanatig némán, mozdulatlan állt.

A csúf kiskacsa felkapta fejét, s mélyen beleszagolt a levegőbe. Önkéntelenül is a Gödör felé vette útját, ám ott nem látott, nem érzett semmi rendkívülit a lelakatolt kapu s a magas deszkakerítés résein át.

Izgatottan visszafordult s a disznóól felé indult. Már messziről megpillantotta a mangalicát és a szamarat, amint az ól előtt ácsorogva orrukat épp az égnek emelgették.

- Ti is érzitek? - kérdezte a csúf kiskacsa, amikor hozzájuk ért.

- Érezzük, bizony! - felelte a szamár. - Ugyanaz a szag.

A csúf kiskacsa elsápadt, minden ízében reszketni kezdett.

- Alighanem a vérszomjasok égetnek - állapította meg síri hangon a mangalica.

- Elevenen? - rémüldözött a csúf kiskacsa.

A mangalica megvonta vállát.

- Ne állítsunk olyat, amire még nincs bizonyítékunk. Habár ezek minden aljasságra képesek!

A csúf kiskacsa sarkon fordult. Időnként meg-megtántorodott, ahogy haladt végig a hosszú úton a nyúlketrec felé, ám mindig hamar összeszedte magát. Fűtötte, hajtotta a méreg, amelyet nem is igazán Buttyóval szemben érzett, mint inkább az ostoba világ ellen. „Nem volt elég neki egy vérkorszak, újból megpróbálja!” - csóválta fejét.

A fertelmes bűzhullámok közepette Buttyó hirtelen megérezte a csúf kiskacsa pihetollainak közelgő illatát.

- A lelkiismereted hozott ide? - vakkantott oda neki, de fel sem tápászkodott.

- Éppen ellenkezőleg! Ha eddig ártatlannak képzelted is magad, ez a rettenetes szag talán most kijózanít!

- Égetik az elhullott kacsát - jegyezte meg szárazon Buttyó. Kisvártatva hozzátette: - Alighanem félnek egy újabb madárvésztl.

A csúf kiskacsa eltátotta csőrét.

- A vérszomjasok?

Buttyó dühösen rámeredt.

- Nincsenek vérszomjasok! Csak a disznó ijesztget velük.

- Akkor ki?

- Az ember.
- És a csirkék? Velük akkor mi történt?
Buttyó lehajtotta fejét, aztán a csúf kiskacsa szemébe nézett:
- Az ember a csirkéket is elégette. Borzalmas volt nekik ott a ketrecben! Kíméletlenül bánt velük! Mint egy vadállat! Nyomorultak aztán legyengültek, megbetegedtek, mígnem a csirkevész megpecsételte sorsukat. Hullottak, mint a záporosó! A tetemek egyik részét elégették kemencében, másik részét gödörbe hajították és fertőtlenítővel megszórták.
- Nem igaz! - fakadt ki egyszeriben a csúf kiskacsa! - Nem lehet igaz! Ők nem csak úgy meghaltak, hanem kiirtották őket!
- Valamilyen értelemben igen. De nem úgy, ahogy mesélik.
- Mesélik?!
- Mesélik.
- Mese az Égő Ketrec? A Megsemmisítő?
- *Úgy* mese.
- Mese a vérszomjasok?!
- *Úgy* mese.
- Mese az egész vérkorszak?
- *Úgy* mese. Mese arról, hogy hipp-hopp, kettévált a világ. Ide gyűltek volna a gonoszok, a vérszomjasok, a gyilkosok, oda jutottak volna a jók, a szerencsétlenek, az áldozatok. Méghozzá örök időkre! Ez a vég, és ez a kezdet! Mit is mondott a mangalica? Hogy ő lélekben csirke. Ám mit hirdetett ezzel?
- Az együttérzését, Buttyó!
- Dehogy! Azt, hogy ő a született jóság. A megtestesült ártatlanság! Mert ha netán valakinek eszébe jutna számon kérni rajta, hogy „Miért foglaltad el a kacsafürösztöt?”, vagy „Miért fosztogatod a nyulaknak szánt adományokat?”, akkor majd a jóhiszemű házilények rögtön sipákolni kezdenek, hogy „El a kezekkel a derék, jóságos mangalicáról, ti csirkegyűlölők!”. S lám-lám! Ezek a jóhiszeműek boldogan bezártak engem ide! A nyúlketrecbe! Mert mi a bűnök bűne? Csirkét gyűlölni! És az

erények erénye? A csirkegyúlölőt elpusztítani. Mit csinál tehát a tolvaj? Rámutat az őt tetten érőre: ott egy csirkegyúlölő! Kapjátok el a vérszomjasát! Ne is csodáld, ha egy szép napon felkötve találsz itt!

A csúf kiskacsa lehorgasztotta fejét.

- Neked beteg a lelked, Buttyó - csipegte. - Rémeket látsz!

Buttyó egy darabig némán állt, aztán lehemperegett, összehúzta magát. A csúf kiskacsa már nekivágott az útnak Réce mamához, amikor felemelte fejét, s utána szólt:

- Tudod, kiscsibe, mi azért nem érthetjük meg egymást, mert amikor kettévágták a világot, a nyelve is kettévált. Mi már mindig elbeszélünk egymás mellett. Amíg még élek egyáltalán...

*

Erősen alkonyodott már, mire a csúf kiskacsa bekopogott a kacsaoál ajtaján. - Csip-csip! - kiáltotta, de válasz nem érkezett. - Alighanem lefeküdtek már - gondolta. - Mi tagadás, én is borzalmasan álmos vagyok. És éhes! Csip-csip! Csip-csip!

- Sáp-sáp! - hallotta meg ekkor Réce mama suttogását. Az ajtó résnyire kinyílt, a csúf kiskacsa be akart surranni, de Réce mama az útját állta. Kiimbolygott a szabadba, fiókáját a hasával maga előtt tolva. - Nem jöhetsz be!

- De, Mama! Én semmi rosszat nem csináltam! - pityeredett el a csúf kiskacsa.

- Te már a tojásból való kibújásoddal is rosszat csináltál! - háporgott Réce mama. - Fenekestől felfordult a világ! Elorozták a fűrösztönket, feltúrták a csalánosunkat, behajtok dézsmálják a nehezen összekuporgatott kukoricánkat! És még bálványt is formáztak belőled, „Íme, a csirkenemzetség legendás sarja!”, hogy kellőképpen örülhessünk és imádhassunk! - Réce mama mérgesen belelihegett a csúf kiskacsa könnyáztatta ábrázatába. - Elég volt! Elég volt! Betegek, göthösek a testvéreid, aki még meg-

maradt egyáltalán! De te jó húsban vagy, látom, hála a hatalmasoknak. Ha éhes vagy, menj, kérj a disznótól! No, indulj! – taszította meg a csúf kiskacsát. – Itt többé nincs helyed!

– Most aztán hova menjek? – hüppögött a csúf kiskacsa, midőn orra előtt becsukódott a kacsaoól ajtaja.

Fülelt.

A házilények a Nappal együtt nyugovóra tértek. A disznóól környékéről meg a veteményes felől hallatszott még némi neszezés, no meg távolabbról, a kerítésen túlról, ahol, hírek szerint, a vérszomjasok tanyáznak. A Hold elé hatalmas, sötét felhők úsztak, mintha csak éjszakára le akarnák oltani a világot. – Felkeresem a sorstársaimat! – gondolt egyet, habár nyomban kétsége támadt, hogy az „üregiek” valóban sorstársai-e. „Valamilyen értelemben igen”, ötlöttek eszébe Buttyó szavai, és szinte szaladt, úgy sietett. Nem annyira az éhség űzte, mint inkább a rémület hajtotta, minél közelebb került a kerítéshez. Rókák, nyestek, menyétek, s ki tudja, még milyen vérszomjas vadállatok lopakodhatnak éppen arrafelé!

Az „üregiek” már messziről hangos makogással köszöntöttek. Lelkendezve fogták körül s kísérték legújabb vájataikhoz. Büszkén magyarázták és mutogatták a szerteágazó labirintust, s a fiókák közül hol az egyik, hol a másik bújt be a föld alá, s bukkant ki váratlanul emitt vagy amott. A nyúl-nemzetség feje elégedetten jegyezte meg:

– Még ugyan szopnak, de már igen virgoncak!

S jóízűt makogott. Aztán pedig megkérdezte:

– Nem vagy te éhes?

A csúf kiskacsa bólintott.

– Éhes vagyok. Nagyon éhes!

– Akkor gyere utánam!

A hatalmas bak nyúl, hipp-hopp, seregnyi üres, elhagyott üreget ugrott át, a csúf kiskacsa alig győzte követni. Elsárgult, satnya növényzet kísérte őket mindenütt, csökött tökök, nyam-

vadt uborkák. Már-már a kert aljára értek, amikor a bak nyúl megállt a szemétdombnál. Ócska lavórok, kiszolgált lábosok nagy összevisszaságban. Csakhogy finom, íncsiklandozó illatok áradtak belőlük.

- Ez az éléskamránk! - magyarázta a bak nyúl. - Aligha jut bárkinek is eszébe idedugni az orrát!

A csúf kiskacsa evett, ivott, amennyi csak belefért. Mikor hirtelen rátört az ólmos fáradtság, hálás szívvel adta át magát az álomnak, ott helyben, a természetes nyúl oldalának dőlve.

Annál borzalmasabb volt az „üregiek” jajveszékelésére ébrednie.

Pirkadatkor saját szemével láthatta, mily szörnyűség történt: három nyúlfiókát cafatokra téptek a vérszomjasok.

*

- Itt jártak! - kiáltott be a lécek között a csúf kiskacsa.

- Tudok róla - morogta Buttyó, s beleszipantott a levegőbe.

- Én innen mindent érzek. Legalább hárman voltak. Pedig egyedül szoktak vadászni.

- Most már elhiszed?

- Mit?

- Hogy vannak vérszomjasok!

- Persze hogy vannak.

- Tegnap azt állítottad, hogy nincsenek! Hogy csak a mangalica ijesztget velük!

- Mert *úgy* nincsenek, ahogy a disznó mondja. Senki nem készül megsemmisíteni minket.

- Azt mondtad, hárman jöttek, pedig egyedül szoktak. Csak készülnek valami szörnyűségre!

- Készülnek, bizony. Ha egyszer felbátorítják őket! Ha még fizetnek is érte!

A csúf kiskacsa értetlenül meredt Buttyó képébe. Aztán jeges rémület szaladt végig rajta, mint aki eszeveszett fenevaddal találta szembe magát. Szárnyait csapdosva igyekezett minél messzebb menekülni, de még utolérte Buttyó vakkantása:

- Figyeld a mangalicát! Éjjel az ő szagát is éreztem!

*

- Közhírré tétetik! - járta körbe a szamár a tanyaudvart, felkeresve minden zegzugát. - Az éjjel vérszomjasok törtek tanyánkra! Mindenki őrizze meg a nyugalmát! A vezetőség elemzi a kialakult helyzetet! Napnyugta előtt rendkívüli népgyűlés a szobornál!

A tanya népe izgatottan járt-kelt, sőt, szaladt ide-oda, egész álló nap. Hol hírmorzsákat csipegettek, hol nagyokat szörnyülködtek, hol meg éppen részvétüket fejezték ki az „üregi” nemzetség fejének. A természetes bak nyúlból elszállt minden kicsattanó jókedv, félelmében úgy reszketett, mint a nyárfalevél. A csúf kiskacsa erősen törte a fejét, mivel tudná megnyugtatóni, megvigasztalni, de aztán rájött, hogy semmivel, hiszen maga is remeg az ijedelemtől. Ment volna Réce mamához, ám félt, hogy megint kitessekelné. Hátha ők is jönnek ide részvétüket nyilvánítani - reménykedett -, s akkor majd mégiscsak odaférkőzhet, odabújhat Réce mamához vagy Réce papához... De hiába várta, hiába leste őket. Végül elindult a kacsafürösztő irányába.

A mangalica és a szamár már messziről integettek neki. A koca a vízben hűsölt virgonc malacai társaságában, a szamár a parton ácsorgott.

- Jó, hogy jössz! - röffentett a mangalica, midőn a csúf kiskacsa a partra ért. - Épp felvetettük szamár urammal, hogy a rendkívüli helyzet rendkívüli erőfeszítéseket kíván valamennyiüinktől. A szerencsétlen üregiek brutális meggyilkolása nyilvánvalóan üzenet: ütött az óránk! Készülhetünk az újabb

vérkorszakra! Ez még több éberséget és még nagyobb odaadást követel tőlünk az elkövetkezendőkben. Kérdezem a tisztelt vezetőséget: egyetért-e azzal, hogy napnyugtakor a „Soha többé vérkorszak!” jelmondattal álljunk ki a nép elé, hogy ezzel is érzékeltesük, milyen nagy a tét? Hogy nem három vagy akár több üregi bőréről van itt szó, hanem sokkal többről! Mindenkinek kockán forog az élete!

- Én egyetértek - bögte a számár.

- Én is vezető volnék? - nézett körül a csúf kiskacsa.

- Te vagy igazán a mi vezetőnk! - röffentett a mangalica, s hevesen bólogatott hozzá. - Az elkövetkező napokban nagyon nagy feladat és nagyon nagy felelősség hárul rád! Édes szüleid szomorú tragédiáját, a magad nyomorult árvaságát kell sűrűn ecsetelned a nép előtt, hogy végre felfogják, mi vár rájuk, ha nem engedelmeskednek.

- Mármint kinek?

- Hát nekünk!

- Miért kellene engedelmeskedniük nekünk? Engem például senki sem hatalmazott fel semmire! - csipogta a csúf kiskacsa.

- Ebben van valami! - ordított a számár.

- Ne ordíts! - röffentett rá a mangalica. - Nem hiszem, hogy most kellene erről vitát nyitni, amikor minden perc számít! Elejét kell vennünk a vérszomjasok újabb merényletének! Erőt kell mutatnunk! Egységet kell mutatnunk! Az üregiek jelentették, hogy a kacsacsalád nem nyilvánította ki együttérzését. Felütötte fejét a széthúzás!

- Réce mamáéknak megvan a maguk baja. Betegek, göthösek a testvéreim...

- Ugyan! Mindenkinek kijut a bajból! Csakhogy Buttyó kutya hergeli az elégedetlenkedőket, bátorítja a zendülőket, uszítja a zavargókat! Jó lenne - nézett le ekkor a mangalica a csúf kiskacsára -, ha te is kevesebbet trécselnél vele! A végén még bogarat

ültet a füledbe! Hogy dézsmálom az üregeiknek szánt adományokat, meg ilyeneket. Mondta vagy nem mondta?

- Éppenséggel mondta - hebegett a csúf kiskacsa.

- Na ugye!

- Micsoda elvetemültség! - ordította a szamár! - Mangalica asszony önzetlen erőfeszítései nélkül már rég a Gödörben lennénk!

- Én is így látom! - bólogatott a mangalica. - Nagy szerencse, hogy az efféle méltatlan támadások sem téríthetnek le a jó útról. Hiszen én nem én vagyok. Én nem magamat, hanem népemet szolgálom. Belőlem az egyszerű, jó szándékú házilények szólnak. Kiáltásom az áldozatok kiáltása. És senkitől sem fogom eltérni, hogy népem boldogulásának útjába álljon! Ez az én áldozatom, melyet a jövő oltárára teszek! S tudjátok meg: minden elképzelhető áldozatra kész vagyok!

A szamárnak könnybe lábadt a szeme a meghatódástól. A csúf kiskacsa meg úgy érezte, mintha a föld fölött lebegne.

- „Soha többé vérkorszak!” „Soha többé vérkorszak!” - ismételte önfelédten.

- Soha többé vérkorszak! - bőgte a szamár.

- Soha többé! - röffentett rá a mangalica.

*

Napnyugtára csaknem az összes házilény az emlékmű előtt toporgott. Buttyó a ketrecben várt sorsára; fel s alá járkált, megtorpant, újra elindult, felszegte fejét, lehorgasztotta... Balsejtelem gyötörte. Figyelte a gyülekezőket, hátha elkap egy szót, egy mozdulatot, egy szagot, amely így vagy úgy bizonyosságul szolgál. Mikor megjelent aztán a mangalica, jobbán a szamárral, balján a csúf kiskacsával, Buttyó némán lefeküdt, összetekeredett, és nem nézett fel többé.

Mangalica asszony hosszasan köszöri torkát, majd élénk rőfögésbe kezdett.

- „Ki mint vet, úgy arat”, tartja a bölcs mondás, s mi, bizony, rosszul vetettünk! A kirekesztés, a gyűlölködés magját vetettük el, és most ekképpen is aratunk: hidegvérrel végrehajtott, brutális gyilkosság, vérbefojtott, ártatlan áldozatok, rémület, fejetlenség. Azt hittük, elég Buttyó kutyát ketrecbe zárni, ezzel majd ártó szelleme is vesztegzár alá kerül. Tévedtünk. Sőt: súlyosan hibáztunk! S ezért a súlyos hibáért, bizony, magamra kell vállalnom a felelősséget! Akire egy egész nép sorsát bizzák, az nem lehet engedékeny, nem lehet nagyvonalú a gyengék, a védtelenek kárára. S nem is csak a gyengék és védtelenek kárára! Hiszen tudjátok meg, mi az igazi tét. Az igazi tét az, hogy lesz-e még egyszer vérkorszak. Uralomra kerülnek-e megint a vérszomjasok? Hogy mit jelentene ez? Nos, ezt az erre legilletéke-
sebb fogja nektek elmondani.

A mangalica a csúf kiskacsára bökött csülkével. A szamár ekkor előzékenyen lekuporodott, a csúf kiskacsa pedig felrepült a hátára. Amint a szamár felállt, belevágott mondandójába.

- Csip-csip. Csip-csip. Kérlek benneteket, mondjátok utánam! Csip-csip. Csip-csip.

- Gá-gá! Rőf-rőf. Iá. Nyihaha. Búúú.

- Köszönöm nektek! Édesanyám nyelvén szóltatok most hozzám, azon a nyelven, amelyet a Teremtőtől kaptam, de én magam sohasem hallhattam. És olyan jó volt most hallani! Ti vagytok az én édesanyám! Ha nem volnátok, most nagyon félnék. De így nem félek. Biztos vagyok benne, hogy mindent megtesztek azért, hogy ezen a világon soha többé ne legyen még egyszer vérkorszak. Soha többé vérkorszak! - kiáltotta a csúf kiskacsa, ahogy csak kifért a torkán. - Soha többé vérkorszak!

- Soha többé vérkorszak! Soha többé vérkorszak! - kiabálta lelkesen az állatsereglet, mélyen meghatódva, s ki a szárnyával, ki a mancsával, ki meg a patájával a szeme sarkát törülgette.

- Bravó! - bögött a szamár.
- Éljen a csúf kiskacsa! - sivították a malacok.
- Éljen! Éljen a mangalica! Éljen a szamár! - hallatszott innen is, onnan is.

- Mi nem éljenzünk? - kérdezték a kiskacsák. - Sáp-sáp! - suttogta rémülten Réce mama és Réce papa.

A mangalica a szamárra hunyorgott. A szamár széles pofával vigyorgott. Aztán elordította magát, de úgy, hogy a csúf kiskacsa rémülten reppent le róla.

- Tisztelt egybegyűltek! Két halaszthatatlan feladat vár ránk. Mindkettőhöz önkéntes jelentkezőket várunk. Az első: őrző-védő gyorshadtest felállítása a vérszomjasok ellen.

Szárnyak, mancsok, paták emelkedtek a magasba.

- Helyes! - ordította a szamár. - A feladat súlyára és a helyzet sürgősségére való tekintettel parancsnokának egy nagyon kiváló, már igazán sokszor és sokat bizonyított házilényt javasolnék. Felhívnám a figyelmet, hogy a javaslatom, nem mellékesen, tökéletes összhangban áll kirekesztésellenes alapvetésünkkel, a hátrányos helyzetek felszámolására irányuló határozott törekvésünkkel. - A szamár itt oldalvást állt, s maga mellé mutatott. - Mangalica asszony!

- Ó! - rőfögte a mangalica, és szemérmesen lehajtotta fejét.

- Uiii, uiii! - sivították a malacok.

- Mak-mak! - makogták a nyulak.

- Gá-gá, nyihaha, búúú!

- Minekünk nem kellene hápognunk? - kérdezték a kiskacsák. - Sáp-sáp! - suttogta Réce mama és Réce papa.

- Iá! - ordította a szamár. - Akkor ezzel megvolnánk! Áttérhetünk az utolsó napirendi pontra. A Teremtő látja lelkem, hogy nehéz szívvel szólok. Valaha nagyon szerettem és nagyon tiszteltem Buttyó kutyát. Sokra becsültem kiváló képességeiért. Ám akkor még egy valamit nem tudtam. Azt is mondhatnám, rém tudatlan, rém ostoba voltam. De hát nem véletlenül hajtogatja a

gazdalény is, hogy „Bajban ismerzik meg az ember”. Bizony, bajban ismerzik meg az állatféle is. Bajban derül ki, hogy lehetünk akármilyen okosak, akármilyen lelkesek, akármilyen szorgosak, ha a lelkünk mélyén gyűlölet lappang. Mert ha a lelkünkben gyűlölet lakozik, akkor a gyilkos indulat előbb-utóbb áldozatot talál magának. Lehet ez egy kiscsibe, lehet ez egy nyúlfióka, de lehet ez akár egy mázsás mangalica is. Hisz nem csak fizikai erővel, fojtogatással, ízekre marcangolással lehet ölni, de szavakkal is. Alaptalan vádaskodásokkal. És akármilyen borzalmas is ez a lelkemnek, ki kell mondanom, hogy Buttyó erre az útra tért. Rossz szelleme oda vezetett, ahova, s ha e rossz szellemről nem választjuk le a testét, akkor megnézhetjük magunkat! Mondhatnám: valamennyiünknek végünk!

A csúf kiskacsa rémülten szaladt a számár mellső lábához.

- Arra céloztál, hogy meg kell ölni?

A számár lehajolt hozzá, s olyan halkán felelt, amilyen halkán csak tudott.

- Így is lehet mondani.

- De hát erről nem volt szó! Nem ölhetünk meg valakit, aki nem ölt meg senkit!

- És a nyúlfiókák? Akárhogy is, Buttyó áldozatai!

- A vérszomjasok tették! Buttyó be volt zárva!

- De a szelleme kiszökött a rácson! Pont ez a lényeg! Áh - dobantott türelmetlenül a számár -, kicsi vagy még ahhoz, hogy átlásd a bonyolult összefüggéseket!

- Mi a helyzet? - kiabált oda ekkor a kanca. - Szeretném én is hallani!

- Én is! - bögte a tehén.

- Mi is! - gágogták a libák.

- Az a helyzet - ragadta magához a szót mangalica asszony -, hogy a csúf kiskacsa nem szeretné, ha nemes mozgalmunkat, világjobbító közös törekvéseinket vérrel szennyeznénk be. Nem szeretné, ha Buttyó vére tapadna kezünkhöz. És én mélységesen

egyetértek ezzel. Felszólítom a szamarat, hogy azonnal hagyjon fel véres szándékával, ne süllyedjen le a vérszomjasok szintjére!

A szamár rámeredt a mangalicára. Nem volt benne biztos, hogy jól hallotta-e. Ám ő zavartalanul folytatta.

- Buttyónak elég büntetés lesz, hogy körbedeszkázzuk, s mától fogva senkivel sem érintkezhet. Senki sem szólhat hozzá egyetlen szót sem, s ő sem szólhat senkihez sem. Amikor pedig nem kis erőfeszítéseink nyomán elmúlik a vész, s felvirágoztatjuk tanyánkat, akkor majd elbontjuk a deszkafalat, s megmutatjuk neki, milyen csodálatos világot tudtunk építeni nélküle. Ha még élni fog egyáltalán. Mert a lelkiismeret nehezen ismerhető ki. Sosem tudni, mikor szólal meg a lehető legváratlanabban.

- Akkor én most mit csináljak? - vetette fel a szamár, egyik lábáról a másikra állva.

- Mondjál le! - kiabálta az „üregi” nemzetség feje.

- Mondjak le?

- Mondjál, bizony! - makogták az „üregiek” és gágogták a libák.

- Búúú! - bőgött a tehén.

A szamár a csúf kiskacsára nézett. A csúf kiskacsának azonban olyan üres volt a tekintete, hogy abból aztán semmit sem tudott kiolvasni! Nagyot sóhajtott ekkor, s az istálló felé vette útját. Amíg elporoszkált oda, beesteledett.

A házilények nyugovóra tértek.

Egy ideig még deszkák, lécek ütődése, koppanása hallatszott, aztán elcsendesedett minden. Csak az éberebben alvók kapták fel olykor fejüket, a járőröző nyúltappancsok neszére.

A csúf kiskacsa azonban - egy csökött sütőtökben - hirtelen egészen más hangokra eszmélt.

*

A csúf kiskacsa egy darabig habozott, ne menjen-e legfőbb pártfogója, a szamár után, de végül letett róla. Neki sem volt éppen jó kedve, erősen szorongott, szinte már a torkát fojtogatta, ám igazából azt sem tudta, hogy mi. Abban viszont biztos volt, hogy a szamár lógó orra nem fogja tudni őt felvidítani. Az istállóban biztos talált volna egy kis zugot, ahol álomra hajthatta volna fejét; hogy erről most lemaradt, csupán azt sajnálta.

Némi tépelődés után úgy döntött, megpróbál a nyulaknál szállást keresni. A temérdek lakatlan üreg egyikét csak szívesen felajánlják neki. Habár – töprengett a csúf kiskacsa – nem biztos, hogy a föld alatt nem érezné-e magát éppen olyan rettenetesen, mint Buttyó a deszkabörtönében. De hát aludni csak kell valahol! – állapította meg, s a sötét viharfelhőket figyelte. Napok óta készülődött egy kiadós zápor, ha nem mindjárt zivatar; ha ez a szabadban éri, abba még bele is pusztulhat.

Ahogy átvágott a veteményesen, elsárgult, satnya növények között, nekibotorkált egy csökött sütőtöknek. Így is nagyobb volt azonban, mint ő, ráadásul még nem is volt kiszáradva: amint belevágta csőrét, friss illat csapta meg orrát. Nosza, nekiesett a csúf kiskacsa, s olyan jót lakomázott, amelyet utoljára otthon, a kacsáolban, a testvéreivel tülekedve. Addig-addig eszegetett, mígnem egy tekintélyes lyuk keletkezett a sütőtök oldalában. Ekkor ötlött eszébe, hogy miért ne tágíthatná akkorára, hogy éppen beleférjen, s éjszakára nyugton meghúzódhasson ott, akár a fenyegető zivatar, akár a vérszomjasok elől.

Sokáig dolgozott vele, ezért aztán hamar el is aludt. Fogalma sem volt, mennyi idő telhetett el, amikor fojtott rőfögésre és szapora nyivításra lett figyelmes. Úgy megrettent, hogy csak nagy sokára fogta fel, kié is az ismerős hang: hát persze, mangalica asszonyé! Már-már dugta ki fejét, hogy boldogan elkurjantsa magát, „Hahó, itt vagyok!”, amikor eszébe jutottak Buttyó szavai. „Legalább hárman voltak. Pedig egyedül szoktak vadászni.”

No, ettől fogva olyan néma volt a csúf kiskacsa, mint a sír. Összegubózott, szemét behunyta, s még a fülét is becsukta volna, ha bírta volna. Így azonban csak megütötte a fülét, amit a mangalica sutyorgott a szapora nyivító hangot hallató, ki tudja, hány idegen lénynek.

- Akkor legyen most a duplája!

- Dupla munka, dupla ár! - vágta rá az idegenek.

- Legyen! Itt a csülköm, disznóláb! - felelte a mangalica, s a következő pillanatban szétoszlott a titkos társaság.

Buttyó mélyeket szippantott a levegőből. Már-már vonítani kezdett volna a Holdnak s a tanya népének, hogy figyelmeztessen a leselkedő újabb veszélyre, ám sehogy sem értette, mit keres a csúf kiskacsa finom illata az erős nyestszag és az utálatos disznóbűz társaságában. „Ha már a csúf kiskacsa is...”, gondolta, „akkor hiába minden.” Lefeküdt, álomba merült. Hajnaltájt, mikor megébredt, fel sem kecmeredett, úgy szippantott egy jó mélyet a friss levegőbe. Orrát azonnal megcsapta a szétmarcangolt nyúltetemek messzi párolgása. Szomorúan bólíntott.

S a csúf kiskacsa?

Aznap éjjel nem aludt többet, egy hunyásnyit sem...

*

- Hallotta, mangalica asszony? - gáogták már kora reggel a libák. - Ma éjjel hatot öltek meg! Szegény üregiek!

A mangalica igyekezett nagyon komor képet vágni; amikor azonban senki sem látta, elégedetten dörzsölte össze csülkeit. „Ha ettől nem gyullad be minden házilény, akkor semmitől! Mától fogva örök időnkig mindenki úgy táncol, ahogy én rőfögök!”

Határtalan öröme azonban nem sokáig tartott. Kis idő múltán visszamasíroztak a libák, és egymás szavába vágva újságolták, hogy valaki megrongálta a csúf kiskacsa szobrát.

Mangalica asszony azonnal kiszaladt az ólból – magukra hagyva malackáit –, s elkocogott az emlékműhöz. Messziről úgy tűnt, hogy semmi baja a szobornak, ám közelebb érve láthatóvá vált a pusztítás nyoma: a csúf kiskacsának eltüntették a hegyes kis csőrét, éppen csak kiserkent taraját s lifegő leffentyűjét, és alig kackiásodó faroktollazatát. – Éppen a fajtajegyeket gyalázták meg! – állapította meg magában a mangalica. – Márpedig ez nyílt hadüzenet!

De ki üzent? És kinek?

Egész nap ezen emésztette magát. Még az sem segített, ami máskor mindig: hosszan áztatta magát a kacsafürösztő langymeleg vizében, hátha megfejtí a talányt. Meg kellett volna látogatnia a nyúlnemzetséget, össze kellett volna rőfögnie a rendkívüli népgyűlést, hogy leszüretelhesse titkos ügyködése – ügyessége és ravaszsága – gyümölcsét, ám egyikre sem tudta rászánni magát. Ide-oda cikáztak a gondolatai, s minél tovább töprengett, annál inkább elfogta a rémület, annál jobban kiverte a hideg veríték.

Buttyó nem lehetett – vette sorra. – Egész éjjel be volt zárva. A szamár buta hozzá. A tehén lusta. A libák szolgálalkúék. A nyulak a tenyeremből esznek. A kanca... Lehet, hogy a kanca tette? Á, nem foglalkozik az, csak a munkával, az örökös szekérhúzással! Hát akkor ki?

A mangalica bambán bámult a levegőbe. „Ha én tettem volna, azt még érteném”, vigyorodott el egy pillanatra, ám hirtelen eszébe villant valami, amitől ráfagyott a vigyor hosszú pofájára. Lehet, hogy a nyestek kettős játékot játszanak? Lehet, hogy igazi vérszomjasok? Meggyőződésük, hogy felsőbbrendűek? Zsigerből utálják a csirkéket? De akár a libákat, kacsákat? Sőt, a disznókat?! Sok lúd disznót győz, hát még sok nyest! A malacai következnek? Netán ő maga is sorra kerül?

Megjelent lelki szeme előtt a szétmarcangolt nyúlfiókák képe, s úgy elkezdett remegni félelmében, mint az utálatos csülkös kocsonya.

Legszívesebben bezárkózott volna az ólba, kicsinyeivel együtt, de hát tudta, hogy a nyesteknek nem okoz gondot sem a deszkákon fel-, sem a réseken bemászni. Márpedig a nyestek jönnek éjjel a fizetségükért: neki kellene nyitva „felejtetni” a kacsáól ajtaját váratlan éjjeli látogatása alkalmából...

- Ja! - csapott ekkor homlokára a mangalica. - Hiszen a Réce papa vagy a Réce mama is tehette!

Peregtek előtte a képek: megválasztásakor tüntetőleg nem éljeneztek ott a seregletben, de még a fiókákat is leintették. Az udvaron járva-elve mindig elkapják a tekintetüket, s még csak oda sem biccentenek neki. Nem szólva arról, hogy otthonról kitagadták a csúf kiskacsát, szerencsétlen, árva gyermeküket! A csirkenemzetség utolsó sarját! Az épülő-szépülő új világrend jelképét! „Nem kisebb arcucsapása ez az egész népnek - állapította meg mangalica asszony -, mint az emlékmű meggyalázása!”

Már-már megnyugodott az újabb bizonyosságtól, amikor egyszeriben rájött, mindent aszerint kell megterveznie, hogy a két lehetőség közül végül is melyik az igaz. A nyestek vagy a kacsák? A kacsák vagy a nyestek? Mert ha valóban a kacsák, akkor nagyon szívesen gondolt arra, hamarosan milyen méltó büntetésben fognak részesülni ezek a pökhendi, mitugrász szárnyasok. Ám ha mégis a nyestek, akkor roppan kockázatos lenne megint magához engednie őket. Akkor mással kellene kinyitattania a kacsáól ajtaját, méghozzá olyasvalakivel, aki tartja a száját. A természetes bak nyúl talán segíthetne, csakhogy bölcs tapasztalat: az a titok, amelyet már ketten tudnak, nem titok többé.

Így órlódott egész nap a mangalica. Egyre többet jöttek oda a disznóólhoz, kopogtak be az ajtaján, kiáltottak be a deszkák

fölött vagy a réseken, ám a mangalica minden alkalommal úgy tett, mintha szunyókálna. Csak akkor kecmergett föl a sáros, dagonyás földről, amikor az egyik liba azt mondta a másiknak, gyere, menjünk el a kancáért, rúgassuk be vele az ajtót.

A mangalica kidugta orrát az ajtórésen, s körülnézett, tiszta-e a levegő. Mivel nem látott ténferegni arrafelé senkit, de még masírozni sem, gyorsan kiosont, s elkocogott egyenest Buttyó börtönéhez.

- Buttyó! - rőfögött be neki. - Buttyó!

Néma csend fogadta.

- Buttyó! Tudom, hogy hallasz...

Néma csend.

- Idefigyelj, Buttyó! Ha nem zártalak volna be, a nép meg-lincselte volna! Már kimondta rád a halálos ítéletet! De ha együtt-működsz velem, én még meg tudom menteni az irhádát.

Néma csend.

A mangalica elbizonytalanodott. Balsejtelme támadt. Lehet, hogy nincs is benn Buttyó? Lehet, hogy megszökött? Kiszöktet-ték? Mégis ő tette volna?

Orrával nekilátott lefeszíteni az egyik deszkát. Buttyó rávakkantott:

- Ne vesződj velem! Itt vagyok.

A mangalica akkorát szökkent hátra ijedtében, hogy még maga is elcsodálkozott rajta. - Nohát! - rőfögte. - Akkor meg tudunk egyezni?

- Nem egyezkedem.

- Azt sem tudod, mit akarok kérni. Olyat kérek, ami nem nekem fontos, hanem a népnek. Tudnunk kell, ki rongálta meg a csúf kiskacsa szobrát! Mert aki meggyalázta, az népünk elárulója! Az népünk vesztére tör!

Buttyó ezen elgondolkodott. Valóban a nép ellensége-e, aki megrongálta a szobrot? Ha innen nézem, ez az emlékmű egy szomorú sorsú, ártatlan kiscsirke szobra. Máshonnan nézve a

szerencsétlen csirkenemzetség emlékműve. S csakugyan figyelmeztetés: „Soha többé gyilkos indulat!” De legalábbis: ne hagyd a bűnös közönyt! Mert az végzetes felelőtlenség! Ám ha amonnan nézem, akkor ez az emlékmű nem más, mint a hazugság megtestesülése. Bálványa. Imádj, mert ha nem, véged!

- Nos? - türelmetlenkedett a mangalica. - Hogy döntöttél?

- Megmondtam: nem egyezkedem.

- Szóval, inkább a halál.

- Miért nem szólsz a talpnyalóidnak?

- Tudod nagyon jól, hogy ezen a tanyán rajtad kívül senki nincs, aki ezt ki tudná nyomozni. Ezért is kéreted magad!

- Nem ezért. Hanem mert veled nem egyezkedem.

- Akkor dögölj meg!

- A népemért azonban megteszem.

- Ez a beszéd! - röfögött erre a mangalica, s már futtában kiáltotta oda: - Szólok a gyorshadtestnek, szabadítsanak ki innen!

Libák és nyulak érkeztek hamarosan, majd a mangalica társaságában megjelent a kanca is. A természetes bak nyúl mancsában egy erős indaszál lógott. Hurkot formált belőle, úgy tartotta oda a deszkabörtön elé. A ló és a mangalica nekiestek a deszkának, s hamar fel- és lefeszítették őket. Buttyó némán állt, amíg teljesen le nem bontották előtte börtöne egyik oldalát. Akkor aztán nekiindult, de úgy, hogy hirtelen oldalra kapta fejét, s szabadon elszaladt az odatartott hurok mellett. A bak nyúl utána vetette magát, nyomában az üregi népséggel és a libákkal. Buttyó megpördült, s rávicsorított a nyúlnemzetség fejére. A nyulak vezérének menten eszébe villant, milyen is volt az, amikor nem is olyan régen éles fogak ragadták meg finom, prémes nyakát. Reszketett, mint a nyárfalevél.

- Szökésről nem volt szó! - röffentett Buttyóra a mangalica koca.

- Szökik a fene! - vakkantott vissza dühösen Buttyó. - Amit megígértem, megígértem. Tartsd távol a fogdmegjeidet, különben nem megyek sehova.

- Vissza! - sivitott a mangalica, de biztos, ami biztos, odaférközött Buttyó mögé, s így haladtak a szobor felé. „Gyilkos Buttyó! Kötélre vele!”, hallatszott az összeverődő állatok felől, de Buttyó nem törődött velük. Kifejezéstelen arccal, ráérősen lépkedett. Ám amint a vizes vályúhoz értek, mohón rávetette magát a vízre, s addig lefetyelt, hogy egy csepp nem sok, de annyi sem maradt az itatóban.

Jólesőn megtörölte száját, s odaszaladt a csúf kiskacsa magasba ágaskodó szobrához. Orrát a földnek tartotta, s ide-oda szaglászott. Végül pedig hátsó lábára állt, s alaposan megszagolgatta a csúf kiskacsa - pontosabban képmása - csőrének és faroktollazatának helyét.

Hitetlenkedve csóválta fejét.

- Nos? - türelmetlenkedett a mangalica. - Érzel valamit?

- Érezni vélek. Mindenesetre nem a te szagod.

A ló felnyerített.

A mangalica idegesen dobbantott.

- Azonnal mondd meg, hogy kié!

- Lehetne akár a vérszomjasoké.

A mangalica hátrahőkölt.

- Csak nem?!

- Vagy a bak nyúlé.

Most a bak nyúl hőkölt hátra.

- De az is lehet, hogy liba tette.

A libák először dühösen fújni kezdtek, majd rárohantak, hogy megtépkedjék.

- Állj! - kiáltott a mangalica. - Tudod, Buttyó, vagy nem tudod?

- Tudom. Egészen biztosan tudom. - Belemosolygott a disznó pofájába. - De nem árulom el!

- Fel fog köttetni! - sáogott ekkor Réce mama. Buttyó hálás pillantást vetett rá: - Nem fog, Réce asszonyság! Éppen a hallgatás mentheti meg bőrömet!

Ekkor a mangalica intett a fejével. Négy liba menten közrefogta Réce mamát, s az istálló mögé terelte.

- Mondod, Buttyó, vagy nem mondod? - kérdezte vészjósó hangon a mangalica.

Réce papa és a kacsafiókák egyszeriben megindultak az istálló irányába. Azonnal libák és nyulak fogták közre őket, s nem engedték tovább haladni őket egy fél totyogásnyit sem.

- Mondod Buttyó, vagy nem mondod? A népet véded vagy a gyilkosait? Élni akarsz, vagy nyúlfiókaként végezni?

- Te aztán tudhatod, szerencsétlenek hogyan végezték...

- Mindenki tudja! Mindenki látta! - legyintett a disznó. - Mondod, vagy nem mondod!

- Az igazat nem mondhatom. Ha pedig hazudnék, az lenne az utolsó napom. Sajnálom - nézett az istálló felé.

- Tegyétek a dolgotokat! - ordított ekkor a mangalica.

Az istálló mögül egyszeriben éktelen gágogás és hápogás hallatszott. Kis idő múlva Réce mama kóválygott elő, szörnyen megtépázott tollazattal, lesunyt fejjel, rogyadozó lábakkal. - Mi történt? - nézett ki az istállóból a számár. - Mit történt? - kukkantott ki a tehén.

- Összeesküvés! - felelte kurtán a mangalica. - A nép hatalmának megdöntésére! De a nép nem fogja túrni ezt!

Mindeközben egy csenevész kis házilény, nem messze az itatóvályútól, az almafa lombkoronájában rejtőzködve, alig bírta megállni, hogy vékonyka hangján el ne kukorékolja magát, életében talán először. Szárnya végével megtörölgette szemét, s igyekezett többé nem sírni, nem keseregni. Tekintetével némán követte, miként vezetik vissza börtönébe Buttyó kutyát, erős indaszálra kötve, s az sem kerülte el figyelmét, hogy a puli,

éppen őalatta, egy pillanatra megállt, biccentett, s úgy folytatta kényszerű útját.

Midőn beesteledett s az állatok is már nyugovóra tértek, a csúf kiskacsa leszállt az almafáról, s meg sem állt a kacsáólig. Réce mama csak sokára nyitott ki az ajtót, akkor is csak résnyire. Tekintetük egymásnak szegeződött.

- Én tettem! - csipogta végül a csúf kiskacsa. - És nagyon fájt, hogy nem segíthettem. De nem a magam életét mentettem! Ha feladom magam, megöltem volna vele Buttyót!

Réce mama némán bólintott. Taszított egyet az ólajtón, s a csúf kiskacsához lépett. Kitérta szárnyát, magához ölelte. - Örülök, hogy visszatértél hozzánk! - hepegte. - Én is nagyon örvendek! - dugta ki fejét Réce papa.

Halkan, hogy a többieket fel ne ébresszék, megbeszélték a helyzetet, meg a teendőket. Mindenekelőtt jól beakasztották az ajtót, kívülről ne lehessen kifeszegetni. A csúf kiskacsa, ahogy volt, étlen, szomjan, holtfáradtan, bekucorodott a testvérei közé.

Hiába minden veszedelem, azonnal elaludt.

*

Mangalica asszonyság idegesen járkált fel s alá; addig-addig, míg rá nem lépett az egyik malacára. Emez álmában felvisített, de úgy, hogy még magát is felébresztette.

- Mama, miért nem alszol? - röffentett.

- Mert nem tudok, aranyoskám.

- Valaki bántott?

- Így is mondhatjuk. Van az állatseregletben egy áruló, és nem tudom, ki lehet az.

- És ez baj?

- Nagyon nagy baj! Mindent okosan kiterveltem, ügyesen elvégeztem, egy szál magamban, apád nélkül, s most minden egy csapásra összeomolhat.

- Mama, én is árva vagyok?
- Mint ki?
- Mint a csúf kiskacsa.
- Nem. Neked itt vagyok én. És téged nem tagadott ki senki.
- És az én apám hol van, mama?
- Hát, hogy is mondjam...? - komorodott el még jobban mangelica asszony. - Jobb, ha tőlem tudod meg: megették.
- A kismalac csak sokára szólalt meg ismét.
- Ki ette meg?
- Az ember.
- És minket is meg fog enni?
- Mindent megteszek, aranyoskám, hogy ne egyen meg!
- A koca igyekezett minél megnyugtatóbb bizakodással nézni malacára. Azt a tervét csak nem árulhatta el neki - nehogy kityogja valamelyik házilénynek -, hogy egyszer majd ráveszi az embert, ne egyen többé disznóhúst. Egyen inkább több libát! Vagy ha kevés, egyen lovat! Sokkal egészségesebb!
- Az ember hatalmasabb nálad? - kérdezősködött tovább csemetéje.
- Azon igyekszem, hogy ne legyen hatalmasabb!
- A kismalac ezen megint elgondolkodott. Aztán behunyta szemét, látszólag minden fontosat megtudott. Ám kisvártatva csak felvetette:
- Mondd csak, mama! Te szereted a csúf kiskacsát?
- A magam módján - röffentett a mangelica koca.
- Ez mit jelent?
- Ez azt jelenti, kisleiam, hogy igazából csak titeket szeretlek.
- Akkor miért teszel meg mindent érte?
- Mert ő hatalom.
- Hiszen ő kisebb még nálam is!
- Nem. Nagyobb még nálam is!
- Ez hogy lehetséges, mama?

A mangalica hosszan vakargatta a fejét. Végül csak belefogott.

- Hát úgy, hogy neki különleges története van - magyarázta. - Rémisztó és megható. És a házilények semmit nem szeretnek úgy, mint a rémisztó, egyszersmind megható történeteket. Nagyokat szörnyülködni és nagyokat sírni hozzá. Nincs még egy hozzá hasonló lény ebben az állatseregletben, aki elmondhatná, hogy egy hajdani nemzetségnek az utolsó sarja. És aki azt is elmondhatná, hogy az édes szülei meg seregnyi hozzátartozója milyen borzalmas körülmények között végezték. De ha akad is még efféle, az okosabb fajta házilények egyik legfontosabb feladata ezen a világon, hogy ezeket a szerteágazó, sehova sem vezető történeteket mind elfelejtessék a butábbakkal; hiszen az állatok zöme e tekintetben pontosan ugyanolyan, mint az ember: csak megzavarja, ha egyszerre túl sokféle elbeszélésre kell odafigyelnie. Érted-e, kismalacom? - mosolygott le a mangalica koca.

- Értem, mama!

- Mert az én fajtám vagy! Okos! Ezért még azt is elmondom neked, hogy a buta lényekért, nekünk, okosoknak, még ennél is többet illik tennünk: a megőrzött történetet, hogy soha ne legyen unalmas, meg hogy mindig elfelejtethesse az összes többit, szüntelenül cifrázni kell. Minél nagyobb és minél újabb iszonyatok tarkítják, annál erősebben lehet vele hatni, s mi másért, mint éppen ezért van szükség erre a történetre. Hiszen minél erősebben hatsz, annál nagyobb a hatalmad!

- Ezért hatalom a csúf kiskacsa...

- Pontosán! - hunyorgott a mangalica, s büszkeségtől feszülő mellkassal meglegyintette malaca buksiját. - És ebből a hatalomból kanyarítottam én magunknak. Mert ez a világ már csak ilyen: az senkit sem érdekel, hogy az apádból kolbászt csináltak. Az nagyon „szimpla” ügy, nagyon „uncsi”, ahogy a faragatlan nép mondja. Ám ha én jól sáfárokodom az Egyetlen Történettel, az

olyan, mintha varázskulcsot nyomtak volna a kezembe. Szabad bejárásom van a hatalomba, az éléstárakba, a kincseskamrákba, sőt, a fejekbe és a lelkekbe is! Persze, ha valakinek csak szíve van, mint a szárnak, de esze nincs hozzá, az semmire sem viszi a történettel. Azt a történet felzabálja.

- Mert a történet egy fenevad? Olyan, mint egy falánk farkas?

- Hát... - révedt el Mangalica mama. - Remélem, farkasnak azért nem farkas. No, aludjál kisfiam! - fogta el hirtelen a türelmetlenség. - Nehéz éjszakának nézünk elébe!

Gyorsan le is dőlt, s hatalmas orrát malaca kis fejéhez nyomta. Mélyeket, egyenleteseket lélegzett, hogy csemetéjét mielőbb álomba szuszogja. Nemsokára megjönnek a nyestek a jussukért, s velük kell mennie, ez is a fizetséghez tartozik. Kár, hogy épp most kellett móresre tanítania a kacsákat! - bosszankodott magában. - De ki a fene gondolhatta, hogy Buttyót a kacsák jajveszékelése sem rendíti meg? Hogy inkább a saját irháját menti, semhogy kinyögné, ki az áruló?

„Mielőbb meg kell találni az árulót!”, jutott századszorra is ugyanarra a következtetésre. „És mielőbb ki kell irtani. Buttyóval együtt. Nagyon belezavarnak a történetbe! Hacsak nem éppen a vérszomjasok az árulók!”, jutott ugyancsak már századszorra eszébe. „Szerencsére ez most már hamar tisztázódhat!”

Mikor feleszmélt, hirtelen azt sem tudta, hol van, úgy magával ragadta az álom. Erős kaparászás hallatszott valahonnan. „A nyestek!”, szökkent talpra, mikor hirtelen világosság gyúlt fejében.

Kinyitotta az ólajtót, s mielőtt bárki is besurranhatott volna, gyorsan behúzta maga mögött.

- Menjünk! - rőfögte határozottan.

A nyestek szó nélkül követték. Ám amikor az ól végénél az itatóvályú felé vették az irányt, az egyikük megkérdezte: - Nem a kacsáólhoz készülődünk?

- De - felelte a mangalica. - Csak előbb mutatok valamit.

- Szárnyas?

A mangalica önkéntelenül is felröfögött.

- Szárnyas.

- Akkor mehetünk.

A csúf kiskacsa elcsúfított szobrához érvén a mangalica lelassított, s szeme sarkából figyelte a nyestek viselkedését. Tény, ami tény, rá sem hederítettek a szoborra. Mintha ott sem lett volna.

- Megérkeztünk! - röfögte a mangalica.

A nyestek fölpillantottak, aztán megpördültek saját farkuk körül, s értetlenül néztek.

- Hol itt a szárnyas?

- Itt, ni! - bökött a levegőbe a mangalica. - A csúf kiskacsa.

A nyestek dühösen meredtek rá.

- Ne szórakozz velünk, mangalica, mert pórul jársz! Irány a kacsáól!

S már meg is indultak arrafelé. A mangalica lihegve kocogott utánuk. Mikor odaértek, mangalica asszony a szájához emelte csülkét. - Mostantól egy árva hangot se! - suttogta. - Bízátok csak rám!

Odalopakodott az ajtóhoz, s hirtelen megrántotta. Az ajtó azonban nem engedett.

Értetlenül nézett a nyestekre.

- Nem szokták bezárni - jegyezte meg.

Mellső lábával megdöngette az ajtót.

- Én vagyok az! - kiabálta. - Mangalica asszonyság! Eresszettek be!

Réce mama széttárta szárnyát, amennyire csak bírta, s magához ölelte ébredező kicsinyeit. - Semmi baj! Semmi baj! - hepegte.

- De hiszen még fenn van a Hold, mangalica asszonyság! - szólt vissza Réce papa. - A fiókák javában alszanak!

- Fontos közlendőm van!

- Nem várhat reggelig?
- Életbevágó!
- Kinek az életébe?
- Hát mindenkiébe!
- Akkor mondja, mangalica asszonyság! Így, ajtón keresztül!
- Csak nem félték tőlem?!
- Éppenséggel van okunk rá.
- Tévedés. Nincs okotok rá! A büntetést már megkaptátok, de a büntetést meg is érdemeltétek. Megbűnhődtetek, vége. Tiszta lappal indulhattok. Ezért is jöttem most hozzátok.
- De hiszen semmi közünk a szoborrongáláshoz!
- Éppen hogy sok közötök van! - vágott vissza a mangalica.
- Kitagadtátok szegény csúf kiskacsát! Kirekesztettétek! Ennél nagyobb bünt el sem követhettetek volna az új világrend ellen! Buttyó gyilkos szellemét tápláltátok! Összeesküvést szőttetek!
- Ugyan bizony ki ellen? - háporgott mérgesen Réce mama. - Talán ellened?
- Dehogya! Én nem én vagyok. Az én hangom nem az én hangom. Mögöttem az Egyetlen Történet áll. Óellene! A csúf kiskacsát kitagadni, olyan, mint az Egyetlen Történetet lefejezni. Ezt tehetnének most közösen jóvá. Na, engedtek, vagy nem engedtek?!
Réce mama és Réce papa egymásra pillantott. Némán megrázták fejüket. „Sáp-sáp, sáp-sáp”, hápogták szaporán, s az ébredező fiókákat mind az ól végébe terelték.
- Nem kell félnetek! - hörögte ingerülten a disznó. - Egyedül vagyok! Nincsenek se libák, se nyulak.
- Csak a vérszomjasok! - csipegte halkán a csúf kiskacsa, s szárnya végét gyorsan a csőre elé kapta.
- No, beengedtek végre?
Mangalica asszonyság már-már belerúgott az ajtóba, s orrát is kész volt kosként beledöfni, amikor eszébe villant, hogy ennél nagyobb szamárságot nem is csinálhatna. Ha felveri a tanya népét, mielőtt a nyestek megfojthatnák a kacsákat, ő meg fel-

szívódhatna, senki nem moshatja le róla, hogy összejátszott a vérszomjasokkal. Ez pedig nem csak az Egyetlen Történet végét jelentené, de az ő sorsát is megpecsételné. A malacaival együtt.

A nyestek rögtön észrevették habozását.

- Ha nincs kacs, lesz malac! - figyelmeztették.

A mangalica már-már térdre rogyott, hogy könyörgőre fogja, ám cselszövésre idomult, körmönfont észjárása - nem hiába, no! - ezúttal sem hagyta cserben.

- Mit szólnátok inkább három libához? Három liba éppen felér hat kacsával. S ma éppen ők járóröznök!

A nyestek nem válaszoltak. Szemlátomást nem tudták eldönteni, hogy a malachússal vagy a libahússal járnának jobban. Mire a mangalica felocsúdíhatna, ők már ott is teremnének a disznóólnál, hopp, át a deszkakerítésen, hamm, három malacnak máris vége. Igaz, a malacot nem olyan könnyű szájba venni, cipelni, vonszolni, azt helyben kell szétcincálni...

A mangalica ekkor megtoldotta az ajánlatát.

- És odaadnám még a pulit is.

A három nyest megdermedt. Rámeredtek a mangalicára: csak nem merészel viccelni velük! Ha akad valaki az egész tanyán, az egész állatseregletben, akitől tartanak, az éppen a puli. Mert mindig pontosan tudta, merre járnak, merre kalandoznak, s az emberrel odarakatta a csapdákat. Nem is merészelték addig betenni a lábukat a tanyára, amíg ő vigyázta a rendet. Szerencsére a mangalicával az első pillanattól nagyon jól szót értettek.

- Ha még egy álló napig ott csücsül bezárva, étlen-szomjan, nyári forróságban, kezeskedem érte: a következő éjjelre úgy legyengül, bármit megtehettek vele - jegyezte meg a mangalica.

A nyestek szeme összevillant.

- Holnap éjjel az ólnál! - nyivította egyikük, s egy szempillantás alatt úgy eltűntek, mintha ott sem lettek volna.

*

Mangalica asszonyság megkönnyebbülve sóhajtott. Mintha mázsás kő gördült volna le szívéről. Jólesően heveredett oda kicsinyeihez, s napkeltekor is jókedvűen ébredt. Fél füllel hallotta ugyan, hogy a libák nagyon gágognak, de ez nem is baj. Hadd szokják, hogy ők is fenyegetve vannak, eszükbe ne jusson valamikor nem hallgatni az okos szóra. Ha a nyestek kinyírják Buttyót – tűnődött magában –, senki sem marad, aki itt túl sok vizet zavarhatna. Megkapván a fizetségüket, a vérszomjasok úgy felszívódnak, hogy csak az emlékük marad. „Ennyi azonban jó időre bőségesen elegendő lesz!”, dörzsölte össze elégedetten a csülkét mangalica asszony, s tovább szövögette álmait. A szobor előtt majd rendre összejönnek, a csúf kiskacsa mindig tart egy szívhez szóló beszédet. Megelevenítik az Egyetlen Történetet, utána mindenki hazamegy, s folyhatnak tovább a békés, no meg hasznos hétköznapok.

Igaz, a szoborrongálót el kell még kapni, de ha nem a nyestek tették, Buttyóval pedig végeznek, nem marad senki, aki olyan nagy galibát okozhatna. Egyébként is, aligha lehet kétséges – merengett a mangalica –, hogy Réce mama vagy Réce papa a tettes. Éjjeli pimasz viselkedésük ezt ékesen bebizonyította! Majd egy viharos éjszakán – mosolyodott el hirtelen támadt, nagyszerű ötletén – a villám „véletlenül” belecsap a kacsáolba, felgyújtja és porig égeti. S akkor már minden szépen el lesz rendezve, élhet nagy békében és bőségben szeretett csemetéivel.

Legfeljebb majd egyszer, valamikor, ha éppen úgy adódik, bedobja a köztudatba, hogy mi is lett az ő urával. Hogy, bizony, a vérkorszakban csináltak belőle kolbászt! Ezért hát – fogja mondani – igazat ad azoknak, akik úgy gondolják, hogy neki is illene emléket állítani. Egy szerény kis szobrot, valahol a disznóól közelében. S persze felavatására majd a csúf kiskacsát kéri meg.

„Az ám! Hol a csúf kiskacsa?”, villant a mangalica eszébe.

*

A csúf kiskacsa éppen arról győzködte Réce mamát és Réce papát, hogy nem kell félteniük, nyugodtan kiengedhetik. A vérszomjasok mindig csak sötétedés után támadnak. A szerencsétlen libákat is még pirkadat előtt kapták el.

- Ha nem mutatkoznék - erősködött a csúf kiskacsa -, a mangalica előbb-utóbb gyanút fogna, keresni kezdene, s megtalálna itt az ólban. Azt pedig nem kívánnám senkinek! Ránk döntené a házat! Különben sem élhetünk örökre bezárva, étlen-szomjan, csodákra várva - tette hozzá. - Én hoztam fejetekre a bajt, nekem kell kihúznom belőle benneteket! - kukorékolta; habár nem éppen érces hangon, Réce mamát és Réce papát mégis mosolyra készítette.

- Menjél, fiam, eridj csak! - hepegték mindketten.

A csúf kiskacsa gondolt egy nagyot, és egyenest a mangalica-hoz tipegett. - Tudod, mire jöttem rá, mangalica asszony? - kérdezte a még mindig ráérvősen heverésző, tervezgető disznót.

A mangalica alig bírta palástolni ijedségét.

- No, mire?

- Arra, hogy ezek a vérszomjasok mindig csak éjszaka merészkednek ide.

- Igaz, ami igaz - könnyebbült meg a mangalica.

- Tehát nem járőröztetni kell a nyulakat meg a libákat, hanem éjszakára nekik is, miként mindenkinek, be kell zárkózni. Ilyen egyszerű.

- Nem ilyen egyszerű, egyáltalán!

- Nem? Miért nem?

- Hát, nem könnyű megmagyaráznom - vakarta meg fejét a mangalica. - A lényeg az, hogy a járőrözés nem csak azért van, hogy védekezzünk a vérszomjasok ellen.

- Hanem miért?

- Hanem azért is, hogy védekezzünk a belső zavarkeltések, lázongások ellen. Hogy mást ne mondjak, nem mindenki örül annak, hogy mi olyan odaadóan ápoljuk a szerencsétlen csirke-nemzetség emlékét. Az állandó járőrözéssel pedig azt üzenjük nekik, hogy a veszély állandóan itt leselkedik, tehát jobb, ha nem elégedetlenkednek, s nem izgatnak felelőtlenül. Ennél egyszerűbben és ennél kisebb áldozattal el sem tudom képzelni, hogyan lehetne ezt a fejükbe verni.

- Én viszont úgy gondolom, hogy lehetne - felelte erre a csúf kiskacsa. - Egyesével beszélek a fejükkel. Megmondom nekik, hogy csak akkor menekülhetünk meg a pusztulástól, ha bízunk egymásban, ha sosem lankad az egymás iránti megbecsülésünk és felelősségünk, vagyis ha nappal óvjuk egymást, éjszakára pedig mindenki alaposan bezárkózik. Előbb-utóbb elszoknak innen a vérszomjasok, ha látják, hogy semmi esélyük.

- Kár, hogy nem értettél meg - csóválta fejét a mangalica. - Így senki sem fog félni. Márpedig a félelem a legolcsóbb szervezőerő. Ha úgy szerveznénk a dolgainkat, ahogy te mondd, akkor nagyon hamar darabokra hullna életünk. Hogy mást ne mondjak, ha éppen süt a nap, befizetik a járandóságodat, ha éppen esik, akkor nem. Te meg éhkoppon maradsz. Nohát!

- Előtte sem haltam éhen, ezután sem halnék éhen - felelte erre a csúf kiskacsa.

- És az üregiek?

- Velük is beszélek.

- Attól nem fognak jóllakni. Ha meglátják, hogy itt üres a raktár, s megtudják, hogy te bátorítottad fel a házilényeket arra, hogy ne adakozzanak, hamar megtépik majd a tolladat! Persze, azt teszel, amit akarsz! Hogyan is merésznél bármiben is korlátozni? Nem is én parancsolom, hanem a józan ész. Hiszen a legkisebb malacom is átlátja ezt az egyszerű összefüggést.

A csúf kiskacsa nagyokat bólogatott. Mikor a mangalica bevégezte mondandóját, csak ennyit mondott:

- Hát, akkor én megyek.
- Ugyan bizony hová? Kihez? - kíváncsiskodott a mangalica koca.
- Éppenséggel elég meleg van.
- Árnyékba?
- Inkább a kacsafürösztőre. Úgy döntöttem, megtanulok úszni. S akkor majd a testvéreim és a szüleim is velem tarthatnak. Nagyon megsínylették a fürösztő hiányát...
A mangalica először tágra nyitotta a szemét, aztán résnyire csukta. Nem volt biztos benne, hogy jól hallotta, amit hallott. Mi ütött ebbe a csirkébe? Csak nem sejt valamit?
- Téged a szüleid kitagadtak, nemde? - röffentett rá mérgesen.
- De igen. Csakhogy én azt tanultam tőled meg a számártól, hogy akkor lesz itt szép, új világ, ha türelmesek, figyelmesek vagyunk egymáshoz. Márpedig én valóban ilyen világot szeretnék. Én sem lehetek kivétel!
- Áh! - legyintett erre a mangalica. - Már megint a felszín! S oda a lényeg!
- Miért, mi volna a lényeg?
- Neked elfogadnod kell, nem adnod! Te áldozat vagy, nem áldozathozó. Ha mindent megfordítasz és kiforgatsz, csak megzavarod a házilényeket. Abból aztán nem lesz sem szép, sem új világ.
- Úgy véled?
- Nagyon is úgy!
- Akkor megyek és elgondolkodom rajta. - A csúf kiskacsa ráérősen eltipeggett a kacsafürösztő irányába.
A mangalica alig bírta megállni, hogy utána ne szaladjon, s fel ne öklelje hatalmas ormányával.
- Kinyílt a csipája! - röffentett mérgesen. - Csak az a nagy kérdés, hogy mennyire!

*

Amikor úgy gondolta, hogy a mangalica már nem nézi, a csúf kiskacsa sarkon fordult, és az istálló felé szaporázta lépteit. Ha meg akarja menteni Réce mamáékat és Buttyó kutyát, mindenkit sorra kell vennie, mindenkit meg kell győznie. Ráadásul nem ronthat ajtóstul a házba, nehogy bárkinek is eszébe jusson a mangalicához szaladni.

„Jobb is, hogy csak a szamár van itthon”, vélekedett, amikor bepillantott a félhomályba. A szamár meglehetősen kedvetlenül rágcsálta az orra elé szórt szénát. Még annak sem tudott örülni, hogy hébe-hóba négylevelű lóherét talált benne. Midőn azonban meglátta a csúf kiskacsát, halvány mosoly rebbent hosszú pofáján.

- Hogy vagy? – érdeklődött a kiskacsa.
- Nem valami jól. Szégyellem magam.
- Szégyellheted is! Képes lettél volna Buttyót megöletni!
- Nem azért szégyenkezem.

A csúf kiskacsa csodálkozva kapta fel fejét.

- Hát akkor miért?

- Új világot nem lehet áldozatok nélkül építeni. Okos lény ezt hamar belátja. Miként azt is, hogy a szélsőséges szellemek tudnak a legjobban ártani. Ők tudják a közösséget leginkább szétverni. Akármennyire sajnálom is Buttyót, most is azt mondom, halála igaz ügyet szolgálna. Én viszont azzal nem szolgáltam az ügyet, hogy nem tettem eléggé magamévá mangalica asszony gondolkodásmódját: hogy a célunkhoz sokféle úton el lehet jutni. Mert akkor nem fordulhatott volna elő, hogy nyilvánosan kelljen engem rendreutasítania. Hát ezért szégyellem magam.

- És ha én azt mondom, hogy Buttyó derék kutya?
- Nem ez számít. Az ügy számít.

- Aha! - biccentett a csúf kiskacsa. - Ide figyelj, szamár! Ha rám nézel, mit láatsz?

A szamár jó ideig elnézegette. Végül ezt felelte.

- Elég szépen meglényesedtél. Nő a tarajod, szépen kackiásodik a faroktollazatod...

- Na de ki vagyok én?

A szamár furcsállkodva meredt rá.

- Hát ki volnál?! Eszemnél vagyok, nem ettem bolondgombát! Te a csúf kiskacsa vagy.

- Kacsa?

- Kacsa.

- Biztos vagy benne? Nem látod, hogy hegyes a csőröm, és nem lapos? Nem látod, hogy magas vagyok, és nem alacsony? Nem hallod, hogy nem hápogok? Sőt, most már kukorékolni is tudok. Kukurikúúú! Kukurikúúú!

- Tényleg tudsz - bölintott a szamár.

- Hát akkor? Ki vagyok, mi vagyok?

- Nekem akkor is a csúf kiskacsa vagy. - A szamár zavartan lesütötte szemét. - Nem mondhatok mást.

- Dehogynem! - A csúf kiskacsa megvárta, amíg újra ránéz. - Én megengedem neked, hogy csirkének nevezz. Vagy kiskakasnak. Ahogy neked jólesik! Csak ne mondj mást, mint amit a saját szemeddel láatsz! Ha ördögnek láatsz, mondd azt! Ha tündérnek, mondd azt!

- Mondhatnám, ha egyedül élnék a világon. De nekem másokra is tekintettel kell lennem!

- Persze. Például rám.

- Tiszteletben kell tartanom a szabályaikat...

- Hohó! Hiszen ezeket a szabályokat te magad is alkottad! Nem az égből pottyantak!

- Lehetséges. De ma már mindenkié. Törvény. És nekem nagyon fontos tudnom magamról, hogy törvénytisztelő vagyok.

- Mondd csak, szamár! És az nem érdekel, hogy közönséges gyilkosok és tolvajok takaróznak a te törvénytiszteletteddel?

A szamár kimeresztette szemét.

- Ezt én nem hinném! Nincs tudomásom sem gyilkosokról, sem tolvajokról. Neked igen? Mert az jelenteni kell!

- No és te kinek jelentenéd?

- Ki másnak, mint a mangalicának! Ő a mi vezérünk!

- S ha éppen ő a gyilkos?

- Nagyon kérlek, ki se ejts ilyet még egyszer a szádon! Még feltételezésként sem!

- És ha bebizonyítom?

- Mármint mit?

- Hogy ő tétette el láb alól a nyulakat.

- Üregieket! Kérlek, nevezd így őket! Tudod, hogy így szeretik...

- Mondom, eltétette őket láb alól!

- Ki?

- A mangalica koca!

A szamár sajnálkozva mutatott a halántékára.

- Kicsikém, neked egészen biztos, hogy elment az eszed! Sajnos, volt alkalmam látni az üregiek szétcincált tetemét. Tipikus vérszomjasmunka. Disznó ilyenre nem képes. De ha képes volna is, a mi vezérünk ilyet biztos nem tenne.

- Nem azt mondtam, hogy ő tette. Azt mondtam, hogy tétette! Nem tűnt fel, hogy amíg Buttyó szabadlábon volt, itt egyetlen gyilkosság sem történt? Azóta meg tetem tetem hátán!

A szamár elgondolkodott.

- Ez viszont igaz - szólalt meg nagy sokára. - Várj csak! Becsukom a ajtót!

Odaporoszkált, majd vissza. Szemlátomást nagyon törte a fejét. - De lehet ez pusztán véletlen is! Véletlen egybeesés. Vérszemmet kaptak a vérszomjasok.

- Többről van szó itt, számár! - A csúf kiskacsa mélyen a szemébe nézett. - Te mindig jó voltál hozzám. Hinned kell bennem!

- Hiszek is, ha nem pusztá képzelgés.

- Saját fülemmel hallottam...

- Mit?

- Emlékszel, először három nyulat öltek meg.

- Üregit.

- Jó. Három üregit. Másnap éjjel nem tudtam otthon aludni...

- Mondd csak ki! Azért mert Réce mamáék kitagadtak. Őket sem szégyelltem volna ezért oldalba rúgni!

- Valóban kitagadtak. S én egy kivájt sütőtökben húzódtam meg. És saját fülemmel hallottam, hogy a mangalica koca azt mondta valakiknek, akiket én nem láthattam, mert annyira félttem, hogy ki sem dugtam a fejem tökből, szóval, azt mondta, hogy akkor legyen most a duplája! És erre azok az egyébként idegtépően vinyító idegenek rávágták, hogy dupla munka, dupla ár! No és emlékszel-e, számár, hogy aznap éjjel hány üregit öltek meg?

- Hatot - nyögte ki nagy nehezen a számár.

- Bizony. Pontosan hatot! Az előző napi dupláját! S ez aztán nem képzelgés!

A számár úgy megszedült, hogy alig bírta állva maradni. Midőn végre összeszedte magát, botorkálva megindult az ajtó felé. - Megölöm! - hörögte.

A csúf kiskacsa észvesztve szaladt utána.

- Várj, számár! Várj! Egy ujjal sem szabad még hozzá nyúlni! A nyulak, a libák, a tehén, a ló még mind ellenünk fordulnának! Ezért nem szabadíthatjuk ki egyelőre Buttyót sem. Beszélnem kell velük! Visszajövök. Addig is, fogadd meg a tanácsomat! Éjszakára zárjátok be az ajtót!

- Helyes! - bögte a számár.

A csúf kiskacsa sebtében odaintett neki. A következő pillanat már az ajtón kívül találta.

*

Bármennyire szeretett volna is sietni, sokáig tépelődött: a nyulakkal vagy a libákkal kezdje? Nem azt számolgatta, kit győzhet meg könnyebben, hanem azt, kinél kisebb a kockázata, hogy idő előtt elárulja őt a mangalicának. Végül a libákra esett a választása. Szegről-végről mégiscsak rokonai...

Csak ne volnának olyan mérhetetlenül önteltek, gőgösök! Úgy fenn hordják az orrukat, mintha annyival feljebb már más lenne a levegő. Zajos népség, de legalább most könnyen rájuk talált a csalánosban. A leghosszabb nyakú gúnárhoz igyekezett, ám pár pillanat, s az egész csapat hangos gágogással vette körbe.

- Hallottad a szomorú hírt? - szólt le egyikük. - Három libatestvérünket tépték szét az éjjel! Gyalázat, hogy ezek a vérszomjasok mire nem vetemednek! Meg kell mondjuk, megrendült a mangalicába vetett bizalmunk! Nagyot csalódtunk benne!

- Csakugyan? - kapta fel fejét a csúf kiskacsa.

- Tesze-tosza. Gyenge. Alkalmatlan a vezetésre. De ezt csak neked mondjuk. Épp azon tanakodtunk, hogy nem kellene-e neked átvenni itt az uralmat?

- Nekem? - hüledezett a csúf kiskacsa. - Én kicsi vagyok. Nem szeretek uralkodni.

- Majd megszereted! Mindenki megszereti. Addig is mi segítenénk neked. Éppen úgy, ahogy eddig a disznónak.

- S miért nem akarjátok magatok kézbe venni az irányítást? - érdeklődött a csúf kiskacsa.

- Mert annál mi messzebb látunk! - emelte fel orrát a szóvivő. - A vezérek jönnek-mennek, mióta világ a világ. Mi meg maradunk.

A csúf kiskacsa jelentőségteljesen körbenézett.

- Miért nem segítitek uralomra Buttyót?
- Azt aztán nem! Soha! Akkor már inkább a mangalica!
- De hiszen Buttyó idején rend volt itt! Békesség! Virágzás!
- Buttyó diktátor! Zsarnok!
- A mangalica nem az?
- Buttyó nem igényelte a szolgálatunkat. Nem fogadta meg a tanácsainkat. Fafejű. Igazából sosem volt kíváncsi ránk!
- Én másképp emlékszem. Mindenkire kíváncsi volt, mindenkire odafigyelt.
- Hát éppen ez az! Honnan tudhatná a buta nép, mi az ő érdeke?! Ki hallott már olyat, hogy a szekér tolná a lovat? Vezetni: művészet! Keveseknek adatik meg ez a képesség! De ő mégsem hallgatott ránk. Szóval: támogatunk a mangalica megbuktatásában, de nem támogatunk Buttyó visszahozásában.
- A csúf kiskacsa nagyot sóhajtott.
- Mondanám, hogy értem, de valójában nem értem. Buttyó idején egyetlen libát sem gyilkoltak meg...
- A leghosszabb nyakú gúnár lehajolt a csúf kiskacsához, úgy sisegte:
 - Igaz szívvel gyászoljuk testvéreinket. De az ő haláluk sem teheti semmissé a sokévezredes törvényt. Akármennyire is házilény már Buttyó, mégiscsak farkasivadék. Nem véletlen, hogy a mondás nem úgy járja: sok lúd kutyát győz. Hanem így: disznót győz.
- A csúf kiskacsa tétován bólogatott, végül csak ennyit felelt:
 - Éjszakára valamennyien jól zárkózzatok be! Nehogy eszetekbe jusson járőrözni!
 - Értettük! - húzta ki magát a leghosszabb nyakú gúnár, s fél szárnyát meglebbentette. Mintha csak tisztelgett volna.

*

A nyúl nemzetség feje meglehetősen komor képpel ücsörgött egy elsárgult fűcsomón. „Jaj!”, kiáltott, s mindjárt cikázott is kettőt-hármat ijedtében, midőn a csúf kiskacsa odatoppant elé.

- Teljesen kivagyok! - panaszkodott, meglátván, hogy ki a látogatója. - Ezek odafent azt hiszik, hogy azért mert szaporák vagyunk, nem számít az üregiélet. Nyugodtan gyilkolászhatnak minket. Kilencünket tépték már szét, s ma megint mennünk kell járőrözni.

- Kell?

- Persze hogy kell! Bolondnak nézel minket? A magunk szórakozására mennénk szétmarcangoltatni magunkat? A tanyát védjük!

- A tanyát nem kell védeni. Csak a házilényeket.

- Hát róluk beszélek!

- De ha mindenki bezárkózna éjszakára, nem kellene senkit védeni. Nem kellene járőrözni sem.

- No, ez nagyon igaz! - ütött homlokára a bak nyúl.

- Hát akkor?

- De már parancsba kaptuk, hogy mennünk kell.

- Ki parancsolta?

- Ki?! Hát ki parancsol itt? A mangalica!

- De hiszen önként vállaltátok a járőrözést! Eddig mentetek, mert láttátok értelmét, többé nem mentek, mert már nem látjátok...

A bak nyúl megcsóválta fejét.

- Az „önként” csak addig volt „önként”, amíg mások rá nem kaptak. Ahogy, mi tagadás, mi is rákaptunk az adományokra. Most már igencsak meg lennénk sértődve, ha valakinek eszébe jutna, hogy többé nem adakozik! De hát, szerencsére, senkinek sem jut eszébe. Senki sem ellensége önmagának. Senki sem szeretné, hogy a mangalica a népgyűlésen kiszónokolja, a többiek meg kígyót-békát kiabáljanak rá.

- Inkább pusztuljatok?

- Ezt nem mondtam.
- Akkor menj oda a mangalicához és mondd meg neki, hogy úgy látod, többé nincs értelme üregieket feláldozni. És ezért nem mennétek ki éjjel.
- Leharapná a fejem!
- Miért harapná?
- Nagyon jól ismerem az esze járását! Nála semmi sincs véletlenül! Ha ő nem mondja, hogy ne menjünk ki, akkor annak erős oka van. Csak épp nem köti az orrunkra.
- S ha én szólnék neki? Hogy féltitek a bőrötöket, s szeretnétek éjszakára bent maradni...
- A bak nyúl olyan savanyú pofát vágott, amilyen csak kitelt tőle.
- Hagyjál minket, kicsike! Van nekünk elég bajunk!

*

- A népet nem lehet az akarata ellenére boldoggá tenni! - hápogta Réce mama, midőn ebédidőben a csúf kiskacsa beszámolt neki a fejleményekről. - Csak aztán nehogy szagot kapjon a koca a nagy igyekezetedről, mert bizony téged sem fog kímélni! - tette hozzá.

A csúf kiskacsa nem válaszolt, mert nem tudta volna szavakkal kifejezni, amit érzett: nem ő keresi a bajt, hanem a baj kereste meg őt. Lehetetlen volt kitérni előle. Ha kitért volna, akkor ő máris más lett volna, nem pedig az, akinek gondolta magát. Tehát nem ő tért volna ki. Hanem valaki más. Hogyan lehetne ezt megértetni egy egyszerű kacsával, amikor még saját maga is alig érti?!

Meg hogyan tudhatná elmagyarázni Réce mamának, hogy ő ezt alighanem a csirkenemzetség becsületéért teszi? Nem állítja ugyan, hogy tökéletesen átlátja az összefüggéseket, az viszont

napnál világosabb, hogy a mangalica a maga hasznára kereskedik a csirkenemzetség szerencsétlenségével.

Minden eshetőséggel számolva, arra azért megkérte Réce mamát, hogy ha valami baja esne – úgy érti, ha megölik –, akkor a szüleihez temessék, a Gödörbe.

Eltipegett a kapuhoz, ott várta a tehenet és a kancát. Ha kevés a húznivaló, alighanem a ló fog előbb megérkezni. Ha sok, akkor inkább a tehen, habár szürkület előtt ritkán küldik haza. Bár amilyen idő van! Napok óta vihar készül, jönnek-mennek a sötét fellegek, ám egyszer sem tudtak egy kiadós záporra összegyűlni... Egy félretolt, előrebuktatott taliga mögé bújt, nehogy a mangalica felfedezze. Most már nem szabad semmit kockáztatnia! Semmit nem tehet, ami felkeltené a gyanúját! Pedig oly szívesen odament volna Buttyóhoz! Tartotta volna benne a lelket, hiszen ebben a fülledt, meleg időben étlen-szomjan, pokoli lehet. De még tanácsot is szívesen kért volna: hogyan lehetne a házi-lényekkel könnyebben elfogadtatni a nyilvánvaló igazságokat. Miért nem akar a nép boldog lenni? Miért túri, hogy kiszípolozzák? Hogy a legjobbjait bedeszkázzák?

– Búúú! – hallotta meg egyszeriben a tehen hangját, amint még a kapun túlról a tanya népét köszöntette. – Békesség!

– Békesség neked is, tehen! – csipogta a csúf kiskacsa, amint a másik odaért mellé.

– No, lám! Mi újság, aranyoskám?

– Segítened kellene!

– Szíves örömet! Neked bármiben. Meg másoknak is bármiben.

– Szóval, nagy bajok történtek mostanság...

– Hát, lelkecském, bajok mindig voltak, mindig lesznek!

A csúf kiskacsa furcsállkodó pillantást vetett rá.

– No de némelykor több van, máskor kevesebb!

– Az a drága mangalica sokat fáradozik értünk! A lelkét kiteszi! Nem tehet róla, hogy idekaptak a vérszomjasok.

- És ha mégis tehet róla? Buttyó idején hányunkat ölték meg?
- És a vérkorszak idején hányunkat ölték meg? Örüljünk neki, hogy még nem olyan nagy a baj! Amúgy pedig mindannyian húsból-vérből vagyunk, aranyoskám. Egyikünk sem tévedhetetlen. Nem akarom azt mondani, hogy nincsenek bajok, mert vannak. Én is kicsit nehezebben élek mostanság. De becsületes lény mindig a jó szándékot nézi.

- Jó szándék tartja étlen-szomjan Buttyó kutyát?!

Ezen a tehen erősen elgondolkodott. Járt a szája széltében-hosszában, ahogy kérődzött közben.

- Aranyoskám, én a magas dolgokhoz nem igazán értek. Csak azt tudom, hogy ha ránézek a mangalica képére, azt látom rajta, hogy ez a lény szeret bennünket. Fontosak vagyunk neki. Törődik velünk. Ezért elhiszem neki, hogy értünk teszi. Miért is tenné különben?

- Hogy magának kaparjon!

- Ugyan-ugyan, aranyoskám! Habár engem igencsak mére-tesre alkotott a Teremtő, mélységesen egyetértek azzal, hogy a mangalica a kicsiket, az elesetteket, a szerencsétleneket pátyol-gatja. Nincs is ennél nemesebb és nagyszerűbb dolog! Márpedig az ilyen lény rosszat nem akarhat! Igazán sajnálom, hogy ezt kell mondanom, mert különben valamikor Buttyót is szerettem. Bárcsak ne kezdett volna csirkézni...! No, béke veled! Sokat álltam ma, ideje leheverednem.

S mielőtt a csúf kiskacsa bármit válaszolhatott volna, elindult az istálló felé.

*

A csúf kiskacsa nagyon kicsinek érezte magát, és nagyon nagy-nak és nagyon érthetetlennek a világot. Semmi értelme ennek a sok beszédnek! Nincs az a borzalom, melyen egy-kettőre túl ne tennék magukat! Ha a mangalica nem erősködik, lehet, hogy már

egyetlen szó sem esne a csirkenemzetségről, s akkor ő, a „tikivadék”, azt sem tudná, hogy valójában kicsoda. Csúf kiskacsaként született, csúf kiskacsaként halna meg, és soha nem tudhatta volna meg, hogy ő valójában egy szép kiskakas. Keserűen elmosolyodott, hogy lám, egy pillanatra hálás szívvel gondolt a mangalicára, a hidegvérű gyilkosra, vagy akár azt is mondhatni: vérszomjasra.

Érdemes egyáltalán a lóval próbálkoznia? – töprengett, amint az épp fordult be a kapun, jól megrakott szekeret – illatos, friss kukoricaszállítmányt – vontatva maga után. Tajtékos volt az erőlködéstől, a fülledt melegtől, ideges az örök hajsztától. A csúf kiskacsa jobbnak látta megvárni, amíg kikötik a szekér elől s teleissza magát a vizesvályúnál.

Akkor aztán felröppent a vályú szélére, s úgy tett, mintha ő is inni akarta.

– Bele ne ess! – ripakodott rá a kanca.

– Kedves vagy, hogy mondod, de már nincs tojáshéj a fenekemen.

– Nincs-nincs! – nézte meg alaposabban a másik. – Meglényesedtél.

– Ezt már a szamár is mondta – húzta ki magát a csúf kiskacsa. – Nagy dolgokra is készülök!

– Ugyan bizony mire?

– Nem árulsz el senkinek?

– Biztos, hogy nem. Nem szeretem én beleártani magam semmibe. Elvégzem a munkám, a többi nem érdekel. Csak hagyjanak békén engem is!

A csúf kiskacsa körülnézett, aztán szárnyát a csőréhez kapta.

– Ki fogom szabadítani Buttyót!

A kanca elkerekítette a szemét.

– Rendes tőled – nyerített kisvártatva.

– Segítesz?

- Azt nem mondtam. Nem szeretném beleártani magam semmibe.

- És ha szépen megkérnélek rá? - csipegte a csúf kiskacsa.

- Akkor sem! Ezek olyan úri huncutságok! Ki kit győz le, ki kit deszkáz be, ki mit lopkod össze magának... Hülye vagyok, mert még én is be-bedőlök a szép szavaknak - ingatta fejét a ló. - Ez a mangalica is olyan szívhez szólóan szónokol mindig, de hát láthatjuk, hogy mire mentünk vele. Semmire! Marad az örökös gürc, az örökös robot. Ha belegebbedek, akkor is. De azért tartsál meg jó emlékezetben! És bele ne ess a vályúba! - mosolygott kesernyés pofával a ló, és nehézkes léptekkel, fejét lógatva vánszorgott el a istálló felé, el a füllesztő forróság elől, a jól megérdemelt enyhület reményében.

*

Alig lépett be a ló az istállóba, már jött ki a szamár, fejét forgatta, nézett erre, nézett arra. Midőn megpillantotta a csúf kiskacsát - épp a káváról röppent le -, odasietett hozzá.

- Nos?

- Mindenkiel beszéltem.

- Helyes. És?

- Senki más nem segít.

- Az baj.

- Nincs mit tenni.

- S ha Buttyót kiszabadítjuk? Amíg én adnék néhányat a disznónak, ő, ha kell, meghajkurászná a tehenet meg a lovat, de talán még az aprójószágot is.

- Most biztos nem. Étlen-szomjan tartják.

- Erősítsük fel titokban! Adunk be neki enni, inni, s mikor majd kiengedjük, lesz nemulass.

- Mesébe illő, nem a valóságba. Csak egyetlen deszkát vernénk le, a mangalica máris ránk szabadítaná a gyorshadtestet. Túlerő. Én a legkisebb libával sem bírnék el.

- Hát akkor? Nem teszünk semmit? - ordított a számár.

- Egyetlen dolgot tehetünk. De nagyon kockázatos. Nem rám nézve, hanem rád nézve. Az életeddel játszol.

- Miről lenne szó?

- Megdönthetnénk a mangalica uralmát.

- Hogyan?

- Ledöntened a szobrot.

A számár erre úgy eltátotta száját, hogy alig jutott szóhoz.

- A szoborhoz nem nyúlhatunk! Meg tudnám ölni, aki elcsúfította, meggyalázta! Még ha nem én alkottam is, a szobor az én életművem. Szent ügy. Életem értelme!

A csúf kiskacsa hebegni-habogni kezdett. Nem tudta, mondja-e, vagy mélyen hallgasson, de hát a számból amúgy is ömlött a szó...

- Amióta pártfogásba vettelek s az ügy mellé álltam, csak azóta érzem magam teljes értékű, igaz lénynek. Azóta olyan könnyű a lelkem, mintha a föld felett járnék... Szóval, a mangalicának bármikor szívesen nekimegyek, akár életem árán is, de a szobrot nem engedem!

- Ha a mangalicának mész neki, azzal semmire sem megyünk. Hiába áldoznád fel életed, azzal is csak őt erősítenéd. Az egyeduralmát. Ha viszont eltüntetnéd a szobrot, és eltűnnék magam is, vége lenne...

- Eltűnnél? Hová tűnnél?

- Világgá bujdosnék. Igaza van Réce mamának: én hoztam a tanyára a rontást. Akkor pedig nekem is kell mindent helyrehoznom... Nos? Megteszed? Egyetlen jól irányzott rúgással elintézheted.

- Képtelen vagyok rá. És azt sem szeretném, hogy te elmenjél. Nélkületek újra üres, mihaszna lenne ez a világ.

- Ha a szobornak vége, a mangalicának is vége. Ha a mangalicának vége, kiszabadul Buttyó is, felszabadul a tanya is. Nincs többé zsarnokság, nincs több gyilkosság...

- Akkor sem tudom megtenni!

A csúf kiskacsa szárnyaiba temette arcát.

- Örületes örület! - suttogta kétségbeesetten.

*

Nem sokkal sötétedés után kiadós számbőgés verte fel a tanya csendjét. Az állatok már bezárkóztak és épp elszenderedni készültek. - Jön a vihar! - állapította meg a mangalica koca. - Az ég is a kezemre játszik.

- Vajon mit kiabálhat? - töprengett a csúf kiskacsa, testvérei között gubbasztva. - Eső lesz? Vihar lesz? Vagy a vérszomjasok támadtak? De hát úgysem tudnak betörni! Vagy a számár meggondolta magát?

Deszkaörtönének sivár magányában Buttyó is meghallotta a számbőgést. Csakhogy már fejét sem tudta, még egy hangyányit sem, megemelni. Végigpergett előtte egész élete. Lázás bódulatban kereste, hol követhetett el valami főbenjáró bűnt, mely miatt most így kell meglakolnia, ily pokoli szenvedéssel kell végeznie. „Fafejú vagy!” „Fafejú vagy!” - hallotta a csúf kiskacsa hangját. De nem tudott visszakiáltani neki semmit. Nem csak azért nem, mert ereje elhagyta, hanem azért sem, mert, ugyan, mit válaszolhatott volna. Hogyan lehet bárkinek is elmagyarázni a láthatatlant? Ő is szívesen igazodott volna, előzékenyen félreállt volna, akár még hazudott is volna, ha képes lett volna rá. De a láthatatlan soha nem engedte. Talán csak egyetlen egyszer. Még kölyök volt, amikor az ember kint felejtett a konyhaasztalon egy szép szelet pecsenyét. Már épp készült elcsenni onnan, amidőn az öreg puli rávakkantott: „Meg ne merd tenni!” „Ellophatta azt a macska is!”, nézett vissza az apjára, mire

ő csak ennyit felelt: „A lelked mindig tudná, hogy te loptad el”. A lelke nem engedte vonítani sem kínjában, fájdalmában. Egy puli egy alávaló lénynek nem vonít! Ha belepusztul, akkor sem! A halállal legfeljebb életünk maradékát veszítjük el. Ha eladjuk lelkünket – oda-vissza egész életünket.

Valahol távol zengett az ég.

Csipp, csepp.

Buttyó megbizsergett.

Ha vihar jó, az erős szél a deszkának veri az esőt, a réseken valamennyi víz csak be fog folyni!

Kopp, kopp. Kopp-kopp-kopp.

A megbokrosodott szél nekítámadt a deszkaketrecnek, tépte, cibálta, de emez állta rendületlenül. Villámok cikáztak, dörögtek, megnyíltak az ég csatornái. Vékony vízerecske szaladt Buttyó felé.

Abban a pillanatban megremegett az egész ketrec. Borzalmas erő ütötte-verte. Egyszer csak levált egy deszka, nyomában rögtön egy másik, majd megjelent egy hatalmas, sötét alak a nyílásban.

„A mangalica”, állapította meg Buttyó. Hideg iszonyat futott végig rajta, ám nem volt ereje talpra ugrani. Vinnyogott, vonaglott, s pokoli kínjában vonított még egy utolsót, amidőn éles karmok és erős fogak vájtak nyakába, vékonyába – ennél többet azonban már nem tudott tenni.

A mangalica eleinte kíváncsian figyelte a három nyest szorgos ügyködését; aztán jeges borzalommal követte Buttyó haláltusáját. Maga sem gondolta, hogy így meg fogja érinteni. Mikor a nyestek ténykedésüket bevégezték, lerázták magukról a vizet, s nyomtalanul eltűntek.

A mangalica vett egy nagy levegőt, fogai közé kapta Buttyó hátsó lábát, s elrángigálta a tetemet a disznóól mögé. Ott addig-addig túrta a földet, míg orra előtt egy jókora gödör nem táton-

gott. Akkor aztán behajította Buttyót, visszatolta a kiásott földet, s amennyire csak lehetett, elegyengette.

Szaladt volna be az ólba, kicsinyei közé, hogy végre álomra hajthassa fejét. Az ajtó előtt azonban valami láthatatlan erő hirtelen megakasztotta. Ránehezedett, nyomta, szinte moccanni sem engedte. A mangalica ekkor erőnek erejével két lábra állt, előre tartotta két mellső csülkét, s hosszan mosta őket a szakadó esőben. Végre megkönnyebbült; legalább annyira, hogy ki tudta nyitni az ajtót, s el tudott tántorogni fekhelyéig. A malacok, mintha a világban mi sem történt volna, édesdeden aludtak a kopogó zivatarban. „Holnaptól új időszámítás”, mosolyodott el a mangalica. „Buttyónak vége, a nyestek elköltöznek, a félelem itt marad. Semmi sem állhat utamba!”

Honnan tudhatta volna, hogy egy csuromvizes lény áll Buttyó sírja fölött, és sűrűn potyogtatja könnyeit?

*

Az utolsó kutyavonításra felkapta fejét. Nem tudta, valóban hallotta-e, vagy csak álmodott. Sokáig fülelt, de csak az ég zengett, a szél süvített, a hajladozó fák nyikorogtak, a kacsaoúl eresztékei csikorogtak. „Lehet, hogy Buttyó kiáltott!”, nyugtalanodott. Hogy, hogy nem, eszébe ötlött, hogy jártában-keltében egész nap nem látta a mangalicát. Szokása szerint nagyon tervelgethetett valamit. De vajon mit?

Baljós érzete támadt. Az ajtóhoz tipegett, ügyel-bajjal kireteszelte. A viharos szél a deszkaajtót először befelé taszította, aztán meg hirtelen kivágta, s a következő pillanatban ő már az udvaron találta magát, egy pocsolya kellős közepében. Nagy nehezen kikecmergett belőle, s a szélnek feszítve könnyű testét, apró léptekkel nyomta, toltta magát előre. Már az itatóvályúnál járt, amikor egy széllökés felkapta, vitte, repítette magával, aztán meg hirtelen eleresztette, a földre ejtette. Úgy érezte, hogy

moccanni sem bír többé. A víztől és sártól úgy elnehezedett, mintha csak az etetőtál borult volna rá. Erőnek erejével talpra állt, folytatta útját. Épp az almafa alá ért, amikor három árnyat látott elsuhanni alig pár röppenésnyire. Ijedtében a fa tövéhez lapult, s úgy elkezdett reszketni, mintha soha nem is akarná abbahagyni. Hirtelen erőteljes szuszogásra, caplatásra lett figyelmes. Mikor a rémületes hang odább vonult, lélegzetét visszafojtva, óvatosan kikandikált a fa mögül.

Amit akkor látott, azt soha többé nem felejtette el.

*

Reggelre elvonult a vihar, az ég nem gyászolt, még a Nap is kisütött. Nyulak, libák vitték a hírt szerteszét, hogy a rettenetes orkán szétverte a ketrecet, a vérszomjasok kapva kaptak az alkalmon, megölték Buttyót, még a tetemét is eltüntették, ha minden igaz, magukkal cipelték.

A csúf kiskacsa megvárta, hogy a mangalica elkocogjon népes családjával a kacsafürösztőhöz, majd odavezette a szamarat Buttyó sírjához.

Harmadnapon a szamár körbejárta a tanyát, népgyűlést hirdetett. Utoljára a disznóhoz zörgetett be.

- Miféle népgyűlés?! - röffentett rá a mangalica. - Nem hívtam össze semmiféle népgyűlést!

- Én hívtam össze - felelte nyugodt hangon a szamár.

- Milyen jogon, ha szabad érdeklődnöm?

- A nép jogán.

- Ez lázadás! - röfögte a mangalica - De majd én megmutatom!

A mangalica hamarjában végigjárta a házilényeket, mit tudnak, mi készül itt. De senki sem tudott semmiről, és mindenki azon csodálkozott, hogy még mangalica asszony sem.

A mangalica lecsillapodott. Akármit tervelget is a szamár – talán épp bosszúból, mert legutóbb a nép előtt pirított rá –, egyedül úgysem megy semmire. De még a csúf kiskacsával sem, ha az egyáltalán mutatkozni fog. Harmadik napja, hogy a színét sem látta. A nép mintha csendesebb, ijedtebb volna Buttyó halála óta.

Kerülendő a kínos pillantásokat és alighanem megválaszolhatatlan kérdéseket, megvárta, míg mindenki az emlékmű köré sereglik, s ő csak azután kocogott oda malacaival.

Földbe gyökerezett a lába.

Az emlékművet sűrű lombkorona fedte.

– Ez meg mi?! – bökte oldalba a bak nyulat, s orrával a szobor felé mutatott.

– Senki nem tudja – felelte az. – A szamár mindenkit elzavart onnan.

– Kijavították volna a szobrot? – töprengett hangosan a mangalica.

A nyúl megvonta vállát.

– Ki tudja? Még az is lehet.

„Egy biztos: ami kilátszik, az az én orrom munkája”, állapította meg magában a mangalica. „Márpedig ha kijavították a szobrot, az csak egyet jelenthet: a csúf kiskacsa és az együgyű szamár hatalomátvételre készül.”

A csúf kiskacsa csakugyan a szamár hátán ácsorgott, szólásra készülődve. A mangalica gúnyos pillantást lövellt feléjük, mintha csak azt rőfögte volna, hogy sok spenótot meg kell ennie annak, aki ujjat merészel húzni vele! – Csöndet! – ordított ekkor a szamár. – A csúf kiskacsa kíván szólni hozzátok!

– Kedves barátaim, szeretett testvéreim! – fogott amaz hosszú mondandójába. – Szép, új világot ígért itt nekünk valaki...

– A mangalica! – kiáltották innen is, onnan is.

– ... akinek nevét én többé ki sem szeretném ejteni a számon. Meghökken pillantások vetődtek erre meg arra.

A mangalica rezenéstelen pofával álldogált, mint aki nem hallott, nem látott semmi különöset. A belsejében azonban forrni kezdett az indulat.

- Ez a szóban forgó valaki a csirkenemzetség emlékének megmentőjeként tetszeleg. Az elesettek, a szerencsétlenek, a nyomorultak önzetlen pártfogójának mutatja magát. Ő a béke, az együttérzés, a másság tiszteletének fáradhatatlan szószólója, az új világrénd fáradhatatlan szervezője...

- Így van! - makogta a bak nyúl. - Éljen a mangalica! Éljen! - makogták utána a nyúlfiókák.

- Mindez azonban csak álca - folytatta rendületlenül a csúf kiskacsa.

- Illene bebizonyítani! - bögte a tehén.

- Attól a naptól kezdve, hogy Buttyót bedeszelték, a sövény előtt rózsaszín álmokat kergetünk, a sövény mögött meg a legsötétebb üzelmek folynak.

- Bizonyítékot! - bögte a tehén.

- A szóban forgó ördögi lény nem átalult ragadozókkal összeszövetkezni, ártatlan nyulakat és libákat meggyilkoltatni, csak hogy rémületben tartson bennünket, csak hogy uralkodhasson felettünk!

- Bizonyítékot! - bögte a tehén.

- Szemenszedett hazugság! - kiabált a mangalica.

- Szegény kis üregiek! - jajveszékelték a nyulak.

- Ahelyett, hogy dolgoznátok - dűnnyögte a kanca.

- Három társunkat tépték szét! - gáogták a libák.

A mangalica kiszaladt az emlékműhöz, s ott szembefordult a megbolydult néppel.

- A vérszomjasok tették! Semmi közöm hozzá! - üvöltötte.

- Így van! - kiabálták a nyulak.

- A te felelősséged is! - gáogták a libák.

- Csendet! Én beszélek! - ordított a mangalica.

Az állatsereglet szempillantás alatt elnémult.

- Kedves Barátaim! Nagyon szomorú vagyok, hogy éppen akkor, amikor ennyi sorscsapás után tanyánk felett kezdett kiderülni az ég, akkor kell ezt a sok vádaskodást hallanom. De meg kell mondjam, megértem mindezt. Megértem a szamár viselkedését, hiszen én voltam az, aki nem volt hajlandó eltérni, hogy gyilkos ösztöneivel Buttyó ellen forduljon. És megértem a csúf kiskacsát is, hiszen éppen ama szörnyűségnek a szerencsétlen áldozata, amelynek örökké való elhárítására egész életemet tettem fel. Ami rajta, szerencsétlenül, a csirkenemzetség utolsó sarján eluralkodott, azt üldözési mániának nevezik. S nem másnak, mint a tragikus Vérkorszaknak, az Égő Gödörnek a szomorú következménye. Éppen ezért arra kérlek benneteket, méltóképpen büntessétek meg a szamarat, de szerető szívvel bocsássatok meg a csúf kiskacsának, hisz nem tudja, szegény, mit beszél.

A mangalica ekkor oldalra lépett, s felnyújtotta csülkét a csúf kiskacsának.

- Kukurikúúú! Kukurikúúú! - kiabált erre a csúf kiskacsa, délcegen kihúzza magát a szamár hátán.

A szamár odafordult az emlékműhöz, hátán a csúf kiskacsával. Fogai közé kapott egy kilógó ágat, s erősen megrántotta.

Buttyó feje nézett le az elszörnyedő állatseregletre.

- Buttyó! Buttyó! - szaladt ki önkéntelenül a torkokon.

- Buttyó feltámadt! - örvendett az egyik kiskacsa. - Ssss! - sáporogott rá Réce mama.

A mangalica dermedten meredt az üres szemüregekre. Érezte, hogy lábaiból elszáll az erő. Megszédült, alig bírt állva maradni. - Buttyó! - suttozta.

Minden szem, minden fül rászzegeződött.

- Én hozzád sem nyúltam!

A mangalica felemelte mellső lábát, előbb az egyiket, aztán a másikat, s előre nyújtotta.

- Látod, én megmostam kezeimet! A három nyest tette! Ártatlan vagyok!

Nagyot nyögött, s mind a száz mázsájával összecsuklott. A libák mind egy szálíg odaszaladtak hozzá, s csípték, marták, ahol tudták.

- Elég! - kiáltott a csúf kiskacsa. - Elég! - ordított a számár. A libák menten helyükre siettek.

- Testvéreim! - nézett körbe a csúf kiskacsa. - Buttyó egyszer azt számlálgatta ott előttem, vajon hány csirkét tarthattak fogva a Gödörben, hányan pusztulhattak ott igazából. Én úgy gondoltam, teljesen mindegy, hogy egyetlen egyet irtottak ki, vagy ezret, vagy akár milliót, mert a bűnök bűne nem lesz kisebb vagy nagyobb attól. Dühösen a szemébe vágtam, hogy lovat ad a vérszomjasok alá! Erre azt felelte, hogy lovat alájuk a hazugság ad, nem az igazság. Rögtön kész voltam a válasszal: „Az igazság nem szőrszálhasogatás!”. Nos, kedves testvéreim, az élet a lehető legkegyetlenebb módon bizonyította, hogy Buttyónak volt igaza. Buttyó menthette volna az irháját, ha akarta volna, de neki a saját életénél fontosabb volt az igazsága. Azt is mondhatnám, hogy a saját halálánál fontosabb volt neki a mi életünk. Ezért számár urammal úgy gondoltuk, hogy Buttyó testének a Gödörben keresünk méltó helyet. Talán éppen az édes szüleim mellett valahol. Nyugodjék békében!

- Nyugodjék békében! Nyugodjék békében! - hallatszott innen is, onnan is.

- A mangalicának meg az lesz a méltó büntetése, hogy ezt a szobrot újra meg kell formálnia. Méghozzá úgy, hogy az egyik fele az elpusztult csirkenemzetségre fog örök időkre emlékeztetni. Arra, hogy „Soha többé vérkorszak!”.

- Soha többé vérkorszak! Soha többé vérkorszak! - kiabálta az állatsereglet.

- A szobor másik fele pedig - folytatta a csúf kiskacsa - Buttyónak állítson emléket. S örök időkre arra figyelmeztessen,

hogy kegyesnek tűnő hazugságok sem szolgálhatják az igazságot. A legalávalóbbak éppen kegyes hazugságokból szövögetnek hálót az igazak köré. Akár erről, akár a vérkorszakról feledkezünk meg, így is, úgy is sötét kor köszönt ránk. Ha nem ilyen, akkor olyan. De mindig nagyon sötét.

*

Reggel a tanya hosszú-hosszú idő után újra kakasszóra ébredt. Kukorikúúú! Kukorikúúú! Olyan ércesen szólt a derék kiskakas hangja, hogy egy messzi tanyáról éppen arrafelé tévedt, amúgy szorgalmasan kapirgáló tyúk felkapta fejét, s nyomban elindult a hang irányába..

Telt-múlt az idő...

Boldogságos idők költöztek a tanya. Verőfényes nap-sütésben récecsalád sorjázott a kacsafürösztő felé. A tanya népe, a lótól kezdve a szapora nyúlcsaládig, mind felkapta fejét a harsogó, vidám nótára.

*Háp-háp-háp, jönnek a kacsák,
Hű, de éhes, hű, de szomjas ez a társaság!*

Midőn beköszöntött az este, mindenki békésen elszenderedett, csak tyúkanyó révedezett még tojásain ücsörögve. Kikukcuskált a deszkarésen, felpillantott a Holdra, s megállapította: még kerek egy hét, s kikelnek a kicsinyek. Végre-valahára! Behunyta szemét, úgy ábrándozott.

Hirtelen eszébe ötlött valami.

Üggyel-bajjal felkecmergett, s a derengő fényben körbehordta tekintetét a fészekalján. Tizenegy tojás domborodott a szeme előtt, tizenegy vékony héjú, tompa fényű, síkos tojás.

Egytől egyig mind egyforma. Kivéve egyetlen egyet, amely ha nem sokkal is, azért határozottan nagyobb volt a többinél.

Tyúkanyó és a szép kiskakas minden áldott nap lesték, vajon repedezik-e már a héja, vajon előbb kél-e ki belőle lakója, mint a többiből, vagy tán éppen később. De sem előbb, sem később. Egy szép napon, éppen pirkadatkor, abból is, mint a többiből, egy aranysárga kiscsibe bújt ki, s csipegett, akár a többiek. Igaz, kicsit mégis csak erőteljesebb volt a hangja, s első ránézésre is csak délcegebb a teste a többiekénél! Ezért aztán, csak neki, tyúkanyó és a szép kiskakas nevet is adott. Szárnyukra emelték, felmutatták a felkelő Napnak, és ekképp szóltak:

- Legyen a te neved, örök időkre: Buttyó! Tartson neved, míg a Föld tart! És soha ne feledd, mi dolgunk a világon!

Elmesélni a magunk történetét.

A kutya és a farkas

Holdfény fonta be az éjszakát, eget és földet. Erdőaljáról az ismerős farkasüvöltés hallatszott. A kutya a vackán, a juhász mellett, félig kinyitotta szemét, de fejét nem emelte meg.

*Arcom fürdetem telihold tükrében,
Üvöltök – kushad a vadon.
Nem voltam, nem leszek szolgálja senkinek!
Én farkas, én farkas, én farkas!
– a magam ura vagyok!*

– Szép! Nagyon szép! – morogta a kutya, s menten visszaaludt.

Kurta füttyszóra ébredt, s egy hosszú másikra ügyesen terelni kezdte a nyáját. A déli napon, mi tagadás, elbágyasztotta a rekkenő hőség, s most egy harmadik, fülhasogató, éles füttyre ébredt, a vonat sípja kutyafüle volt hozzá képest.

Felpattant, s loholt az eltévelyedett birka után. Épp idejében, az erdő szélén kapta el. A rend kedvéért odamart egyet a kos lábikrájába, nehogy eszébe jusson a bolondjának még egyszer elcsatangolni ebben az életben.

– Mrrr! – morrantott ekkor valaki a sűrűből.

– Csak nem Farkas testvérhez van szerencsém? – örvendett a kutya.

– Az volnék! – felelte a farkas, s kilépett a fák árnyékából. – No, hogy ízlik a kutyaélet?

– Víg élet, gyöngy élet!

– Aha – bólintott a farkas. – Csak ez az örökös füttyögés ne volna! Tudod, komám, a szabadság mindennél fontosabb!

– Nem olyan nagy dolog. Hozzá lehet szokni – legyintett a kutya.

– Ahhoz bizony nem!

– De, ha mondom.

– Inkább csapjon belém a ménkű!

- Annál már jobb az a sok finom húscafat. Minden áldott nap. Ha esik, ha fúj, az orrod elé dobják.

- Minden nap?

- Minden nap.

A farkas végignézett magán.

- Elég girhes vagyok, ami azt illeti.

- Nem akartam én mondani - bólintott a kutya.

- Már az erdő sem a régi.

- Hát nem.

- Akkor sem! Inkább dögöljek éhen, semhogy egyszer is láncra fogjanak!

- Nem olyan nagy dolog az sem. Csak előszörre tűnik szörnyűségnek. A nyakvakarás sok mindent feledtet.

- Az is van?

- Van bizony!

- Mondod, mert szégyelled.

- Nincs mit szégyelljek, testvér! - csóválta fejét a kutya. - Ha nem hiszed, cseréljünk egy napra! Nem számít, hogy vékonyabb vagy, az emberfajta úgyis mindig csak azt látja, amit látni vél.

Egymás mancsába csaptak.

Hamar meg is bánta a farkas. Mint a kutya, amelyik hetet kölykezett.

- Elcsavarogtál, teringette! - kiáltott a juhász, s jól fejbe kólintotta botjával. A farkas úgy felbőszült, hogy kis híján az ember torkának esett. Ám eszébe ötlött, hogy úgyis csak egy napot kell kibírnia valahogyan; gyorsan lesunyta fejét, úgy mérgeződött magában. A juhász füttyentett, a farkas tanácstanul körülnézett. Kapta fejére a következőt. Jobbnak látta ekkor elinalni, a nyáj mögé húzódni, ott vicsorítani. A birkák erre összekapták magukat, szép rendben, szaporán nekiindultak.

Este a farkas megkapta a maga bőséges húscafatját.

Igaz, ami igaz, régen lakmározott ilyen jót. Száját megtörölvén, lustán felnézett a Holdra, a magasságosra. Már-

már énekelni kezdett, mikor a juhász kurtán füttyentett egyet s maga mellé mutatott. A farkas, mi tagadás, félt a tűztől, talán semmitől ennyire. Lesunytt fejjel odaoldalgot. Minden ízében reszketett. Aztán egyszer csak megérezte nyakán az ember kezének érintését. Egész életében nem élt még át ehhez foghatót! Derengő fényesség szállta meg testét, mérhetetlen szelídség járta át.

Reggel korán ébredt, várta, leste a juhász füttyentését.

Ügyesen terelte a nyáját, amerre kellett. Ha egy-egy birka eltévelyedett, már fütty nélkül is utána loholt, zavarta vissza a nyájba.

- Vau! - ugatott a kutya a sűrűből.

- Ni csak, te vagy az, Kutya testvér? - vakkantott a farkas.

A kutya kilépett a fák árnyékából. Igen nyúzottnak, megviseltnek tűnt.

- Akkor visszacserélődhetnénk! - morogta.

- Talán még várhatnánk egy napot, Kutya testvér - felelte a farkas. - Még nem tudom eldönteni, igazad volt-e.

- Akkor legalább hagyd itt azt a birkát! Egy falat nem sok, de annyit sem ettem tegnap óta.

- Hiszen tudod, hogy azt nem lehet, Kutya testvér! Menten agyonverne az édes gazdám!

Éles füttyező érte el az erdőalját.

- Bocsáss meg, testvér, de mennem kell!

Másnap, meg harmadnap is, a farkas erőst vigyázott, nehogy birka tévedjen az erdőalja felé. Hallotta a kutya ugatását, vinnyogását, vonítását; annál inkább. Este, mihelyst lenyelte a legutolsó kövér húscsacatot, szaladt a pattogó tűzhöz, letelepedett a juhász mellé, várva várta keze finom érintését.

Derengő fényességben aludt el.

Farkasüvöltésre ébredt.

Erdőaljáról áradt a hang, körbefont eget és földet.

*Arcom fürdetem telihold tükrében,
Üvöltök – kushad a vadon.
Nem voltam, nem leszek szolgája senkinek!
Én farkas, én farkas, én farkas!
– a magam ura vagyok!*

A farkas erősen behunyta szemét, de nem tudott visszaaludni. Mancsát fülére tapasztotta, ám így is hallotta. Akkor is, amikor kint már néma csend honolt.

– Tudtam, hogy erre eljössz – bólintott a kutya.

A gólya és a béka

A gólya éppen a béka mellett fékezett le az iszapos tóparton. Emez eddig csodálattal figyelte, milyen gyönyörűen suhan a hatalmas test a levegőben, majd billen egyszeriben hátra, repdesnek méltósággal a kitárt szárnyak, s az előre meresztett lábak hogyan vetik meg magukat a puha fövényen.

- Most megvagy! - kelepelte a gólya.

- Most meg - brekkentett a béka.

- Nem is próbálsz menekülni?

- Már miért?

- Hogy mentsed a bőröd.

- Semmi esélyem.

- Akkor is meg kellene próbálnod! Így megfoglak, bekaplak, véged. Úgy meg, ki tudja, mi minden történhet még. Lehet, hogy megbotlok. Lehet, hogy meglátok egy másik békát. Egy sokkal kövérebbet.

- Na, azért én sem vagyok olyan sovány!

- Éppenséggel nem vagy, de biztos, hogy van a világon nálad kövérebb.

- Biztos.

- No, akkor ugrasz?

- Nem.

- És miért nem?

- Nem tudom... Valahogy... nem látom értelmét.

- Mert hitetlen vagy!

- Ezt nem hinném. Inkább csak rosszak a ösztöneim. Minden normális, úgy értem, egészséges béka, ha lát egy gólyát a magasban körözni, beugrik a vízbe, elbújik a nád közé, a sás közé, a hínárosba, vagy épp egy kő alá. Én meg még a számat is tátva felejtettem. Tulajdonképpen csodálatos teremtés vagy! Ilyen gyönyörű látványt! Legfeljebb csak a naplemente fogható hozzád!

A gólya becsukta szemét. Hosszasan, mint aki sütkérezik. Aztán megrebbentette szárnyát.

- Megtennél egy szívességet?

- No? - emelte fel tekintetét a béka.
- Ne mondjál nekem ilyen szépeket! Nekem fiókáim vannak!
És ugorj legalább egy kicsikét. Ilyen pindurkát! - Kitátotta csőrét úgy fél arasznyira. - Nem úgy, mint neked, nekem nagyon is jól működnek az ösztöneim. Ha olyan jámborul viselkedsz, mint egy döglött hernyó, képtelen vagyok bekapni téged!
- Sajnálom. Nem adhatok mást, csak mi lényegem.
- Hogy mondod?
- Nem adhatok mást, csak mi lényegem.
- Aha. Saját?
- Nem éppen. Egy nagy magyar költőtől vettem.
- Aha. - A gólya nagyot sóhajtott. - Hát akkor nekem kell erőt vennem magamon.

Kihúzta magát, jó feszesre, peckesre, s fenyegetően lépdelt erre meg arra. Megkerülte a békát. Amikor a háta mögé ért, jó erősen összecsapta csőrét. Békák ugrottak rémülten itt is, ott is a tóba. A mi békánk reszketett, mint a nyárfalevél, ám meg nem mozdult.

A gólya a csőrét csóválta.

- Tulajdonképpen mi a becsületes neved? Remélem, varangy...
- Dehogy. Kecsebéka.
- Na, még ez is!

Égnek emelte a csőrét, s olyan nekikeseredve kelepelt, ahogy a faluvégi kutya tudott nagy bánatában vonítani.

- Ha neked jobban esne úgy, hívhatsz varangynak - kvartyogta ekkor a béka. S ha éppenhogy csak, ha egy hangyányit is, de megmoccan. A gólya azonban nem vett tudomást róla, annyira magával ragadta az önfeledt kereplés. A béka megrendülten hallgatta. Aztán halkán, átszellemülten kvartyogni kezdte:

*Kémény tetején kelepel a gólya,
Fészkét gallyakból, kis ágakból hordja.
Belseje néhány puha-pihe szalma,
Gólyafiókák kicsi birodalma.*

A gólya dermedten állt, égnek tátott csőrrel. Mikor a kvartyogás abbamarad, kissé oldalra billentette fejét. A béka bátortalanul közelebb ugrott hozzá. Tekintette végigszaladt a két vörös nádszálon, a fehér és fekete tollak fedte domboldalon, a magasba meredő kígyónyakon, fel, egészen a elpárasodó gyöngyszemig. Akkor újra éneklésbe fogott.

*De mikorra aztán vége van a nyárnak,
Felnőnek a gólyák, csak az őszre várnak.
Messzire szállnak, napsütötte délnek,
Ővük már az egész világ, mégis visszatérnek.**

A gólya méltóságteljesen bólintott.

- Ez már csak így van. Mindig visszatérünk.

A béka köhintett.

- Nagy jót tennél velem, ha elfogadnád az áldozatom. Muszáj megélned, s fiókáidnak is muszáj megélniük a holnapot! Hogy vissza tudjatok majd jönni. Hozzánk.

- Ugyan, hol lennél te már akkor?! Százszor megeszlek, százszor kiköplek.

- Úgy értem, a békákhoz. Békák itt akkor is lesznek, ha én már nem leszek.

- Hogyan is volt a második strófa?

A béka hátraugrott, fejét megemelte, így énekelt.

*De mikorra aztán vége van a nyárnak,
Felnőnek a gólyák, csak az őszre várnak.
Messzire szállnak, napsütötte délnek,
Ővük már az egész világ, mégis visszatérnek.**

* Gryllus Vilmos dalszövege

Kvartyogása bejárta az eget és a földet. A gólya becsukott szemmel hallgatta, aztán szaporán lépett néhányat napsütötte délnek. Szárnyát meglebbentette, s mintha meleg légfuvallat reppentené fel, már fenn is volt a magasban. Ott körözött, éhesen, boldogan.

A béka révülten várt egy darabig, aztán apró sóhaj kíséretében kinyitotta szemét. Pislantott néhányat, mint aki nem jól lát. Felszökkent, a levegőben megfordult, háttal érkezett vissza. De úgy sem látott senkit.

Placcs, beugrott a tóba, egyenest a nádas sűrűjébe. Szaporán beásta magát az iszapba, megbújt egy jókora kő alá.

Aztán megéhezett.

Kievickélt s bekapott néhány kövér szúnyogot.

A gólya nem merte szemügyre venni, levelit, vagy mit visz fiókáinak.

A róka és a nyúl

A róka egy káposztafejjel játszott. Ide-oda gurítgatta, pofozgatta két mellső mancsával. A nyúl alig három ugrásnyira, a bozótban lapult. Reszketett, mint a nyárfalevél. Várta a véget. De csak nem akart jönni.

Óvatosan megemelte fejét, kikukucskált fedezékéből.

A róka a hátsóján ült és ráérősen pofozgatott.

A nyúl nem akart hinni a szemének. Sokat megélt már, de ehhez foghatót soha. – Eh! – makogta magában, s méregetni kezdte a távolságot, szemlélni a terepet. „Ha hirtelen megiramodnék, s ott a kökényesben és galagonyásban cikáznék tova, biztos nem tudna nyakon csípni!”

Már épp szökkenni készült, amikor tekintete megint elkapta a fűben hempergőző káposztát. A róka ügyesen odaszózott a sötétzöld fejnek, s az már fordult is visszafelé. „Ugyan bizony mit csinál azzal a káposztával?” – töprengett a nyúl. – „Talán így keményebb, ropogósabb lesz a külseje” – gondolkodott el. – „Finomabb lesz tőle. Ínycsiklandóbb.” – Önkéntelenül mammogott egyet. Érezni vélte, amint a hersegő káposzta fenséges leve végigszalad a szájában. Aztán homlokára csapott. – „Hiszen a róka nem is szereti a káposztát!”

De akkor mit csinál ezzel a káposztával?

Lassan hátat fordított s különösebb meggyőződés nélkül ugrott egyet a kökényes felé. Hosszú másodpercekig úgy maradt, ahogy megérkezett: a földnek lapulva, elgondolkodva. Két lábra állt, visszanézett.

A róka a káposztát gurítgatta.

„Milyen egy bolond vagyok! – merengett a nyúl. – Elfuthatnék, eliszkolhatnék hamar az első üregig, s talán mégannyit élhetnék, mint amennyit eddig éltem, de nekem muszáj kíváncsiskodnom.”

Villámgyorsan cikkcakkolt párat, mint aki megfeledkezett magáról. Ugyanoda érkezett, ahonnan elindult, levegő után kapkodott, s összeszűkült szemmel leste a rókát.

Eszébe jutott, hogy egyszer, egyetlen egyszer volt már hasonló élménye. Amikor a nyári rekkenő hőségben kigyulladt a bozótos, s rohanvást közeledett a perzselő forróság. Eleven zöld ágak nyiszogtak a lobogó tűzben, feszes fűszálak omlottak hamuvá. Minden nyúl menekült, amerre csak látott. S nem is csak a társai, de a rókák, az őzek is elináltak, s még a vaddisznók is fejvesztve csörtettek a veszedelem elől, az apró vadak réti seregéről most nem is beszélve. Persze, menekült volna ő is, ám az a tántoríthatatlan érzése támadt, hogy e szörnyűséges percekben, e világvégi helyzetben olyat láthat, amelyet soha máskor. Ha elég bátor hozzá, ha elég elszánt és eltökélt, talán megadathatik neki, hogy végre megpillantsa...

Valójában nem tudta, hogy mit. Csak abban volt bizonyos, hogy az utolsó villanófényben a DERENGŐ HOMÁLY mögé láthat. A HUNYORGÓ SÖTÉTSÉG mögé. Ha csak egyetlen pillantásra is.

Egyetlen pillantásnak - villanásnyi megvilágosodásnak - elégnek is kell lennie. Hiszen a maga módján az egész természet tökéletes; lenyűgözően tökéletes; benne minden üregi nyúl, minden laktató fűszál és pompázó mezei virág, minden gyönyörű harmatcsepp...

De vajon ki bújik meg, ki bújócskázik mögötte?

Ki lehet a MOZGATÓ?

A lángok már-már a lábát nyaldosták. Könyörtelenül falták, perzselték a tikkadt növényzetet. Aztán a szél, se szó, se beszéd, irányt váltott... A nyúl megkönnyebbült. De nem tudta teljesen lenyelni csalódását.

A róka még mindig a káposztát gurítgatta.

A nyúl kapta magát, s mielőtt végiggondolhatta volna, hogy mit tesz, hipp-hopp, odaugrott hozzá. Minden ízében remegett, hang is alig jött ki a torkán.

- Mit méltóztatik csinálni? - nyöszörögte.

A nyúl most látta csak, hogy a róka egyik lábáról hiányzik a szőr. Mintha leégett volna. Vagy nyúlcsapdából rángatta volna ki.

- Nincs szemed? - kérdezte csendesen a róka.

- Éppenséggel van - makogta a nyúl.

- Hát akkor? Azt csinálom, amit látsz. Se kevesebbet, se többet.

Ezen elgondolkodott a nyúl. Meg is nyugodott egy pillanatra. „Igaza lehet a rókának!” Óvatosan araszolgatott hátra. Ha eljut a galagonyabokorig, ott úgy megiramodik, hogy meg sem áll hazáig!

Ám hirtelen mintha földbe gyökerezett volna a lába. Mintha vastag indák ragadták volna meg. A földhöz lapult erősen, úgy kérdezte.

- De miért? Miért méltóztatik csinálni?

A róka hegyes pofáján halvány mosoly suhant át.

- Nem tök mindegy?

Felállt s a nyúl szemébe nézett. Amaz zavartan hebegte:

- Azt hiszem, egyáltalán nem mindegy! Semmi sincs önmagáért. Minden valami miatt van.

A róka villámgyorsan ráugrott. A nyúl nyakát állkapcsába vette, oldalát mellső lábával a földnek szegezte.

- Hát akkor elárulom neked - szólalt meg, éppen úgy, mint mikor valaki teli szájjal beszél -, hogy senki sem volt ott.

- Senki? - nyöszörögte a nyúl.

- Az égvilágon senki.

A nyúl hangosan zihált.

- Akkor miért méltóztatott azt csinálni a káposztával?

A róka gúnyos mosolyra húzta száját.

- Hogy miért? Hát éppen ezért! Mert én már tudom, hol lakozik az Úr.

- És hol? - rebegte a nyúl.

- Bennünk.

- Bennünk?

- Bennünk bizony! És nem is egy Úr van, hanem több. A két leghatalmasabb az Éhség és a Kíváncsiság.

- Jaj, ne! - nyöszörgött fájdalmában a nyúl. - Az nem lehet!

- De nagyon is lehet! - reccsent rá a róka. - És ha lett volna egy kis sütnivalóm, magam is rájöhettem volna! A Mindenhatót azért nem láthatja élő lény, soha sehol, mert csak egyetlen egyszer pillantsuk meg, ez rögvest mindennek a végét jelentené. Mondhatnám, a Titok tart mozgásban mindent. No meg, ugye-bár, az éhség - tette hozzá a róka, s összébb szorította állkapcsát. Mélyet szippantott a nyúl illatából.

- Márpedig én láttam Őt! - makogta alig hallhatóan a nyúl.

A róka megmerevedett.

- Hogy mondtad?

- Én láttam Őt!

- Őt?

- Őt - nyöszörgött a nyúl.

A róka elengedte a nyakát.

- És hogyan nézett ki?

- Mint a visszaforduló szél - makogta a nyúl.

- Hogyan? - A rókának elkerekedett a szeme.

- Mint az elernyedő láb.

- Nem értem! - ingatta fejét a róka, s lazított mancsa szorításán.

A nyúl azonmód felpattant. Nekiiramodott, cikkcakkozva inalt tova. Meg sem állt a kökényesig, galagonyásig.

A vadméh és a fürkészdarázs

Egy verőfényes tavaszi reggelen a vadméh megtáncoltatta potrohát. A fürkészdarázsat heves izgalom fogta el. Egészen biztosan tudta, hogy ez a táncoltatás jelent valamit, ám fogalma sem volt, hogy mit.

Közelebb röppent a méhhez.

- Mit bámulsz? - ripakodott rá a vadméh.

- Hogy mit csinálsz a fenekeddel.

- A fenekemmel?

- A fenekeddel.

- Miért, mit csinálok?

- Hát ezt! - felelte a fürkészdarázs és megriszálta potrohát.

A méh nevetett.

- Hát ezt biztos nem!

- Jó-jó, de hasonlót! - erősködött a fürkészdarázs.

- Meglehet - biccentett a vadméh. - Habár sosem tudtam, hogy csinálom.

A fürkész megint heves izgalomba jött. Szempillantás alatt ide-odaröppent, hosszabb időre meg-megállva a levegőben.

- Ez igaz? Csináltad, de nem tudtál róla?

- Ezek szerint - vont a vállát a vadméh és tovaszállt.

A fürkész követte.

- Nincs jobb dolgod? - szólta hátra a méh.

A fürkész elgondolkodott.

- Nincs - felelte kisvártatva.

- Lopod a napot. Leskelódsz. Ráadásul, ha már itt tartunk, hihetetlenül idétlenül mozogsz. Hogy nem vettem eddig észre?!

A fürkészdarázs hirtelen elhúzott, majd ugyanolyan gyorsan visszatért.

- Egyáltalán nem lopom a napot! Fürkészek.

- Persze - gúnyolódott a méh. - Fürkészel. Ide szállsz, oda szállsz, itt kukkolsz, ott kukkolsz. Elég idegesítő, ami azt illeti. Na jó! - legyintett a szárnyával. - Megyek. Rengeteg a dolgom.

A fürkész előresietett s megállt a levegőben.

- Nem érdekel, hogy miért táncoltatod a feneked?

A méh is megállt egy pillanatra.

- De. Ez azért érdekelne.

Majd folytatta útját, nyomában a fürkésszel. Szellő szárnyára kapott, hagyta magát erre meg arra vinni, mígnem erős illat csapta meg. - Akácvirág! - Ott hagyta a szellő szárnyát, s egyenest a domboldalon pompázó kövér virágfürtöknek vette az irányt. A fürkész alig győzte követni. A vadméh hangosan döngicsélt, majd ráröppent egy tatógó virágkehelyre, aztán egy másikra, egy harmadikra, amíg roskadásig meg nem pakolta lábkosarát virággal, s tele nem szívta magát nektárral. Akkor aztán üggyel-bajjal újra levegőbe emelkedett s egyenesen a fészeknek vette útját. A fürkész már-már utána szólt, hogy „Nem várnál meg?“, de attól tartott, hogy éppen abban a különös valamiben zavarná meg, amit ki akar fürkészní. Így hát újra nyomába eredt. A vadméh fáradhatatlanul repült. Rikító sárga pitypangok szaladtak el alattuk, egyik szebb, mint a másik, odább meg fehéren virító bodzatányérok bólogattak, de a méh meg nem állt volna legalább egy szusszanásnyi pihenésre. A fürkész levegőért kapkodott. Már-már abbahagyni készült a küszködést, amikor a vadméh megállt egy öreg, természetes tölgy-nél, annak is mélyen sötétlő odvánál, s úgy, ahogy volt, nektárral feltöltve, virággal megpakolva, lendületes táncba kezdett. „Aha!” - bólintott a fürkész. Magasabbra szállt, hogy jobb megfigyelőálláshoz jusson. A fa odvából méhek siettek elő, egyik a másik után, s körbedöngicsélték a most érkezőt. „Üdvözlík egymást!“, állapította meg a fürkészdarázs, és mély csalódás fogta el. „Sok hűhó semmiért!”

- Na, viszlát! - intett oda hamar a méhnek. Nem szerette volna elkapni netán gúnyos, fölényes pillantását. A méh azonban mintha révületből ébredt volna. Nehezen találta a szavakat, alig érthetően motyogta:

- Megint csináltam? Megint csináltam?

- Táncoltál. Köröztél. De semmi különös - felelte a fürkész. -
Megérkeztél, köszöntél, a többiek üdvözöltek, körbedöngicséltek.
Ennyi.

- Milyen többiek?

- A társaid. A fészekből. Már szerteröppentek.

- Szerte?

- Hát nem pont szerte. Arra - rebbentette meg a szárnyát a
fürkész.

- Arra?

- Arra.

- Miért pont arra?

- Hát azt nem tudom - vont a vállát a másik.

A méhecske mintha elszontyolodott volna. Aztán bebújt az
odúba, alighanem lepakolta terhét, mert frissen, könnyedén bújt
elő.

- Akkor én megyek is - szólt oda a fürkészdaráznak. - Nem
szenvedhetem a naplopást.

A fürkész hirtelen elszégyellte magát. Igaz, ami igaz, amíg ő
fürkészget, szemlélget, ezek itt bizonyára egy egész lépet megtöl-
tenek azzal a rendkívül finom, ragacsos eledellel. Szeretett volna
szabadkozni legalább a méhnek, valami olyasmit, hogy azért
előfordult már, hogy tényleg felfedezett valamit - ha nem is
hasznosat, de legalább érdekeset -, ám a méh már tovarepült. A
fürkészdarázs egy pillanatra megdermedt, aztán megrázta
magát, lélekszakadva szárnyalt a méh után.

- Állj meg! Állj meg! Már tudom! Rájöttem!

A vadméh megállt, s egy helyben körözött, amíg a fürkész
oda nem ért.

- No? - kérdezte tőle izgatottan.

- Rájöttem!

- No és? Miért csináltam?

- Tudod, hogy hova mész most? - kérdezett vissza a fürkész.

A vadméh mérgesen nézett rá.

- Hogy ne tudnám! Az akácvirágokhoz.
- Arra?
- Úgy van! Arra.
- A többiek is épp arra mentek! Egytől-egyig!
- Vagyis?
- Vagyis?
- Vagyis?
- Hát még mindig nem érted? Te azt táncoltad el nekik, hol van a lelőhely! Az akácvirág!
- Ez teljesen lehetetlen! - csóválta fejét a vadméh. Az nem lehet, hogy csinálni csinálom, de tudni nem tudok róla!
A fürkész elgondolkodott.
- Na jó - mondta végül. - Tudsz így csinálni? - és meg-riszálta a potrohát.
A vadméh felnevetett.
- Ezt már mutattad, és így biztos nem csinállok. Mindjárt röhögőgörcsöt kapok.
- Nem azt mondtam, hogy így csinálsz! - mérgelődött a fürkész. - Csak azt kérdeztem, hogy tudsz-e így csinálni.
- Miért ne tudnék? Nagyon egyszerű!
- Ne csacsogj! Csináld! - förmedt rá a fürkész.
A vadméh megpróbálta. Rázta így, rázta úgy, összevissza, de riszálni - szépen ide-oda ringatni - nem tudta.
- Pedig amikor táncolsz, tökéletes nyolcasokat írsz le a fenekeddel! Márpedig nyolcasokat csinálni sokkal nehezebb, mint riszálni. Te ezért nem tudhatod, hogy mit csinálsz, mert akkor nem tudnád megcsinálni!
A vadméhet szemlátomást megragadta a gondolat. Meg-mozgatta a potrohát, de érezte, nagyon ügyetlenre, nagyon kis semmire sikerült.
- Ez nem ér! - csattan fel végül. Kedveszegetten körözött párat, aztán tétován elindult az akácvirágok irányában. A fürkészdarázs tölgylevélen bóklászó katicabogárra lett figyelmes.

Mikor a vadméh visszatért, pillantásra sem méltatta. A vadméh odareppt az orra elé, s így-úgy rángatta potrohát. A fa odvából vadméhek döngicséltek elő, aztán sietve visszabújtak.

- A méz! - nyögte a fürkészdarázs, s magába roskadt. - Oda a méz!

A nyúl és a sün

A sün összegömbölyödve feküdt.

És másnap is összegömbölyödve feküdt.

Meg harmadnap is.

A nyúl éppen arra ugrándozott. Meglátta a sünt az öreg tölgy tövében. És másnap és harmadnap még mindig ott látta. Összegömbölyödve.

A nyúl körülnézett.

Aztán hallgatózott.

Aztán szemügyre vette a sünt. Nem hemzsegnek-e körülötte férgek? Előre hajolt, a levegőbe szippantott. Nem bűzlik-e?

Oldalra hajtotta fejét, hogy meghallgassa: van-e szívverése. Hallani vélt valamit, de nem mert közelebb hajolni, nehogy megsértsék a tüskék. Mintha pihegne. Lehet, hogy él?

- Uram! - kiáltott a nyúl. - Uram!

Ugrólábával dobbantott néhányat. Jó erőset.

A sün nem mozdult.

A nyúl felkapott egy botot és belebökte a sün vékonyába.

- Kérlek, hagyjál! - morogta a sün.

A nyúl megilletődve állt. Elmosolyodott. Aztán meg elkomorodott.

- Beteg méltóztatik lenni?

- Beteg.

- Megsérült?

- Megsérültem.

Újra szemügyre vette a sünt. Körbejárta, közel hajolt, tekinté-
tével alaposan végigtapogatta.

- Semmi sem látszik - állapította meg.

- Mert a lelkem beteg.

- Aha! - bólintott a nyúl. Aztán még egyet.

„De hiszen ezer dolgom van!”, ötlött eszébe. „Rohannom kell!”

Egyik lábáról a másikra állt. - Hát akkor... - makogta - én mennék is. - Ugrott egyet elfelé, aztán rögvést egyet vissza. - Igazság szerint ezer dolgom van!

- Persze, menjél csak! - motyogta a sün.
- Tényleg menjek?
- Persze. Minek fáradnál velem? Járt már erre a medve is, a farkas is, sőt a róka is. Ők még csak meg sem álltak. De kár is lett volna. Nincs semmi értelme.
- Mármint minek nincs értelme?
- Úgy általában.
A nyúl bólintott.
Aztán azt mondta:
- Dehogynincs!
Felnézett az égre, s bohókás bárány szaladt tova a tündöklő égi legelőn. Öreg tölgyek fecserésztek idelent ügyes-bajos dolgaikról. Katonás rendben dolgozó hangyák hordták elemózsiás zsákjukat távoli rejtekükbe.
- Dehogynincs! - ismételte meg a nyúl. - Még ha nem kötik is az orrunkra.
- Gondolod? - emelte meg fejét a sün. De aztán mindjárt vissza is ejtette. - Ugyan, mit számít, hogy vagyok vagy nem vagyok?! - morogta. - Nem oszt és nem szoroz. - Úgy összegubózott, hogy a nyúl alig értette szavát. - Ha holnap nem lennék, attól még ugyanúgy felkelne a Nap, ugyanúgy fújna a szél, de ha nem fújna, akkor is ugyanúgy nem fújna. Te meg legfeljebb nem állnál meg. Ahogy tegnap sem álltál meg és holnap sem állnál meg. Szóval - sóhajtott a sün -, nyugodtan megdögölhetek.
- Nem, ez egyáltalán nem így van! - rázta fejét a nyúl. - Egyáltalán! - Odahajolt, ahol a sün fülét sejtette. - Mindenkinek megvan a saját feladata, és ezt senki nem fogja és nem is tudja elvégezni helyette.
- Gondolod?
- Hát persze! Ez egészen nyilvánvaló!
- Én nem gondolom. Ha ideállítanám a rokonságomat, meg sem tudnál különböztetni a többiektől. Semmi olyat nem tudok,

amit bármelyik más sünnel tudna. Eggyel több, vagy kevesebb belőlünk, édes mindegy. Ez az igazság!

- Éppen hogy nem! - csóválta fejét a nyúl. - Ez csak látszat! - A vonuló hangyákra mutatott. - Itt is mindenki mindig éppen mást csinál. Az egyik éppen itt van, a másik éppen ott. Soha nem ugyanott. Az egyik tele kézzel megy, a másik üres kézzel jön, az egyik még csak itt tart, a másik már ott. Attól, mert nem kötik az orrunkra, még fontos lehet a feladatunk. Attól, mert jelentéktelennek látszunk, még fontos lehet a szerepünk!

- Igazán kedves vagy! - motyogta a sünnel. - De én tudom, hogy nem vagyok fontos. Az ilyet azért megérezni...

A nyúl felpattant, két karját az égnek emelte. - Hogyan is érezhetnék meg?! - kiáltott izgatottan. - Ezt magunk tudhatjuk a legkevésbé! Lehet például, hogy én mint nyúl eddig semmit sem számítottam. Megettem a magam répáját, káposztáját, na és? Ön mint sünnel, uram, szintén nem számított semmit. Elvult a maga fejével, ki nem nézett volna belőle. Most viszont, hogy találkoztunk, mondhatnám: lelkünk összeért, lám csak! Kivirágzott ez a kis mese, a mi különös történetünk, s kell-e a világnak ennél nagyobb csuda?!

- Gondolod? - motyogta a sünnel, és megemelte fejét. Aztán visszajejtette. - Nem bírok felkelni.

A nyúl kacagott. Hipp-hopp, átugrotta a sünnel, keresztben is, hosszában is.

- De, ugye, szeretnél? - kiáltotta.

- Szeretnék - biccentett a másik.

Felkapott a nyúl egy erősebb botot. Az egyik végét a sünnel alá toltta, a másiknak nekifeszítette vállát.

- Gyerünk! Próbáld meg!

A sünnel feltápáskodott.

A Nap ugyanúgy tündökölt odafönt s a szél ugyanúgy fújdogált idelent, mint addig.

Kicsit mégis másképp.

Varga Domokos György eddig megjelent művei

- Habocska** (12 mese kisgyerekeknek, Perjés Bernadett rajzaival, hangoskönyv melléklettel: Gryllus Vilmos zenéjével, Bokor Barna előadásában. Reintegratio Alapítvány, 2009)
- Ki vagy, Vukics?** (Interjú Vukics Ferencsel, a Magyarok Szövetsége elnökével könyvben és filmen. Magyarok Szövetsége, 2009)
- Magyar Nemzetstratégia** (tanulmánykötet, főszerkesztés, Magyar Konzervatív Alapítvány, 2008.)
- Fittyfirty** (Meseregény. Igaz történet egy hajléktalanról és a csodálatos kutyájáról. Lázár Zsuzsanna rajzaival. LKD Bt., 2007)
- Cin-Cin** (Meseregény. Igaz mese egy kisfiúról és az ő barátjáról. Lázár Zsuzsanna rajzaival. LKD Bt., 2005.)
- A törzsi háború természetrajza – a rendszerváltozás Magyarországon.** (LKD Bt., 2005)
- Baksisvilág** (A korrupció természetrajza a rendszerváltozás Magyarországon. LKD Bt., 2005)
- Elsőkből lesznek az elsők I. , II.** (A magyar média metamorfózisa. MédiaHarcok, MédiaArcok. LKD Bt., 2001.)
- Csali, gyilkos, áldozat** (A rendszerváltozás árnyékában. LKD Bt., 2000)
- K. I. kicsoda?** (Nem én gyúrtam össze. Így találtam. Interjúkötet. LKD Bt., 1999)
- A váratlan tanú.** (1992. október 23. Véletlen vagy összeesküvés? ESÁ Média Bt., 1995)
- És így tovább...** (Ikerkötet Varga Domokos: Kutyafülűek c. könyvével. Hét Krajcár Kiadó, 1993)

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben,
a nyomda alapításának 127. esztendejében.

Felelős vezető: Fazekas Péter vezérigazgató
Telefon: 66/887-400
<http://www.gyomaikner.hu>
E-mail: knernyomda@gyomaikner.hu